

Alte Drucke

**COMMENTARIVS || IN EPISTO-||LAM DIVI PAVLI || APOSTOLI
AD || Ephesios,|| Scriptus ab || EGIDIO HVNNIO, S.
THEO-||logię Doctore & Professore in ...**

Hunnius, Aegidius

Frankfurt/Main, 1587/(1588)

VD16 ZV 27865

CAPVT PRIMVM. ARGVMENTVM.

Nutzungsbedingungen

Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.

Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.

Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use

All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downloaded and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.

Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.

For reproduction requests and permissions, please contact the head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

urn:nbn:de:gbv:ha33-1-148399

AD EPHESIOS CAPVT PRIMVM.

ARGVMENTVM.

IN primo capite tria ferè agit Apostolus. Initio enim præmittit ἡμεῖς, quæ subscriptionem, inscriptionem, & adiunctū votum complectitur. Secunda pars continet celebrationem mysteriorum simul & beneficiorum doctrinæ Euangelicæ, vbi in campum Prædestinationis saluandorum digressus, causas eius diligenter euoluit & explanat. Tertia parte votum subiungit, quo precatur, vt Ephesij roborentur & crescant in spe hæreditatis sanctorum, & proficiant in agnitione potentix Dei declaratæ per resurrectionem Christi, eiusdemque exaltationem ad Diuinæ Maiestatis dextram.

PRIMA PARS.

Paulus Apostolus Iesu Christi] *Est hæc ἡμεῖς*
ἡμεῖς Epistola, quæ primò exprimit personam scriben-
tis, nempe Pauli, qui & Saulus dicebatur, præsertim an-
te conuersionem suam, vt ex Actis liquet. De hoc autem
apostolo nihil attinet prolixè differere, cùm semper ipsius
in Ecclesia omnium temporum sacrosancta fuerit auto-
ritas. Sed & nomen officij ponit, dum se Apostolum
appellat, id est, legatum: & quidem legatum non terreni
alicuius Monarchæ aut Regis, sed Iesu Christi, Regis re-
gnan-

gnantium, & Domini dominatium. Ne autem hoc aliqui dictum videretur arrogantius, addit: per voluntatem Dei, indicans, se Apostolica dignitatis sua mentione non sibi, sed Deo omnem laudem transscribere. Neque enim se illo suo merito aut dignitate ad tam augustum munus peruenisse, sed per gratuitam voluntatem misericordissimi Dei. Nam vt in Actis legimus, cum Paulus ante suam conuersionem violentissimus esset vastator Ecclesiarum, & in nomen Christi Iesu insigniter contrarios ac blasphemus, huc omnem operam suam conferens, vt Christi nomen, & Euangelium ipsius à radice reuelleret: Deus ex medio illo conatu impietatis abruptum ipsum ad Christianam fidem sola sua misericordia conuertit.

Sanctis qui agunt Ephesi] Inscriptio est, designans eorum personam, ad quos Epistolam hanc suam exarauit ac misit: nempe ad Christianos Ephesi agentes. Quos sanctos vocat, cum propter sanctitatem passionis & obedientie Christi fide imputatam, tum propter sanctificationem spiritus, cuius dono regeneratiam vite morumque, sanctimonia nouitatisque studebant. Eosdem etiam fideles Iesu Christi nominat: propter assensum fidei scilicet, quo doctrina de Christo nomen dederant, & cordis fiduciam, quam in ipso solo desixam habebant.

Porro fuit Ephesus vrbs minoris Asiae, per Orientem celebris, sed idololatria Ethnica, magicis artibus, aliisque superstitionibus infamis. In qua etiam templum illud

(decantatum celebri per orbem fama) erat extructum, commentitie Dea Diane sacrum: non autem venatrici illi Diane, sed multimammie, quam omnium viuēium nutricem fingeat vetustas Ethnica, ideoγ πολυμα-
 τος appellabat. Quamquam autem nonnulli huius urbi incolae conuerserant, antequam Paulus eo peruenisset, vt ex principio capitis 19. Actorum liquet; tamen ab ipso deinde plenius sunt instituti, & quotidiana accessione plurium discipulorum maiorem in modum aucta est Ephesiorum Ecclesia, & Dei beneficio res eo deducta, vt
 Act. 19. concionibus D. apostoli per moti Christiani eius loci com-
 portarent libros magicam artem prostantes, eosdemq;
 exurerent, supputato precio librorum quinquagies mille
 nummum. Hinc etiam factum, vt qui ex cultu Diana
 illius multimammie luculentos antehac proventus ha-
 buerant, plebem in Apostolum Paulum seditiosis con-
 cionibus incitarent, quia nimirum lucrum illud suum
 predicatione Euangelij imminueretur: sicut in primis
 de fabro Demetrio & collegis eius in Actis legitur.
 Quamobrem etiam feris bestiis obiectus Paulus cum is-
 dem depugnauit, & Dei virtute illas superauit & con-
 fecit. Cuius sue Γνεροπικχας seu cum bestiis pugna
 meminit 1. Corinth. 15. Si secundum hominem, in-
 quiens, cum bestiis depugnauit Ephesi, quae mihi utili-
 tas, si mortui non resurgunt? Docuit autem Ephesi,
 vt ipsemet in sua grauissima concione ad presbyteros
 Act. 20. Ecclesia Ephesina habita perhibet, integrum trien-
 num,

nium. Et quanquam Ephesi eo tempore alacres erant in confessione veritatis Euangelica, vt solent feruere principia: tamen ex Spiritu sancto sciebat Apostolus, post discessum suum venturos lupos graues, qui vastaturi sunt Ecclesiam Ephesiorum, & à tramite veritatis auersuri multos, sicut etiam post aliquot annos de Episcopo seu angelo Ephesiorum dicitur in Apocal. 2. apocalypsi, quoddam charitatem primam suam reliquerit: ideoque monetur, vt priora faciat opera, alioqui Dominum de loco illo moturum esse candelabrum Euangelica cognitionis, Apocalyp. 2. Proinde omnino necessarium censuit Apostolus, vt literis ex vinculis Romanis ad Ephesios datis, in agnita veritate illos confirmaret.

Gratia vobis & pax à Deo Patre nostro] Votum est huic Apostolo nostro visitatum & solenne, quo precatur Ephesi gratiam Dei siue gratuitum ipsius fauorem, quo in Christo Iesu complectitur fideles. Precatur item pacem: cuius nomine generatim quidem spiritualia simul & corporalia beneficia comprehendit, sicut pax Hebraeis omnem felicitatem significat: principaliter autem conscientiae pacem & reconciliationem cum Deo complectitur. Atque hac quidem bona precatur eis Paulus à Deo Patre, quippe qui primus est omnium bonorum fons, author & dator, quem Patrem nostrum nominat, non principaliter ob creationem, vt aliàs Malach. 1. sed potissimum propter beneficium υιοθεσίας seu adoptionis in
A 4 filios.

filios. Deinde eadem illa dona & bona precatur Ephesus à Iesu Christo, tanquam ab eo, qui gratiam Patrie & tranquillitatem conscientie sanguine suo nobis peperit & mercatus est.

LOCI COMMVNES.

Primus. De immensa Dei misericordia in Paulo declarata, quòd ipsum quandoq; sauiũ & rapacem lupum, & iuratisimum Christiani nominis hostem, secundum voluntatem suam tum ad regni communionem vocauit, tum ad Apostolicam dignitatis fastigiũ euexit. Quam Dei bonitatem & incomparabilem $\Phi\lambda\alpha\gamma\sigma\pi\alpha\tau\eta$ non sine intima gratiarum actione celebrat Paulus ipse, 1. Tim. 1. suamq; conuersionem omnibus miseris peccatoribus solatiũ loco inculcat, vt nimirum conuersus iam confirmaret etiam fratres suos, vt Petro dicit Dominus: & peccatorum remissione percepta, nunc porro doceret impios quoque vias Domini, quò & ipsos conuerteret & lucrifaceret, Psal. 51.

Secundus. Fas esse ministris, vt Satana & organorum ipsius obrectationibus, quibus extenuare conantur ministrorum personam, vocationem suam diuinam opponant, eiusque mentione modesta à contemptu manus ipsum asserant & vindicent. Quod Paulum ferè in omnium Epistolarum exordijs, maxime verò 2. Corinth. 11. & 12. Galat. 1. & 2. accuratè fecisse legimus.

Tertius. Debere pastores Ecclesiarum de sua ad
mini-

ministerium vocatione esse certos, quod nō malis artibus se insinauerint in tam arduum munus, sed legitime secundum voluntatem Dei (vt hoc loco Paulus de se predicat) vocati ad illud accesserint: vt hac ratione maiore animo munus id obire, omnemq; impetum Diaboli & impressionem temptationum ipsius eo validius sustinere ac protegere possint.

Quartus. Quanquam autem ministri Ecclesiarum hodie augustum illum titulum Apostolorum non gerunt, tamen rem ipsam quod attinet, sunt illi verē Apostoli & legati Dei, qui loco Christi funguntur legatione ad genus humanum, 2. ad Corinth. 5. Quia Apostolis in sacrosancto ministerio Verbi successerunt. Proinde qui eos despiciat, despiciat non homines, sed Christum ipsum, a quo missi sunt, Luc. 10. 1. Thess. 4.

Quintus. Quinam verē sint sancti, discimus ex Apostoli verbis, videlicet non hi soli, qui iam hac vita functi sunt: sed fideles simul omnes, etiamnum viuētes, non obstantibus carnis infirmitatibus. Vestiti quippe sunt sanctitate Christi, sanctificati & mundati per illum lauacro aquae per verbum, Ephes. 5. quemadmodum scriptum est: Atq; haec eratis quidam (videlicet iniusti, scortatores, &c.) sed abluti estis, sed sanctificati estis, sed iustificati estis per nomen Domini Iesu, & per Spiritum Dei nostri, 1. Corinth. 6.

Sextus. Hic ipse verō splendidus titulus moneat Christianos de vita puritate, vt sibi caueant ab omni in-

quinamento carnis & Spiritus, 2. Corinth. 7. ab omni
 spurcitia sermonis, Ephes. 4. à scortatione, ab omni
 immunditia & auaritia, qua ne nominetur quidem
 inter illos, sicut decet sanctos, Ephes. 5. scriptum est enim,
 sancti estote, quoniam & ego sanctus sum. Atq; huc re-
 fer tractatum apostoli circa finem sexti & principium
 septimi capitis, posterioris ad Corinthios.

Septimus. Ecclesiam seu congregationem sancto-
 rum discimus non esse huiusmodi cœtum, qui ab impio-
 rum externo consortio planè sit segregatus, qualem
 Anabaptistæ sibi fingunt: sed versari pios in medio im-
 piorum. Sicut Ephesi plurimi erant idololatæ, omniū
 generis superstitionibus & peccatis Ethnorum more
 dediti: quorum tamen externa conuersatio quotidiana
 conuersis ibi Christianis neg, officere, neg, titulum istum
 sanctitatis adinere potuit. Interim tamen hi exeant
 ex impiorum cœtu non ratione loci (nisi fortè circum-
 stantia quadam hoc requirant) sed abstinendo ab illo-
 rum peccatis, ne iugum impietatis cum illis ducant:
 quin potius tanquam luminaria in mundo luceant in
 medio nationis prauæ ac tortuosæ, Phil. 2.

2. Cor. 6.

Octauus. Quod celebris Ecclesia Ephesiorum tem-
 poris progressu dissipata, & hodie per Turcicam impie-
 tatem vastata iacet, & iuxta comminationem Filij
 Dei candelabrum Euangelij inde motum est, Apocal. 2.
 edocemur hinc, Ecclesiam ad certum aliquem locum
 non esse sic alligatam, quin ob hominum ingrati-
 tudinem verbum & regnum Dei rursum inde auferri possit,

Amos

Amos 8. Matth. 21. 2. Theſſal. 2. quod omnium Eccleſiarum, ad quas ſcripſit Paulus, exempli liquet.

Nonus. De ſummis Dei beneficijs ſpiritualibus, nempe gratia eius, qua nos propter Chriſtum acceptat in filios, & diligit in dilecto, & iam noſter quoq; dignatur appellari Pater, Ioan. 20. ut cum fiducia clamare poſſimus: Abba Pater, Roman. 8. Gal. 4. Et orare: Pater noſter qui es in cœlis, &c. Ex cuius Diuina gratia ſenſu naſcitur pax & conſcientie tranquillitas Phil. 4. tranſcendens omnem intellectum, qua perſuantes in medijs afflictionibus gloriantur, Roman. 5. & in media militia triumphamus contra Diabolum & omnes potas inferorum, Roman. 8.

SECVNDA PARS.

Cominet ſecunda pars predicationem beneficiorum in Chriſto exhibitorem. Eam verò orditur à gratiarum actione, cuius propoſitio eſt hæc: Benedictus Deus & Pater Domini noſtri Jeſu Chriſti. Et vult Apoſtolus docere, Deum ſuis beneficijs ita nos ſibi demeriſſe, ut rei ipſius ſumma æquitas Eucharifticum ſacrificium laudis & gratiarum actionis poſtulet. Ideoq; & εὐλογῶν benedictum illum appellat, hoc eſt, omnicelebratione predicanum & decantandum, adeoq; dignum, cui laudes & vota ſolemnia perſoluantur. Hoc enim eſt phraſi Hebræa benedicere Deo, iuxta illud Pſal. mi 68. In Eccleſiis benedicite Deo Domino de fontibus Iſraël. Porro hunc Deum nominat Patrem Domini noſtri

nostri Iesu Christi, ea nimirum circumscriptione
verum Deum disgregans à vanis & commentitijs dñs:
mec non ab illo, quem Iudæi iam inde ab Apostolorum
temporibus sibi fingunt, qui non sit Pater Domini Iesu
Christi, nec habeat filium, sed sit vt essentia vna, sic &
Persona vna. Paulus econtra Deum pronunciat Patrem
Iesu Christi, tanquam Filij ex substantia ipsius geniti,
atq; ob id vnigeniti.

Qui benedixit nos in omni benedictione
spirituali] Confirmatio propositionis, causas enolvens,
ob quas tantoperè sit laudandus Deus, nempe quia ipse
benedixit nos. Vbi grata & concinna vritur μετὰ
ζωῆς ex coniugatis orta, hunc in modum: Qui
non Deum meritò εὐλόγητον dixerit: siquidem ipse
prior εὐλόγησεν ἡμᾶς, benedixit nos? Sicut autem
Dei dicere est facere, iuxta illud Psalmi 135. Dixit &
facta sunt: sic ipsius benedicere est benefacere. Cete-
rum quomodo benedixit nos, non tam commemorat,
quàm simul amplificat D. Apostolus, cum scribit: be-
nedixit nos omni benedictione spirituali in
coelestibus Christo. Vbi tot videas amplificationis
momenta, quot voculas. Eo ipso enim, dum ait Paulus,
benedixit nos benedictione, iuxta Hebraeam linguam
(cuius proprietatem Apostolus etiam Græcè scribens
emulatur) non leuiter aut vulgari quodam modo nos à
Deo benedictos innuit, sed ea vocis ingeminatione (be-
nedixit benedictione) eximiam Dei benedictio-
nem

nem notat. Quo sensu & Abrahā dixit Dominus: benedicendo benedicam tibi, Gen. 22. Sed & vniuersalis adiecta vox (omni) magnitudinem beneficij Dei amplius at tollit & intendit, subindicans, Deum omnes sua bonitatis thesauros nobis aperuisse, & nullis non benedixisse donis ac bonis. Cū autem additur: spiritali, per tacitam antithesin illustratur Dei benedictis bonitas, quasi dicat Paulus: Deus beneficentia sua vim omnem in nos ita quasi effudit & exonerauit, vt benedixerit nobis non benedictionibus solum corporalibus, cuiusmodi exhibere solet hominibus interdum etiam impijs: sed precipue magnis illis & inestimabilibus donis spiritalibus, veluti sunt, lux agnitionis Dei, gratuitus ipsius fauor, iustitia Messie per fidem nobis donata, remissio peccatorum, sanctificatio Spiritus, & spes infallibilis futurae hereditatis. Sed & determinationi (in coelestibus) sua inest cū antithesis, tum amplificatio priori non abstulit. Hoc enim vult indicare Paulus: Deus nos non terrenis, non caducis aut perituris, aut in hanc solum vitam pertinentibus bonis cumulauit, sed coelestibus planē, imō supercoelestibus & in eternum duraturis in caelo seu vita aeterna. Sed & personarum notatio, quae quibus benedixerit, suo ad amplificandum pondere minime caret. Quis enim ille, qui benedixit? Deus, qui est summa iustitia & sanctitas. Qui verò hi, quos ita benedixit Deus? Nimirum nos. Nos, inquit Apostolus, benedixit, videlicet homines miseros, egenos, omni gloria Dei orbatos, adeoq; naturā filias irae

&

& abominandos peccatores. Quis ergo effari poterit hanc æternæ sanctitatis in creaturam peccatricem effusam beneficentiam? Sed inquires, quomodo interini non periclitabitur Dei iustitia, si benedicat & beneficiat peccatoribus, quibus potius maledicere & malefacere iuxta immutabilem iustitiæ suæ canonem, propositaq; legis amissum debebat? Respondet ergo Paulus, Deum benedixisse in Christo. Hic enim iustitiam Dei infinito merito suo placavit, ut iam, placata & acquiescente iustitia, possit misericordiae esse locus.

Sicut elegit nos in ipso] Quæ dixerat generaliter de spiritualibus & supercælestibus beneficiis Dei, ea nunc specificè recenset, totumq; mysterium salutis unâ cum causis eius, effectis, atq; finibus ex professo pertractat: idq; à primo & summo suo principio repetit, nempe ab æterna saluandorum electione vel predestinatione.

Antequam iacerentur fundamenta mundi] Amplificatio est bonitatis Dei erga nos à tempore sumpta, seu potius ab æternitate, quæ omne tempus antegreditur, quasi dicat: Dei beneficentia non rùm demum cœpit erga nos vigere, cum nos inciperemus esse: sed ea omnem nostrum ortum infinitis seculis anteuertit. Elegit quippe nos ad vitam, antequam iacerentur fundamenta mundi: Quæ æternitatis periphrastica notatio est, sicut eadem 2. ad Timoth. 1. explicatius proponitur, ubi gratiam illam Dei ex suo proposito nos vocantis, ante tempora æterna nobis datam Apostolus confirmat.

confirmat : planè quemadmodum eadem phrasis à Christo Ioan. 17. usurpatur, cum inquit habuisse se gloriam apud Patrem, antequam hic mundus esset apud illum, id est, ab aeterno. Ergò mens est Pauli: Deus iam inde ab aeterno elegit nos. Verùm ne quis eam electionem ab omnium aliarum causarum intuitu penitus absolutam iudicaret, seipsum exponit Paulus, addens: Eligites IN IPSO, nimirum in Christo, vt ostendat non absolutam esse electionem nostram, aut in nuda & sola voluntate Dei simplici collocatam, sed in Christi merito fundatam.

Vt essemus sancti & irreprehensibiles] Finem electionis notat eum, qui respectu nostri consideratur. Elegit nos, non vt porro liceat hac gratia abuti ad faciendum quiduis, sed potius vt vita sancta & irreprehensibili nos benefactori gratos exhibeamus. Sancti autem sumus, vt supra est annotatum, in hac vita per imputatam sanctitatem CHRISTI, & per inhabitantem Spiritum, qui vita sanctitatem nouitatēque operatur in his, qui ipsius ductu reguntur. Irreprehensibiles porro coram illo sumus, non quòd Deus in nobis non inueniat, quod reprehendat iuste: sed quia id, quod reprehendī poterat, relictum iam est sanguine Christi, vt ad condemnationem in Dei iudicio non imputetur. Sed & coram hominibus irreprehensibiles sumus, quando conuersatio nostra iuxta normam Diuina voluntatis conformata à manifestis illis peccatis & operibus
carnis

carnis abest & abhorret. Atq; hoc quidem est esse sanctos & irreprehensibiles in hoc seculo, quæ sanctitas perficitur in altero: sicut & apostolus non ad inchoatum duntaxat in hoc seculo, sed ad beneficium in altera vita plenissime consummandum respexit. Addit autem in charitate. Hac quippe totius nostræ conuersationis est regula, perfectionis q; vinculum, Colos. 3. ut nimirum Deum diligamus & proximum, licet diligere non possimus eo dilectionis gradu, quem lex Dei flagitat nobis in hac vita impossibilem, sed quem adiuit Spiritu sancto valemus assequi.

Qui prædestinavit nos | Expolitio est eorum, quæ de nostra in Christo electione modo dixerat, & ostendit nunc, quæ ad rem nos Deum prædestinavit: non ad interitum certe, sicut nostra merebatur agnata prauitas, & iniquitas: sed eis υιοθεσίαι, in adoptionem filiorum, id est, ut nos sibi in filios cooptaret: qui summus est dilectionis gradus, quo creaturæ diligere poterat Deus. Ceterum hæc prædestinationem eis υιοθεσίαι rursum gratuitam esse sic docet, ut tamen non omni modo absolutam, sed in Christo Iesu ordinatam esse confirmet, ideòq; addit: per Iesum Christum. Huius enim sacrosancto merito debetur, quod Pater nos filios & heredes cælestis sui regni scribit. Quod autem subiungit: in se, pertinet id ad filiationis donum cōmendandum & illustrandū, videlicet quod Deus in se vel sibi ipsi & non alteri nos filios scribit & acceptat, atq; ipsemet iam nobis dignatur esse Pater: vicissim nos pro suis habet & agnoscit filios.

Secun-

Secundum beneplacitum voluntatis suæ] Causam impulsuam repetit, quæ Deum permouerit, ut nos in Christo eligeret, cum quidem, si voluisset, optimo iure nos in miseria nostra relinquere potuerit, sicut & lapsos Angelos. Itaq; hoc totum beneplacito ipsius voluntatis acceptum fert Apostolus, indicans, non vllō nostro merito Deum esse motum ad illam misericordie suæ vim erga nos explicandam: sed ab ipsius gratuito beneplacito hoc profectum esse, ut decerneret Filium suum mundo redemptorem mutere, & in eodem nos prædestinare ad vitam æternam.

Vt lauderetur gloria gratiæ suæ] Alterum finem, eumq; principaliorē, Dei respectu consideratum, exprimit, quem is ex hoc opere gratuita electionis venatur & assequitur, videlicet immensa suæ bonitatis laudem atq; gloriam.

Qua charos nos reddidit] Principali fine electionis & salutis hominum ostenso, nunc ad causas explicandas redit, dicens, Deum nos gratia illa sua charos reddidisse, nimirum repetens causam summam atq; principem Dei misericordiam. Vbi græca vox attendenda est: ἐχάρητοσεν, quæ sic gratiosos nos Deo redditos declarat, ut id ipsum merum sit & gratuitum Dei munus.

In illo dilecto] Secunda causa repetitur electio- nis, Christus, quem subinde apostolus tanquam causam meritoriam in illo mysterio salutis inuoluit. Eum verdē eleganti & amabili epitheto notat, dum dilectum no-

B minat,

minat, dilectum scilicet Deo Patri tanquā vnigenitum
 ipsius Filium, quem Pater amore substantiali prosequi-
 tur, dum in essentia communione vnum cum ipso est,
 quæ summa est vnitas, summa dilectio & ὁσιώδης: pro-
 pter quem etiam dilectum iam nos quoque diligat Pater,
 sicut sequitur: Per quem habemus redemptionem, per sanguinem ipsius. Vbi modum explanat,
 quo per illum dilectum chari simus redditi. Cum
 enim Pater salua iustitia sua nos peccatores sic dili-
 gere non posset, vt ad vitam absolutè destinaret sine
 interueniente λύτρον, quo iustitia ipsius satisfaceret:
 idcirco nunc exprimit, quodnam fuerit illud λύ-
 τρον seu redemptionis precium. Id autem erat non
 corruptibile aurum aut argentum, sed sanguis Chri-
 sti, in redemptionem hominum profusus. Ergo hoc
 sanguine parta nobis est ἀπολύτρωσις illa seu re-
 demptio à peccatis, quæ aliàs inter Deum & nos diui-
 debant, vt Propheta loquitur. Atque hæc etiam causa
 est, quod Paulus redemptionem eam in remissione pec-
 catorum collocet, dicens: Per quem habemus redemptio-
 nem, per sanguinem ipsius, remissionem peccato-
 rum. Quam remissionem peccatorum respectu no-
 stri gratuitam & ex opulencia gratia Dei profectam
 docet, quantumvis respectu CHRISTI non gra-
 tuita, sed merito satisfactionis acquisita sit. Porro
 in isto beneficiorum cumulo recenser quoque reuela-
 tionem illius arcani, factam in temporis plenitudine
 per

Esa. 59.

per

per Euangelium. Ait enim : de qua vbertim impartiuit nobis in omni sapientia & prudentia. Hoc est, quod de nostra salute ab eterno ex diuinijs gratia sua constituit Dominus ; id iuxta eandem gratiam nobis in tempore reuelauit, de sua illa sapientia & prudentia nobis cognitionem illius mysterij clementer impartiens. Quomodo verò? Patrefacto nobis arcano voluntatis suæ, hoc est, reuelato mysterio illo salutis nostræ in Christo, qui id è sinu Patrû protulit & nobis enarrauit. Ceterum illæ vox patefactionis antihesi habet, qua ostenditur, fuisse aliquando voluntatem illam Dei absconditam, imò esse etiamnum humanæ naturæ penitus ignotam. Ideoque vt nobis innotesceret, opus fuisse patefactionis Dei, qua per λόγον, æternum Dominum nostrum Iesum Christum in Euangelio contigit. Voluntatis autem voce non quæuis Dei voluntas intelligitur. Est enim aliæ voluntas Dei legis, qua Dominus in Lege voluntatem suam exponit, quid à nobis requisitum velit. Hæc non est ita abscondita, quin hominibus naturæ sit aliquo modo nota, sicut de gentilibus Roman. 2. scriptum est. Alia verò est Dei voluntas Euangelica, benefica illa, non Legis voce, sed Euangelij predicatione manifestata, docens, quo pacto Deus erga nos sit affectus in Filio. Atque hæc demum erat planè incognita omnibus hominibus, non minus ac ipsa Deï essentia.

Iuxta beneplacitum suum, quod proposuerat

B 2

in seipso]

in seipso] Hoc quoque beneficium patefactionis fuisse
 merè gratuitum docet, quod non operibus nostris acce-
 ptum sit ferendum, sed solius Dei eūdōxiæ & beni-
 gnissimo ipsius beneplacito, quod proposuerit in seipso
 usque ad dispensationem plenitudinis tempo-
 rum. Hoc est: Deus ab eterno vtrūque proposuit, nimi-
 rum quod saluare nos velit in Christo: & deinde, quod
 hanc suam voluntatem patefacere velit in Euangelio.
 Reseruauit autem cum executionem, tum patefactio-
 nem mysterij huius plenitudini temporum, hoc est, tem-
 pori aduentus Messia. Nam etsi in veteri Testamento
 vaticinia quedam de hoc arcano seu mysterio praece-
 rant, etsi quoque beneficia seu fructus ventura passionis
 Christi applicabatur Patribus fidelibus: tamen Chri-
 stus ipse tum nondum venerat, nondum passus fuerat,
 sed haec omnia demum in temporis plenitudine per-
 ficienda restabant. Quin etiam mysterij huius par-
 tes neque omnes, neque explicitè innotuerant Patri-
 bus veteris populi: multò verò minus gentibus: sed
 haec omnia consummationi seculorum reseruaban-
 tur. Quam ob causam etiam plenitudo tempo-
 rum dicitur, hoc est, id tempus, quo benefica volun-
 tas illa Dei opere completur, & vaticinia, quae de hisce
 mysterijs in Prophetis sanctis extant, suis euenti-
 bus obsignantur. Οἰκονομία, autem voce ad ordi-
 nem administrationis respicit Paulus, gratia cuius
 per Christum Saluatorem his medijs, hoc ordine &
 processu in executione geritur & administratur, sic-
 uti

uti gerendum in consilio suo sanxit & constituit Dominus.

Vt summatim instauraret omnia per Christum] Quidnam Deus in illa temporum plenitudine perficivoluerit, disertè monet, videlicet quod per ipsum instaurare constituerit omnia, quæ in cœlis sunt, & quæ in terra. Nam Græca vox (ἀνακαταστάσις) ἐμπατισὺς designat instauracionem illam & reparationem rerum per lapsum primorum hominum amissarum, & ab inuicem dispersarum recollectiōnem, nec non reconciliatiōnem eorum, qui peccatis hominum offensi fuerant. Hic autem non iniuria queritur, quomodo Christus non solum ea, quæ in terris sunt, verum etiam quæ sunt in cœlis, instaurasse & recollegisse dicatur, cum quidem beneficium ipsius tantum ad genus humanum in hisce terris degens, non ad militiam angelorum in cœlis agentium pertinere videatur? iuxta illud Hebr. 2. non Angelos, sed semen Abraha assumpsit? Respondemus, Apostolus vniuersa ea complectitur, quæ vel instauratiōe indigebant, vel cum genere humano reconcilianda erant, aut in pristinam redigenda societatem & concordiam. Nam primò ruina generis humani redintegranda omninò erat, quod fieri non poterat, nisi constituta inter genus humanum in terris & Deum in cœlis pace & reconciliatiōe. Deinde etsi Angelis nihil impetratur per mortem Christi, tamen hominibus aliquid impetratur, quod quendam ad Ange-

los respectum haber, videlicet, quod Angeli, qui prius ab hominibus obtransgressionem erant abalienati, iam illos pro suis conseruus, socijs & consortibus eiusdem gaudij & regni rursus agnoscunt, adeoq; ipsis misericordie insuper non designantur. Sed & hoc respectu omnia in caelis & in terris sunt instaurata, quatenus tota vniuersitas Ecclesia omnium electorum in vnum corpus ita redacta est per CHRISTVM, vt efficaciam meriti ipsius per fidem sentiat non solum militans in hisce terris Ecclesia: verum etiam eadem perpetuo fruatur Ecclesia in caelis triumphans, atque sic per salutarem istam *ἐνταλμα* virtute operaq; Christi sunt instaurata, redintegrata, recollecta, & reconciliata omnia.

Per quem & in sortem additi sumus] Beneficium illius summaria redintegrationis, respectu instaurati generis humani sortem appellat, intelligens nimirum sortem illam & hereditatem electorum Dei in regno incorruptibili, vbi heredes erunt Dei & cohæredes Christi. Id totum verò rursus in suas causas spargit. Sicut enim per Christum tanquam causam meritoriam nos in sortem illius hereditatis ascios scribit: sic iuxta propositum Dei, tanquam causam principem atque primam, ad sortem illam nos predestinatos memorat. Deum autem hic non tam nominat, quam dilucida periphrasi notat, cum ait: cuius vi sunt vniuersa, iuxta decretum voluntatis ipsius. *Quæ verba à nonnullis appli-*

cantur

cantur seu detorquentur potius ad fabricandum eternam reprobationis decretum absolutum quoddam, gratia cuius sint nonnulli simpliciter citra intuitum praesentis incredulitatis vel impenitentiae reiecti ad damnationem ac reprobati, idque, vi decreti eterni: quoniam hic scribatur, vi Dei fieri vniuersa, iuxta decretum voluntatis ipsius. Sed respondemus, Apostoli verba secundum subiectam materiam esse intelligenda. Hoc autem toto tractatu, quem in primo capite instituit, nil quicquam vel legitur vel continetur de reiectione seu damnatione reproborum, sed tantum de beneficio, quod saluandis obtingit. Iniuriam igitur faciunt Apostolo, quicunque haec ad scopum diuersum, & ab ipsis textus Apostolici materia prorsus alienum dirigunt & detorquent. Sensus autem verborum Pauli huc redit, quod in illa praedestinatione electorum ad salutem, omnia fiant, totumque negotium administretur vi decreti ipsius. Quia nisi decreuisset saluare genus humanum, nihil omnium eorum esset factum, quae ad procurandam salutem nostram suscepta sunt. Nam Filius non esset missus in mundum, non esset passus: neque vnquam gratia Dei per Euangelium proposita, nec fides in hominum animis atque cordibus accensa fuisset. Quamobrem haec omnia pendent ac proueniunt à supremo illo Dei decreto, eo autem non absoluto, sed in Christo ordinato, suisque in executione medijs limitato.

Vt sumus nos in laudem gloriæ ipsius] Fi-

nem alterum rursus attingit gratuita praedestinationis Dei, qui est laus gloria ipsius, quae gloria in nobis & salute nostra tanquam opere eius refulget & elucescit. Hic autem eleganti distributione Iudaorum & gentium distinctè meminit, qui huius beneficij sint reditii participes. Cum enim scribit: qui priores sperauimus in Christo, per illos *ᾠδοῦντες* Iudaos conuerses intelligit, qui primo sunt per Euangelium vocati: quibus se quoque, tanquam ex Hebraeorum natione ortum annumerat. Rursum cum subiungit: in quo speratis & vos, altera hac parte distributionis Christianos ex gentilibus ad Euangelij communionem vocatos notat. Quas sperare in Christo ait: sperandi voce non spem proprie sic dictam, sed fidem potius intelligens. Sicuti frequenter in sacris literis, Psalmorum praesertim volumine hac vocula fiduciam denotat, tanquam nobilissimam partem & quasi animam fidei, puta quoties occurrit: in te Domine speraui. Item, latentur omnes, qui sperant in te. Et rursus: domus Israel speret in Domino. Quoniam autem D. Paulus vocationis Ephesiorum ceterorumque gentium mentionem iniecit: committere noluit, quin medium exprimeret sine organum, per quod vocati sunt ad CHRISTI agnitionem. Proinde addit: in quo speratis & vos audito sermone veritatis. Qui sermo non doctrinam legis significat, quoniam ex hac neque CHRISTVS, neque salus nostra cognoscitur, sed peccata potius hominum, & ira Dei reuelatur.

Intelligit

Intelligit autem Euangelij doctrinam sicuti καὶ ἡ ἐπι-
 ξυνήσις addit: Euangelio salutis vestræ. Hoc porro
 verbum veritatis nominat, ob inconcussam firmita-
 tem ac certitudinem promissionum in eo diuinitus reue-
 latarum. Euangelium verò salutis dicit, quia salutis
 autor in illo demonstratur Christus, & quia simul est
 potens organum excitandi in cordibus audientium fi-
 dem, quæ salutem illam apprehendat.

In quo etiam posteaquam credidistis, &c.]
 Sermonem Euangelij docet Ephesiorum non aures tan-
 tum percussisse, sed penetrasse vim illius in corda ipsorum,
 vt doctrinam de Christo fidei assensione amplecteren-
 tur, & in eis obsignaretur fides in Dei promissionibus
 acquiescens. Quo verò pignore? Nimirum Spiritu san-
 cto. Quem duobus suauissimis & ad consolationem ac-
 commodatissimis epithetis ornat. Nominat enim Spi-
 ritum promissionis, tum quia ex Christi promisso no-
 bis confertur & datur tum etiam quia hic Spiritus pro-
 missiones Dei nobis obsignat, nōque in cordibus nostris
 certos de ijs efficit. Deinde nominatur arrabo heredi-
 tatis nostræ, sumpta voce à consuetudine pactorum,
 promissionum & contractuum, vbi dari solet ἀρραβὴ, rei
 scilicet, de qua agitur, testificanda & cōfirmanda sym-
 bolum. Sic Spiritum sanctum dat Dominus tanquam
 indubium pignus & ἀρραβὴ conferenda aliquando per-
 petua καὶ ἀποροπία seu hereditatis, quam nunc spe ex-
 pectamus.

In redemptionē acquisite possessionis.] Sicut paulo ante de predestinatione differens duos principales eius fines recensuit, salutem hominum & gloriam Dei: sic nunc, posteaquam ad vocationem & obsecrationem salutis nostræ describendam descendit, eosdem planè fines attingit, ut constaret, Deum in toto ordine procuratione salutis hominum, & in omnibus illius ordinis gradibus atque partibus duos hosce fines potissimum spectasse: primò, ut nos in acquisitam possessionem, qua olim excideramus, redimeret & assereret: ac deinde, ut sui nominis gloriam ac celebrationē bonitatis suæ hinc consequeretur. Verunque finem notat Apostolus: cum inquit: in redemptionem acquiretæ possessionis, in laudem gloriæ ipsius.

LOCI COMMUNES.

Primus, Docemur, nō minimum esse cultum Christianorum, ut benedicant seu laudent eum, à quo ipsi sunt benedicti ineffabiliter, qui suis aternis beneficijs hoc cumulatissimè promeritus est, ut laudetur à nobis & glorificetur sanctum nomen eius. Quæ in re sedulo laboravit Propheta David, ut & seipsum, adeoque animam & spiritum suum excitaret ad laudes Deo canendas pro acceptis beneficijs, & alios quoque ad id pietatis officium atque cultum excitaret. Quemadmodum & Paulus precipit, ut in omnibus à nobis laudetur Deus & Pater Domini nostri Iesu Christi, Ephes. 5.

Secundus. Monemur, non esse Deum ullum alium, quam

quàm Patrem Domini nostri Iesu Christi. Hinc sancti Apostoli relatiua hac descriptione verum Deum discernunt tum à gentiliū dñs, tum verò etiam à Deo gentis Iudaica, quæ sibi eiusmodi fingit Deum, qui sit quidam creator cœli & terra, & liberator populi Israëliti ex Aegypto: non autem sit Pater Domini Iesu Christi. Quemadmodum & Mahomet doctrinam de Deo, qui Filium coeternum sibi genuerit, tanquam horrendam blasphemiam armis proterendam censet. Nos verò insistentes sanctorum Apostolorum vestigijs, Deum aliquem, præter Patrem illum Christi, ignoramus. Qui cum nec essentia, nec cognitione possit à Filio separari: rectè affirmat Christus: Nemo nouit Patrem, nisi Filius, & cui Filius voluerit reuelare, Matth. 11. Rectè etiam Ioannes: Quis est mendax, nisi is, qui negat Iesum esse Christum? Hic est Antichristus, qui negat Patrem & Filium. Quisquis negat Filium, is ne Patrem quidem habet, 1. Ioann. 2. Quia sunt Trinitatis Personæ essentialiter vnum, vt qui vnā ex illis Personis neget, protinus totā Trinitatem abneget.

Tertius. Quæ præcipua sint dona & bona, ob quæ Domino sint soluenda vota laudis & gratiarū actionis, videlicet bona spiritualia in cœlestibus. Nā etsi quoque corporalia beneficia nostrā gratitudinē requirunt. Spiritualia tamē toto genere illa superant, tanto nimirū intervallo, quanto diuina humanis, cœlestia terrenis, æterna & incorruptibilia caducis & euanidis sunt præstantiora.

Ergo

Ergo appetamus spiritualia, hos nimirum thesauros, qui nulli corruptioni sunt obnoxij, Matth. 6. & petamus illa ab eo, à quo solo proueniunt, uidelicet à Deo Patre & Domino Iesu Christo. Hic enim potest bona dona nobis dare, Matth. 7. à quo etiam tanquam Patre luminum omne donum bonum & perfectum desuper descendit, Iacobi 1. cap.

Quartus. De electione saluandorum, quod caput doctrina D. Apostolus ex professo hic pertractandum suscipit. Integra eius definitio ex prælectis colligitur hæc: Electio est Dei propositum seu decretum, quo iuxta beneplacitum voluntatis sue gratis, antequam iacerentur fundamenta mundi, in Christo Iesu elegit, & in dilecto charos reddidit, adeoque in filios adoptauit omnes eos, quos vidit acta pœnitentia in Filium perseueranter credituros, eum scilicet ob finem, vt sint sancti & irreprehensibiles coram illo, & vt laudetur gloria gratia ipsius.

Quintus. Docemur amplius, hanc electionem esse merè gratuitam, hoc est, pendere à mera Dei gratia in Christo per fidem apprehensa, sine omni planè operum humanorum respectu. Et hac quidem in re comprobanda syluam quandam argumentorum aperit nobis hic Apostoli tractatus. Primo patet hinc, quia elegit nos, antequam iacerentur fundamenta mundi. Ergo præuertit Dominus electione sua omnia nostra opera, atque sic iuxta typum Iacobi, Roman. 9. antequam nati essemus, nec quicquam adhuc boni fecissemus, vt secundum electionem propositum Dei firmum maneret, non ex operibus;

bus, sed ex vocantis & eligentis gratia sumus ad vitam prædestinati. Verùm hic obijciatur sortè, si opera prætereà ab electione remouentur, quoniam illa ab aeterno non fuerunt, sed in tempore sunt præstita: consequetur, pariratione nec missionem Filij, nec passionem eius & $\Sigma\pi\omicron\lambda\upsilon\tau\epsilon\omega\sigma\iota\nu$, vt nec fidem nostram aeterno prædestinationis decreto posse includi: quandoquidem Filius in plenitudine temporis mittitur, & patitur, & non ab aeterno, quemadmodum & fides excitatur in nobis in tempore, & non ante iacta fundamenta mundi? Respondeo, alia est operum ratio, quàm vel passionis Christi, vel nostræ in illum relata fidei. Nam si in electionis proposito Dominus respectum habuisset ad opera, illorumq; meritum, tum idè oportuisset illa precedere & anteuertere Dei electionem, quia qui ex debito soluit mercedem operibus, is non ob secuturam operam aut laborem, sed ob eundem antegressum soluit mercedem, ita vt labor mercede sua, cum ordine nature, tum temporis ratione, prior sit. Cum verò opera nostra electionem Dei antegressa non sint, quin potius respectu nostrarum virium nulla fuerimus facturi bona opera, quippe ad quæ nos sola Dei prægressa gratia preparat: rectè concluditur, prædestinationis beneficium illud non esse operibus mercedis loco annumerandum. Gratuita autem electio potest inuoluere respectum rerum futurarum, videlicet sanguinem, passionem & $\Sigma\pi\omicron\lambda\upsilon\tau\epsilon\omega\sigma\iota\nu$ Saluatoris Christi, vel Christum ipsum fide apprehendendum. Quia hic non de mercede agitur laborem subse-

subsequente, nec quicquā in illa gratuita electione cōsideratur intra nos, ne si les quidem, quatenus illa nobis inheret, sed tantum, quatenus Saluatoris Christi meritum intuetur & apprehendit. Secundum argumentum, quo probatur, electionem citra respectum operū factam esse gratis, petitur ex hisce verbis: elegit nos, ut essemus sancti & irreprehensibiles. Quibus perspicue docet, nos non sanctitate nostra demereri beneficium electionis, sed potius ab electione sanctificationem illam nostram tanquam effectū promanare ac dependere. Tertiò, dum nos per electionē adoptari scribit in filios, rursus operū considerationem hinc excludit, & demonstrat, esse vitā eternam, ad quam eligimur, non operū stipendium, sed filiorū gratuitam hereditatē, ad quam gratis adoptentur. Quartò, dum toties reperit, nos in Christo electos, per Iesum Christum in filios adoptatos, dilectos in dilecto, per $\alpha\pi\lambda\upsilon\sigma\omega\sigma\iota\varsigma$, quā habeamus in sanguine ipsius: nōne vniuersam summam electionis nostrae Saluatori Christo acceptum fert, ac vicissim adimit operibus, ijsq; aditum intercludit, ne in hoc adorandum mysterium electionis prorumpant? Sicut enim Paulus recte concludit, Gal. 2. si ex lege est iustitia, Christus frustra mortuus est: ita $\chi\epsilon\iota\ \alpha\iota\alpha\lambda\omicron\gamma\iota\alpha\varsigma$ concludimus nos: si ex operibus electi simus & dilecti, iam non in Christi passione, redemptione & sanguine fundamentum praedestinationis esse collocandum, sed frustra passionem eam factam & susceptam. Quinò, quando memorat Apostolus, prae-
destinatos nos esse iuxta beneplacitum voluntatis ipsius:

herum ab hoc arcano aeternae praedestinationis ardet omnem operum nostrorum conatum, dignitatem atque meritum, & hoc totum, quod praedestinati sumus, mere gratuitum esse demonstrat. Si enim ex beneplacito voluntatis Dei, non iam utique ex merito: & ut Apostolus in eodem argumenti genere concludit: si ex gratia eliguntur homines, non iam ex operibus: alias gratia non esset gratia. Sin ex operibus, non iam ex gratia: alias enim opus non esset opus, Romanor. 11. Idque ipsum ex fine praedestinationis concluditur, qui est, ut laudetur gloria gratiae ipsius. Atqui si ex operibus obtingeret electio, omnis iam occasio predicanda & celebranda gratiae Dei sublata foret. Ex quibus fundamentis è textu Paulino extructis haud obscure cernitur, vehementer errare Pontificios doctores, qui Deum in nostra electione quendam ad opera respectum habuisse scribunt.

Sextus. Sicut autem gratuitam esse electionem ex Apostoli tractatu demonstrauimus: sic absolutam eam non esse, eadem hac pericope Paulini textus luculenter edocet. Quanquam enim asseuerat, Deum iuxta beneplacitum voluntatis suae nos praedestinasse, ut nimirum constet, Dominum non esse motum nostra aliqua sanctitate operum, ve merito, ut ad salutem nos destinaret, sed motum esse sola sua gratia & misericordiae voluntate: tamen eorum opinio falsa est, qui vocabulum eundem de decreto quodam interpretantur absoluto, per quod ita Deus destinare quosdam ad vitam, ut saluari eos simpliciter absoluteque sic

necessum.

necessum, nec vllō modo aut ratione damnari possint: qui etiam primitus in illo eterno decreto non aliquo ad Christum intuitu sint praeordinati, sed personae illorum solae, nuda, simplici, ac penitus absoluta Dei voluntate, citra omnem alium respectum aut considerationem vilius alterius rei, dilectae aut electae sint. Deinde autem, ut ad finem illum hos, quos ita praeordinavit, perducere possit, subtrausse Deū illud missionis & passionis Christi meritum, hoc tantum consilio, ut quoniam illi sine interuentu precy redemptionis (obstante nimirum Dei iustitia) ad eum finem peruenire nō valerent, Deus iam per passionem filij sibi viam aperiret ad vltimum eum finem perducendi hos, quos initio sine Christi aspectu elegerat. At verò hanc opinionem verbo Dei minimè esse consonam, et contra autem Deum ad Christi $\Sigma\pi\omicron\lambda\upsilon\tau\epsilon\omega\sigma\iota\nu$ in ipso primo atque summo electionis proposito sic respexisse, ut ne quidem dilectione illa prima ac suprema eligere quosdam ad vitam constituerit sine passionis Christi aspectu: manifestè nobis tradit D. Paulus, dum toties repetit & inculcat, in Christo nos electos, per Iesum Christum nos adoptatos, & in dilecto charos redditos. Et ratio huius rei est, quia hic disputatur non de generali illa dilectione, qua vniuerso mundo, atque sic impijs etiam misit Filium, Ioan. 3. sed de specialissima dilectione, planeq; intimo fauore Dei paterno, gratia cuius ad ipsam salutem elegit. Ut autem speciali hac dilectione paternoq; fauore complecteretur personas quasdam absolute consideratas, citra intuitum Christi fidei

appre-

apprehendendi: id verò iuxta Spiritus sancti testimonia
 prorsus erat ἀδύνατον. Siquidem Hebr. 11. scribit Apo-
 stolus, impossibile est, hominem Deo placere sine fide.
 Hinc ita colligimus: si possibile non est, ut quoquo modo
 homo placeat Deo sine fide: quanto minus possibile est,
 hominem sine fide placere Deo, specialissimo illo favore,
 & dilectione singulari, cuius vi heres scribatur regni
 cœlorum. Etenim quia omnes homines naturâ sunt
 peccatores: non patitur immutabilis iustitia Dei, ut ad
 salutem eligatur homo peccator sine aspectu propitiato-
 ris, cuius sacrosancto ἡμῶν satisfiat diuinâ iustitiæ.
 Hic porro propitiator, nempe Christus, absque fide nobis
 totus est ociosus, cum non sit in cœlo aut in terra vllum
 aliud medium apprehendendi ipsius ἀπολυτῶσιν,
 præter solâ fidem. Hinc adeò propter istam, ut dictû est,
 inuariabile iustitiam Dei sit, ut specialissima hæc dilectio
 electioq; necessariò includat respectû ἀπολυτῶσεως
 vel propitiationis ac redemptionis nō tantum pro pecca-
 toribus præstandæ, sed etiam fidei manû apprehendendæ.
 Hinc Apostoli electionē ex Dei θεοῦ γνώσει seu præcogni-
 tione definiunt, 1. Pet. 1. ut quos Filio suo per fidē implan-
 tatos fore viderit Dominus, hos etiâ prædestinārit. Sicut
 Paulus scribit, Rom. 8. quos præsciuit, hos prædestinavit.
 Hinc rursus Paulus 2. ad Thes. 2. electionem hoc fidei re-
 spectu limitat, quando hunc in modū scribit: nos autem
 debemus Deo gratias agere semper de vobis, quod elegerit
 vos Deus ab initio ad salutē, per sanctificationē spiritus,

C

& fidem

& fidem veritatis. Vbi per sanctificationē spiritus nō ed
 intelligitur, quā consistit in nostris operibus per Spi-
 ritum sanctū in nos excitatis. Quod infallibiliter hinc
 apparet, quia huic sanctificationi tribuit Paulus quip-
 piam, quod sanctitati noua in operibus sita nunquā tri-
 bui potest. Scribit enim, Thessalonicenses in hoc ἀγας
 τοῦ πνεύματος electos esse ad salutē. At vero in sanctitate
 operum ad salutem nos electos non esse, priore loco com-
 muni satis abundē comprobatū est, quippē qui potius ad
 sanctitatem operum, quā in illa vel per illam predesti-
 nati sumus. Ideoq; etiam ἀγας ille, de quo in pra-
 senti loco agit Apostolus, praecedit fidei mentionem, cum
 quidem altera, quae operum est sanctitas, fidem non pra-
 cedat sed consequatur. Necessariō igitur sanctificatio
 hic innuitur ea, qua Spiritus sanctus corda hominum
 sanctificat seu purificat fide in Iesum Christum, Actor.
 15. excitans nimirum fidē in hominibus, eaq; fide asper-
 gens illos sanguine Christi. De qua sanctificatione seu
 purificatione Esaia 4. legitur: Dominus abluet sordes fi-
 liarum Sion, & sanguinem Ierusalem lauabit de medio
 eius per Spiritum iudicij & Spiritum excisionis. Simili-
 ter 1. Corinth. 6. atq; haec eratis quidam: sed abluti estis,
 sed sanctificati estis, sed iustificati estis per nomen Do-
 mini Iesu, & per Spiritum Dei nostri. Quamobrem ex
 hoc etiam Apostoli testimonio concluditur, electionem
 nostram factam esse non absolutē, sed in Christo, in quo
 dilecto Deus ab aeterno dilexit & elegit omnes eos, quos
 sciuit ac vidit fide per Spiritum sanctum excitata im-
 plantatos

plantatos iri Christo, aspersis nimirum & purificatis sanguine ipsius cordibus illorum.

Septimus. Sicut autem electio absoluta non est, ita neq; reprobatio in nuda atq; simplici Dei voluntate voluntur & collocatur. Quod enim nonnulli scriptitant, Deum quosdā simpliciter extra incredulitatis aspectum ab aeterno adiudicasse gehenna supplicio, & ut ad hunc finem tristem damnationis cetero decurrerent, idēque Deum subtrahisse causas secundas, quibus via illis atq; ianua ad damnationē aperiretur, & proinde non modo condidisse hominem dūcūq; labilem, sed etiam ut actus laboretur decreto suo infallibiliter censuisse & ordinasse, ut videlicet quos nudissima sua voluntate ad aeternos cruciatus destinasset, hi iam per lapsum illum tanquam commodū medium conijcerentur in peccati necessitate, atq; sic salua Dei iustitia perpetuò perirent, quae iustitia Dei saluari aliās non potuisset, si integros & in statu perfectionis manentes homines interitui adiudicasset: haec inquam omnia nihil aliud sunt, quam ceca humana rationis commenta, quae extra Dei verbum, Maiestatem huius mysterij scrutans, sine omni planè testimonio sacrarum literarum talia sibi de reprobatione fingit & somniat. Nam quod ogganniunt, non ex humana rationis placitis haec peti, sed ex Dei verbo, adeoque ex hac ipsa tractatione Paulina: siquidem Paulus hic asseueret, ut Dei fieri vniuersa iuxta decretum voluntatis ipsius: tamen si in paraphrasi horum verborum aliquid responsum est, tamen hic solidius ea placet.

excitere, & audaciam illorum hominum compefcere. Primi itaque hic repetimus, quod illa, quæ vi Dei iuxta voluntatem ipsius fieri hoc in loco dicuntur, sint de vniuersis hisce, quæ hominum salutem procurandam attinent, intelligenda. De saluandis enim hic vnice agitur: nil quicquam verò de reprobis: & tantummodo beneficia gratiæ Dei, non autem opera iræ ipsius hoc toto capite explicantur. Deinde quæ ibidem adduntur à Paulo, manifestè vindicant textum ipsius à peruersa huius opinionis nota, sic enim is habet: Cuius vi sunt vniuersa iuxta decretum voluntatis ipsius. Vbi liquidissimè declarat Apostolus, sermonem sibi esse non de vniuersis, quacunque vnquam vspiam geruntur aut fiunt: sed de his, quæ Dei VOLUNTATE geruntur. Iam verò Spiritus sanctus verbis minimè obscuris edisserit, nec peccata fieri vlla Dei voluntate, Psalm. 5. Iacob. 1. 1. Ioan. 2. neq; etiam hominum reproborum exitium ab ipsius pendere voluntate absoluta. Hoc enim qui asserit, is conuellit & conspuat Dei sacrosanctam attestationem sub iurifurandi religione confirmatam: Vno ego, nolo mortem IMPII, sed vt impius cōuertatur & viuat, Ezech. 33. Ergo cū Apostolus tantū eorū meminert, quæ sub Dei voluntatem cadunt, peccata verò sub Dei voluntatem planè ac simpliciter non cadunt, vt neque damnatio hominum (nisi quatenus præcuntem contemptum, incredulitatem & impœnitentiam Dominus vindicat) hinc adeò concludere promptum est, reprobationem absolutam verbis Pauli tradi minimè: sed iisdem non sine Dei

Dei contumelia nequiter assui & affricari. Quin græcus textus, quo D. Paulus vtitur, hanc violentam expositionem explodit. Is verò sic habet: $\chi\tau\iota\ \omega\epsilon\iota\sigma\tau\iota\ \tau\omicron\delta\ \tau\alpha\ \pi\acute{\alpha}\nu\tau\alpha\ \epsilon\upsilon\epsilon\rho\gamma\epsilon\iota\tau\omicron\varsigma$, quod verbotenus redditur: iuxta propositum eius, qui omnia operatur. Iam verò quis tam erit absonus aut blasphemus, qui Deum vel peccata, vel damnationem $\epsilon\upsilon\epsilon\rho\gamma\epsilon\iota\tau\omicron\varsigma$ seu operari contra tot sacrarum literarum testimonia profiteri auserit?

Ceterum hic videntur sibi patroni huius opinionis quadam habere dicta, quæ antecepto suo dogmati stabiliendo substernant. Quæ videre & disquirendo ventillare breuiter, operæ precium fuerit. Dicunt Christum ipsum, Matth. 11. gratias agere Patri cœlesti, quod mysteria regni absconderit à sapientibus seculi huius, & reuelarit paruulis: Hoc ibidem adiecto epiphonemate: certè Pater, sic bona voluntas fuit apud te. Vnde colligunt, sapientes huius seculi voluntate Dei priuari cognitione Euangelij de Christo, & perire. Sed in promptu nobis est responsio. Nequaquam enim eo loco Christus Dominus absolutam quandam voluntatem Dei explicare voluit, quæ omnem intuitum contemptus & ingratitude sapientum è conspectu planè submoueat, & quæ Deus simpliciter citra vllum alium respectum ab æterno censeat & decernat, vt eis non innotescat Euangelium. Hoc enim esset atro damnationis calculo notare doctrinam apostoli scribentis: Deum velle, vt omnes homines non modo saluentur, sed etiam ad

agnitionem veritatis Euangelice perueniant. Nisi ergo placeat Christum & Apostolum inter se committere: de tali voluntate simplici absolutaque Saluatoris verba intelligere fas non est. Concionatur autem Christus citatis ex Mattheo verba de voluntate, quam consequentem nominant, hoc est, quæ antegressum Euangelij contemptum vindicat in Pharisæis ceterisque huius seculi sapientibus, quod suam sapientiam æternæ sapientiæ Dei temeraria confidentia opponebant.

Proferunt etiam locum quendam ex 14. Sapientie, ubi dicitur: tua, Pater, prouidentia cuncta gubernat. Vbi rursum per cuncta, quæ gubernationi Dei subijcit ibi spiritus sanctus, peccata quoque & ex his scaturientem hominum damnationem comprehensa dilatant: idcirco adigi homines vi occulta gubernationis Dei, ut in peccata ruant & in ipsedem pereant? Sed si contextum intueamur, prædicat ibi sapiens opera Dei, quæ in hac vniuersitate ad hominum emolumenta dirigit, cuius rei aliquot exempla profert. Nihil ergo ibi de damnatione, sed potius de salutaribus Dei operibus tractatur. Deinde illud ipsum caput 14. hanc aduersæ partis expositionem prorsus in fumum atque ventos dissipat. Siquidem aperte ibi dicitur: Deus patenter odit impium cuiusque impietatem, & punietur opus unâ cum magistro suo. Quod odium argumento nobis est, nequaquam ad Deum autorem peccata hominum esse referenda. Quandoquidem nihil eorum prædit, quorum ipse autor est, ut idem ille liber cap. 11. tradit.

tradit. Si vero lubeat citatum locum ad vniuersa, quæ vnquam vsipiam fiunt, extendere: haud difficulter largiemur, etiam circa hominum peccata disponenda & exitium gubernandum Deum minimè esse ociosum. Non sanè, quòd vel occultè vel apertè peccatum vel velit, vel homines ad illud destinet: sed quòd peccata, quæ libera hominum voluntate designantur, ad fines bonos suarum natura congruentes diuina sua gubernatione reuocat, & exitijs impiorum non absolutum ali-quod decretum exequitur, sed impietatem & contemptum verbi in eis vlciscitur.

In eo autem, quod Pharaoni dicit Dominus: In hoc constitui te, vt ostendam in te potentiam meam, & annuncietur nomen meum in vniuersa terra, nō exiguum causa sue presidium collocant aduersarij. Hinc enim sequi clamitant, Pharaonem decreto Dei destinatum esse ad hanc malitiam & interitum. Sed respondeo, agunt quidem verba Domini de quadam determinatione, non autem ea, qua fingitur Deus Regem aEgypti vel ad malitiam destinasse, vel simplici decreto ad interitum: Sed de determinatione, qua finium consideratione describitur: quatenus Deus malitia regis bene vtitur, eiusque occasione gloriam suam illustrat. Non enim ait Dominus: ego constitui te, vt sis impius & refractarius. Sed potius, quia tu sponte liberaque tua voluntate peruersa mihi reluctaris: idcirco ob hanc ipsam praefactam impietatem te iam constitui & ordinavi in hoc, vt ostendam in te potentiam meam, hoc est, vt te

potentissimè debellato & euerso nominis mei gloriam
vniuerso orbis patefaciam. Sic ergò non reprobatio abso-
luta hisce verbis exponitur, sed pœna precedentis tyran-
nidis & immisericordiæ in populum Israeliticum, nec
non obstinacæ illius perniciaciæ, qua totus admonitus, vt
populum Hebraum dimitteret, parere tamen ex cordis
obstinatione detrectauit.

Sed regerunt illi, hoc ipsum, quod Rex non paruit
mandato Domini, esse referendum ad Dei reprobatio-
nē absolutam. Ideo enim toties legi in Mose, quod Domi-
nus indurauit cor Pharaonis, vt non dimitteret popu-
lum. Respondeo autem primo, indurationis dictio phra-
si Hebræa non efficacem duritiæ operationem significat,
sed permissionē explicat Dei, qui iusto suo iudicio, eo an-
tē non simplici vel absoluto, sed antegressam tyrānidem
& impietatem vindicantē, permisit Regem arbitrio Sa-
tanae indurandum: qui Satanas, cum citra Dei permis-
sum nil horū vel ausit vel possit, vt ex historia Achabi, 1.
Reg. 22. luculenter apparet, ideo rectē Scriptura talibus
in locis ad Deum tanquam supremum iudicem respicit,
eig, indurationem illam seu peccati pœnam attribuit.
Quam ipsam tamē non seipso exequitur immediate, sed
executionem tristissimam huius iudicij permittit Satana.
Hinc adeo induratio Pharaonis tribuitur Satanae, &
Pharaoni ipsi, ratione ortus & principij. Ab his enim ea
durities oritur & proficitur, & non à Deo: sicut ali-
quoties apud Mosē legitur, quod Pharaō ipse aggra-
uauit cor suum. Deo autem tribuitur vt iudici, non

certe

certe ratione ortus vel efficacia operationis, sed quia iudicalem fert sententiam exitu aduersus obstinatos huiusmodi prauaricatores, & permissione sua executionem demandat & concedit Diabolo. Sicuti Magistratus dicitur supplicio afficere sceleratos: non quod ipsemet vel manum vel gladium admoueat: sed quia sententiam iudicalem pronunciat, eamq; per ministrum, hoc est, Carnificem exequitur. Deinde vero etiam respectu finis ista Deo tribuuntur, quatenus ex enormi impietate Regis Dominus pro sapientia sua finem optimum producit & elicit, nimirum ostensionem glorie & iustitiae suae. Alias vt Deus seipso neminem tentat, ad malum, Iacobi 1. Sic neminem etiam seipso immediate indurat. Atq; hac responsione expediri possunt vniuersa dicta sacramentum literarum, quae Deo tribuere videntur, quod excacet, quod induret, quod in mentem reprobam tradat. Quae omnia Deo tribuuntur tanquam Iudici, qui fert contra impios contemptores iustam & illorum impietate dignam sententiam interitus, vt excacentur, in reprobam tradantur mentem, &c. Eius autem executionem non seipso perficit, sed Satana concedit: plane vt de Magistratu producta similitudo docet: quae diligenter expensa hanc quaestionem non mediocriter illustrat.

Porro quod 1. Samuelis 2. leguntur filij Eli patris sui moniti non obtemperasse, quia illos voluerit occidere Dominus: similiter non agitur de voluntate quadam Dei simplici omnes reliquas causas antecedente, qua

C 5 Dominus

Dominus inevitabiliter hoc concluderet, ut non obtinerent Patri rectè monenti. Sic enim fingeretur Deus aliquid conclusisse, quod sacrosancta sua legi in Decalogo reuelata contrarium foret: Honora patrem & matrem, &c. Sed itidem eo loco pœna præcuntis impietatis exponitur: ut sit sententia: quia filij Eli prius omnis generis flagitijs offendeabant Ecclesiam Israëliticam, & mensuram suorum peccatorum compleuerant: idcirco et si iam utcumq; admonentur à suo patre, tamen non parent, neq; Dominus largitur eis suam gratiam, ut salutaribus monitis obsecundare possint. Quare? Quia voluit eos occidere. Num verò simpliciter hoc sine respectu impietatis illorum sanxit & constituit, ut occiderentur? Nequaquam, sed quia precedente vita impia sua & flagitiosa cumulatisimè hanc pœnam erant promeriti.

Caterùm quodd & Prouerb. 16. legitur: Omnia propter semetipsum fecit Dominus, etiam impium, ad diem malum: Sciendum Solomonem de finium determinatione ibi concionari, hoc planè sensu, ac si dicat: Dominus quæcumq; facit, propter seipsum facit, ut videlicet aliquis ad suam gloriam illustrandam vsus redeat. Quod ad id verum est, ut malorum quoq; hominū impietate ad suam ipsius laudem benè possit vti. Fecit ergo etiam impium, non quatenus impius est, sed quatenus substantiæ suæ ratione homo figmentum & opus Dei est. Quia verò is sua propria culpa impius est, liberaq; voluntate perversè agit: idcirco etiam Dominus ex hac etiam
ipsum

ipſius impietate finem aliquem bonum venatur & aſſequitur: videlicet, vt propter antegreſſam ſuam impietatem homo impius deſtinetur ad diem malum ſine exitu, vt vel ſuo illo interitu declaranda iuſtitia Dei ſubſeruiat. Quam ſeueritatem in illum exercet Dominus, non vt cuiusdam decreti, quod conſiderationem omnem impietatis remoueat, ſed vt iuſtitia ſua punientis malitiam præeuntem.

Ex actis quoq; nonnulla loca proferunt aduerſarij, quibus opinioni ſuæ autoritatem concilient. Vt quod actor. i. legitur, oportuiſſe impleri ſcripturam de Iuda proditore. Vnde colligunt, prædictionem illam Spiritus ſancti, atq; ſic arcanum quoddam conſilium Dei impoſuiſſe Iuda hanc neceſſitatem, vt Chriſtum prodideret. Sed rectè negatur argumenti conſequentia. Cum enim Deo omnes euentus ſint præſentiſſimi: videt utiq; Iudam ſuapte ſponte, propriâq; ſua in Chriſtum odij flammis incenſa, pecuniâq; cupiditate per Satanam in præcepti alrepta voluntate Chriſtum proditurum. Ideoq; etiam id, quod Iudas liberè facturum erat, prædicat Dominus. Si autem ſecus facturum fuiſſet Iudas: neutiquâ Dei vel præuiſio vel prædictio fuiſſet decepta. Nam hoc ipſum vidiffet Dominus, videlicet Iudam non proditurum Chriſtum: quapropterea etiâ trifti hac prædictione nihil fuiſſet opus. Ita non prodit Chriſtum, quia Spiritus ſanctus prædixit: ſed potius, quia omnino proditurus erat, ſuumq; hoc inſtitutum non mutaturus: ideo Deus videns, hoc ipſum in ſcripturis prædixit. Quod prædictum iam non fallitur

aus

aut mutatur: quia Iudas cordis sui propositum non mutavit, nec mutare vult, cum quidem proprijs viribus (nisi se totum Satanam mancipasset) ab externo hoc proditi-
nis scelere sibi temperare potuerit.

Porro quod Actor. 2. Petrus Apostolus Iudeis dicit: Hunc definito consilio & præscentia Dei traditum, cum accepissetis per manus iniquorum, crucifixistis: Nequaquam Petrus docere voluit, Deum occulto aliquo impulsu Iudeos ad id facinus adegisse. Deus enim peccatum id seriò prohibuit, seriò detestatus est, seriò & quidem atrocissimè vindicavit, totius propè gentis Hebræa interitu. Atq; sic manifestissimis factis declaravit, sibi scelus id perfectè displicere. Sed tradidisse dicitur Christum Iudeis, hoc est, permisisse, ut id, quod cupidissimè moliebantur, exequi valerent. Sine quo Dei permisso nihil aliàs horum potuissent perficere. Sicut aliquoties legitur in Evangelica historia, quod cum ad necem eum quærerent, nemo tamen iniecerit in eum manus, è quòd haud dum venerit hora eius. Hinc Pilato respondet Christus, non haberes quicquam potestatis in me, nisi tibi traditum esset è supernis, id est, nisi tibi à Deo permissum foret. Atq; hoc est illud tradi, de quo Petrus con-
cionatur. Quando autem inquit Petrus, hunc Iesum consilio & præscentia Dei traditum: ibi præscentiæ vox indicat, Deum minimè latuisse, quòd Hebræorum natio toto conatu hoc esset actura, ut Messias in crucem ageretur. Vox consilij autem nobilissimum illum finem respicit, ad quem Deus prauisum sceleratum Iu-
daica

daica gentis factum reduxit, videlicet redemptionem humani generis. Hoc enim est illud consilium, de quo Petrus disserit, propter quod impedire noluit Dominus enorme peccatum Iudaorum, quia sciuit, posse se pessimo facto hominum salutariter vti ad magnum illud opus redemptionis nostrae hinc producendum ac perficiendum.

Sic Actor. 4. dicitur, conuenisse aduersus Christum Herodem & Pontium Pilatum, cum gentibus & populis Israël, ad faciendum, quaecumq; manus & consilium Dei decreuerit prius, vt fierent. Vbi similiter ad finium determinationem respexit Spiritus sanctus, hoc plane sensu: Quia vidit Dominus, Herodem, Pontium Pilatum, Iudaos & gentiles omnia sua consilia ed conuersuros, vt Christum crucifigant: idcirco decreuit manus & consilium ipsius hoc illis permittere, nec impedire vt fiant haec: Non ergo dicunt ibi discipuli, Deum decreuisse, vt Pilatus & Iudaei haec facerent, sed decreuisse permittere, vt fierent. Quia enim omnino illi hoc, & non alio modo acturi erant: Deus certo suo consilio decreuit ipso conatum non retardare vel impedire: non equidem, quod ipso facto tantoperè delectaretur (id enim nec voluit, nec decreuit, nec ad id impulsit, sed prohibuit ac puniuit) sed quia finem ac bonum quoddam longè omnium praestantissimum hinc Diuinae suae sapientiae virtute producere decreuerat, nimirum generis humani salutem & redemptionem.

Neg, vero est, vt obijciat aliquis, ni Iudaei crucifixis-
sent

sent Dominum, consilium Dei de liberatione generis hu-
mani futurum fuisse irritum? Nam vidit Deus, ipsos li-
berè magnaq; cum auiditate hoc tentaturos, vt cruci-
gant Messiam: vidit illos hoc, & non alio modo acturos.
Ideoq; hanc ipsorum prauam cupiditatem atq; scelus,
quo ab eis minime delectatur Dominus, assumit iam vt
medium, è quo salutis humane opus producat. Si verò
omnino aliter facturi fuissent Iudei (sicut abstinere
valebant ab hoc immani scelere) hoc ipsum vidisset Do-
minus, & proinde iuxta sapientiam suam via & ra-
tione alia mortem Filij (tanquam iustitiae suae requisi-
tum pro peccatis, quae Messias in se deriuat, αὐτοῦ)
valuisse promouere. Siquidem difficile ei non erat, vel
immediatè nostra peccata in Filio punire mortis sup-
plicio, eundemq; die resuscitare tertio: vel sicuti ten-
tari permisit Christum in deserto per Satanam, sic
eundem illi affligendum ob peccata nostra permittere
poterat: quemadmodum in sanctissimum Iobum
Diabolo potestatem magnam concessit & permisit.
Ita nihilominus morte Filij D E I redimi potuisse-
mus, si maximè Iudei violentas manus ipsi non intui-
lissent.

Octauus. De gratuita fidei iustificatione. Cuius
minimè obscurum testimonium est, quod scribit apo-
stolus, per ipsum nos habere redemptionem, per sangui-
nem eius, remissionem peccatorum. Hic enim solus est,
qui sanguine suo nos emundat ab omni peccato, i. Ioan-
1. Hic solus calcauit torcular, Esa. 53. Solus nobis factus

est à Deo sapientia, iustitia, sanctificatio & redemptio, 1. Corin. 1. Solus & vnicus est mediator noster, 1. Timoth. 2. via & scala in cœlum vnica, Ioan. 14. Extra quem Christum non est salus, Actor. 4. Qui etiam propter semetipsum solum delet peccata nostra, Esa. 43. Ergo qui in hoc sue salutis spem figit, non pudebit. Confunduntur autem omnes, qui vlla alia in re extra hunc Saluatorem ipsius, sacrosanctam $\Sigma\pi\omicron\lambda\upsilon\tau\epsilon\omega\sigma\iota\nu$ saluari cupiunt.

Nonus. Eundem Christum discimus esse instauratorem omnium, quæ in cœlis & in terra sunt. Hic enim pacem instaurauit inter Deum & homines, & sic Deum hominibus, adeoque cœlum terræ reconciliauit. Hic solutam Angelorum & hominum societatem reintegravit: hic sempiternam iustitiam reduxit, obfignatis & in maris abyssum projectis iniquitatibus, Dan. 9. Mich. 7. Hic etiam ex Iudeis & Gentibus vnum fecit, diruens interstitium macerie: & vi summatis complectar omnia, complacuit Patri vniuersam plenitudinem in ipso habitare, & per eum reconciliare cuncta erga se, pacificatis per sanguinem crucis eius, siue quæ in terra sunt, siue quæ in cœlis, Colos. 1. Huic instauratori omnium, principi pacis, auctori salutis, fidei duci & consummatori, atque adeo Patri vi. Heb. 10. æternæ IESV CHRISTO, sempiternas grates & pia vota solenniter persoluamus, ac indefinenter grati simus pro hoc ipsius Diuino & admirando beneficio.

Decimus.

Decimus. De efficacia ministerij verbi. Dicitur enim hic, quod Ephesi crediderint, audito verbo veritatis. Est quippe auditus ille organum fidei & conuersionis, Rom. 10. per quod Spiritus sanctus datur & efficax est. Sicut scriptum est Act. 10. Adhuc loquente Petro verba hæc, cecidit Spiritus sanctus super omnes, qui audiebant sermonem. Hinc Euangelium salutis hic dicitur, & Roman. 1. potentia Dei ad salutem omni credenti.

Vndecimus. Idipsum verò ad diligens studium audiendi verbi Diuini nos exuscitet. Cum enim Spiritus sanctus per verbi prædicationem accendat in nobis fidem, quæ tanquam lychnus paulatim imminuitur & tandem extinguitur, nisi verbi pabulo alatur: Proinde ut hæc lux fidei ad finem vsq; in nobis conseruetur, & instructam semper habeamus cordis nostri lampadem, atq; in illa fulgentem fidem, continuo indefessq; studio, auditu & meditatione verbi tanquam affuso oleo nobis opus est. Quibus adminiculus Dominus bonum, quod in nobis cepit, opus perficiet, & ad finem seruat, 1. Corinth. 1. Philip. 1.

Duodecimus. De Maiestate verbi Diuini, quæ ex epithero effulget, quo doctrinam Euangelicam Apostolus exornauit. Nominat enim verbum veritatis. Est igitur Euangelium doctrina veritatis cælestis: assentiente Salvatore quoq; ac dicente: Sermo tuus veritas est. Hanc verbi veritatem ac certitudinem Deus multis documentis testificatam reddidit humano generi, putà
stupendū

stupendis miraculis: vaticinijs in illo comprehensis, eorumq; clarissimo euentu: ipso doctrina genere & sublimitate mysteriorum, quæ in eo continentur: miranda eius in totũ terrarum orbem propagatione incredibilisq; cursu: conseruatione illius inter tot persecutionum fluctus & procellas, minas & furores Satane ac mundi: sanctorum item Apostolorum, aliorumq; fidelium Christianorum celebribus martyrijis: effectibus deniq; quos plus quàm humanos aut terrenos ciet in eorum animis, qui suum huic doctrina nomen dederunt. In huius igitur verbi meditatione versantes cogitemus nos in Dei colloquio versari: & proinde non illotis manibus, sed magna cum reuerentia, in timore & inuocatione Diuini nominis, id tractemus, audiamus, meditemur, & in corde bono ac puro conseruemus, Luca 8.

Decimustertius. De fide, quam non esse nudam notitiam, sed notitiam cum cordis fiducia perpetuò connexam, hinc planum euadit, quia Paulus fidei naturam sperandi voce expressit. Hinc illæ voces: qui confidit mihi, habet vitam æternam, Ioan. 6. Similiter: qui confidit in eo, non pudebit, Esaia 28. & Roman. 9. Quod contra prophanam Pontificiorum opinionem notandum venit. Qui fidem sola notitia historia & capitum religionis desinientes, eandem cum dubitatione volunt coniunctã: damnata interim & proscripta πλῆροσ ἐλπίς fiduciaq; cordis, quæ fidei nostræ quasi anima est: quæ etiam homo in Dei misericordiam fiducia meriti Christi recumbens, peccatorum remissionem impetrat.

D

Decimus.

Decimusquartus. De certitudine salutis admo-
nemur, dum Christiani Spiritu promissionis sancto ce-
arrabone hereditatis dicuntur obfignari, tum hic, tum
verò & alibi, 2. Corinth. 1. Cum ergò nobilissimo illo pi-
gnore & salus sanciat nobis, & nos in cordibus no-
stris de eius inconcussa veritate firmitateq; certi redda-
mur, & obfignemur per Spiritum sanctum, perhiben-
tem testimonium Spiritui nostro, quòd simus Filij Dei:
sole clarius euadit, esse Papistarum dubitationem testi-
monio Spiritus sancti, & ipsius sacrosanctæ obfignatio-
ni planè contrariam.

TERTIA PARS.

Propterea & ego audiens fidem vestram]
Pramissa rursum breui gratiarum actione votum sub-
iungit Paulus, quo constantiam & incrementum fidei
& agnitionis Dei & Christi precatur Ephesius. Occa-
sionem verò tum gratiarum actionis tum voti exprimit,
qua motus & grates Deo pro Ephesio soluat, & vota pro
ipsis faciat, precesq; fundat: nempe quia audiuerit, pro-
ficere illos egregiè in pietate religiosa. Cuius duas card-
inales & primarias partes per distributionem notat, fi-
dem & charitatem: expresso vtriusq; obiecto, circa quod
occupatur. Scribit enim se audiuisse illorum fidem in
Dominum Iesum, & charitatem erga omnes
Sanctos. Fidei quippe obiectum Christus est. Charitatis
homo quilibet, in primis verò y, quos sanctitatis epitheto
cohonestat: nimirum per sanctos hic non intelligens hac
vita sanctos (charitas enim erga viuos se declarat), sed
quosuis

quoslibet Christianos ac fideles. Qui sancti sunt sanctitate meriti & obedientia Christi per fidem impetrata: deinde verò etiam inchoata per Spiritum sanctum in eis noua obedientia. Est ergo Paulini textus hic sensus: postquam celebri fama ad me perlatum est de fide vestra in Iesum concepta, & charitate in Sanctos, fidei domesticos, minime simulata: non desino gratias agere pro his tantis tamq. eximjs donis spiritualibus, quibus iam iam estis ornati. Neq. verò desino etiam vestri mentionem facere in meis precibus, vt hac eadem vobis facta tecta seruet Dominus, atq. indies adaugeat. Porro precum suarum summam & materiam exponit verbis sequentibus hisce: vt Deus Domini nostri Iesu Christi, Pater gloriæ, det vobis Spiritum sapientiæ & reuelationis in agnitionem eius] Per Deum autem Christi prima Persona Trinitatis intelligitur, Pater videlicet: quem Saluator ipse Deum suum appellat, quando Maria Magdalena inquit, Ioan. 20. vade ad fratres meos, & dic eis: ascendo ad patrem meum, & ad Patrem vestrum, & Deum meum, & Deum vestrum. Verum hoc epitheto Dei abutuntur veteres & noui Ariani ad Christi Deitatem aternam euertendam. Etenim cum Apostolus Patrem vocet Deum Christi, dicunt hinc consequi, vt Christus Patri non sit equalis, nec vnus cum ipso natura, & substantia. Sed expedita est responsio: Patrem hoc elogio ornari non propter inequalitatem essentie, quasi maior sit Christo secundum Deitatem. Sed primo propter personalem illumina-

principatum originis: quatenus Pater non est à Filio, sed
 vicissim Filius à Patre. Deinde Pater Deus Christi dici-
 tur propter *οἰκονομίας* missionis Filij in hanc mun-
 dum, assumptionem Humanitatis, & delegatum offi-
 cium, quod auctoritate Patris in his terris sustinebat: ad
 cuius etiam (Patris) testimonium in asserendo suo illo
 munere contra Iudeos subinde prouocabat. Tertiò ra-
 tione predicationis seu annunciationis dicitur Pater
 Deus Christi, hoc est, Deus à Christo vnicè predicatus,
 & in mundo manifestatus. Sicuti respectu postrema
 huius causæ Deus Helias, 2. Regum 2. Deus Danielis dici-
 tur, Daniel. 6. eò quòd Helias & Daniel hunc vnum &
 solum Deum, & præter hunc nullum alium, in mundo
 prædicarunt & illustrarunt. Nequaquam autem hoc
 epitheton Patris aliquam inter ipsum & Filium essentia
 Maiestatis, inæqualitatem arguit. Quomodo enim
 Deitate inferior Pater esset is, quem Patri æqualem idem
 hic Apostolus prædicat, Phil. 2. qui splendor gloriæ & ex-
 pressa imago substantiæ paternæ dicitur, Heb. 1. quin imò
 vnum cum Patre, Ioan. 10. Et super omnia Deus benedi-
 ctus in secula, Rom. 9. Ceterum vt ad textum redea-
 mus, eundem hunc Deum Christi Paulus Patrem glo-
 riæ vocat, cum quòd ipsius omnis est gloriæ: tum etiam,
 quòd omnis nostra gloriæ autor & origo est: Quid igitur
 ab hoc Deo & Patre precatur & optat Ephesius suis? Vt
 det vobis Spiritum sapientiæ & reuelationis.
 Spiritum sanctum intelligit, quem sapientia Spiritum
 cognominat: quia non solum per se est ipsa incommu-
 tabilis

tabilis sapientia, sed insuper in nobis omnis spiritualis sapientia causa atq; fons. Reuelationis quoq; Spiritum similiter quodam ad Ephesios respectu appellat: quoniam is est solus, qui regni cœlorum mysteria pandit & manifestat, quæ aliâs caro & sanguis nec reuelare, nec eorum sigillare signare posset. Et quia in Dei agnitione ceu cardine quodam omnis Christianorum sapientia voluitur: ideoq; oporat, vt Deus illuminatos oculos mentis largiatur Ephesius per agnitionem sui, quippe qua accensa, mox fulgore eius naturales illa tenebra humanarum mentium pulsa euanescent.

Vt sciatis quæ sit spes] Tria maxime memorabilia recenset, quorum salutarem cognitionem in Ephesius per Euangelium accensam petit tum conseruari, tum augeri. Primum est, vt sciant (non dubitent) quæ sit spes, ad quam ille vocauit per Euangelium: quod nimirum illa non sit dubia vel anceps, sed firma, fixa: nec occupata circa res terrenas, sed quæ bona polliceatur cœlestia & sempiterna, in Christo quidem abscondita, (spes enim ea respicit, quæ oculis non sunt exposita, Roman. 8.) verum credentibus quandoque reuelanda.

Et quæ diuitiæ gloriæ hæreditatis eius in sanctis.] Secundum est, vt sciant, quàm sit opulenta gloria hæreditatis illius in sanctis. Quod nimirum hæditas, quæ spe expectatur, inestimabiles thesauros æternæ beatitudinis gloriæq; complectatur. Vnde opulenta dicitur, & quod omnino sic comparata sit, vt omnem hu-

mani pectoris cogitationem longissime vincat, omnem
terreanā gloriam infinito intervallo transcendat.

Et quæ sit excellens magnitudo potentie
eius] Hoc tertium est, cuius cognitione tum imbutos,
tum probè confirmatos suos optat Ephesios: nimirum
ut liquidius agnoscant *ὑπεράλλοι μέγαθος τοῦ
ὑμῶν θεοῦ*, hoc est, immensam illam planè in-
comparabilem & incomprehensibilem magnitudinem
potentie Dei: non tantum ut absolute in seipsa conside-
ratur, sed prout illa *δυναμὶς* se erga nos exerit.
Ideoq; addit: in nos, qui credimus. Quasi dicat, Deus
potentie sue robur non intra seipsum ita continuit, ut
nullas eius *ἐνέργειας* ad nostram salutem proferret.
Sed potius fecit nos salutariter id suum robur sentire:
dum nos eruit è potestate Diaboli, peccati, mortis & da-
mnationis; atq; in dies Ecclesiam suam tuetur ac defen-
dit adversus inferorum portas. Quod autem subiungit:
secundum efficaciam roboris fortitudinis eius]
pertinent hæc ad amplificationem virtutis illius Dei,
quam præcipuè duabus in rebus eminere confirmat
Apostolus in resurrectione Christi, eiusq; ad dextram
Maiestatis exaltatione. Atq; hic utitur tribus distinctis
vocibus ad potentia Dei immensam vim enunciandam,
ubi *χρῆτος* quidem & *ἰσχυς* ipsum per se Dei robur:
ἐνέργεια autem eiusdem in operibus efficacem decla-
rationem designat.

Quam exercuit in Christo] Duo, ut dixi, recen-
set

set opera, in quibus illud validissimū Dei robur enituit: quorum prius est resuscitatio Christi ex mortuis, posterius exaltatio ipsius ad dextram Diuina maiestatis. Sed antequam progrediamur, cuidam hic obiectioni est occurrendum. Queritur enim, quid opus sit Patri fortitudinem suam exerere in resuscitando Christo, cum Christus ipse robore proprio resurgat: Filio Dei scilicet proprium suum corpus excitante? Respondeo: Et si Christus virtute resurgit propria, & λόγος & ipsemet templum corporis sui à Iudeis destructum readificat. Quem Ioan. 2. admodum dixerat: Ego pono animam meam, ut iterum sumam eam. Ego pono eam à meipso, & potestatem habeo ponendi eam, & rursus sumendi eam, Ioan. 10. Tamen non cogitandum est, Patrem interea temporis in Christi resurrectione fuisse ociosum. Quin potius cum vna sit Patris, Filij & Spiritus sancti essentialis potentia resuscitans: impossibile est personas in eo opere ab inuicem segregari: quandoquidem virtus illa operatrix seu viuificatrix toti Trinitati cōmunis est citra distractionem vllam: proinde & opera virtutis illius communia sint oportet. Quamobrem & Pater resuscitat Christum ex mortuis, Rom. 6. Ephes. 2. & λόγος & suum proprium templum resuscitat, Ioan. 2. & 10. Et Spiritus sanctus Patri Filioq; cooperatur, ob indiuisam communionem essentialis virtutis atq; potentia. Ergo hoc primum est, in quo robur infinita sue fortitudinis exeruit Pater. Non minus autem idem illud Dei robur efficaciter effulsit in eo, cum resuscitatum IESVM illum

sedere fecit seu collocavit ad dexteram suam: quod in die ascensionis est factum. In hac igitur exaltatione testatur Paulus, Deum omnes sui diuini roboris vires exeruisse, donec Iesum illum ex mortuis rediituum ad Maiestatis suae dextram euexit. Non quidem, quod Deo arduum hoc aut difficile fuerit, sicut nobis aliquid difficile est, vnde & defatigamur (Deo enim, qui Esaia

Esa. 40. teste non defatigatur, omnia ut possibilia ita quam facilima & expeditissima sunt) sed ideo sic loquitur Apostolus, ut declaret ad hoc sublime opus exaltationis CHRISTI perficiendum non potuisse sufficere ullam creatam potentiam. Si enim omnes angeli coniunctis viribus voluissent hominem quempiam in adorandam illam Maiestatem infinita dextra Dei collocare, minime id potuissent. Sed omnino eam ad rem Dei robur immensum requirebatur, cuius vis atq; potentia hinc magnifice illustrata est.

Dextra Dei quid? Dextra autem Dei nihil corporale significat. Deus enim Spiritus est, apud quem proprie loquendo, nec dextrum est nec sinistrum. Sed nec locum quempiam superum in caelis notat. Deus enim nullum creatum locum quantumvis beatum & illustrem dignatur dextra suae nomine & appellatione. Quin potius nil quicquam aliud significat aeterni Patris dextra, quam potentiam Dei conditricem & gubernatricem rerum omnium: sumpta nimirum appellatione à rebus humanis. Sicut enim homo quispian penè omnem vim atq; momentum sui roboris habet in manu dextera sua, qua

qua etiam sua perficit opera: Sic per αὐτῷ ποτὶ δόξαν
 dextra, quæ Deo tribuitur, robur infinitæ potentia ipsius
 omnia administrantis designat. Ad hanc dextram scri-
 bit Paulus collocatum Iesum à mortuis resuscitatum.
 Quod autem additur: In cœlestibus: ineptè hinc qui. Dextram
 dam Christo certum in cœlo locum throni vice fabricat, Dei nō esse
 qui appelleretur dextra Dei. Si enim dextram Dei consti-
 tuas in creato aliquo cœlo locum: consequetur primò, locale, de-
 Christum vnâ cum illo throno & sede creatitia cœlis in-
 cludi, & proinde tantum in cœlos, non autem vt Apo-
 stolus manifestissimè docet, S V P R A cœlos omnes
 ascendisse. Quin & hoc sequetur, quòd dextra illa Dei (si
 cœlo includatur vt locus loco) extra cœlum nec sit nec
 inueniatur. Hinc illa emerget absurditas, quòd Christus
 cum in suo è cœlis ad iudicium faciendum reditu in nu-
 bes descendet, eo tempore à dextris Dei sedere non possit,
 quoniam eo descensu illam esset deserturus, eamq; sedem
 interim in cœlis relicturus vacuam, donec illo resuma-
 tur. Qua ratione non modò imminueretur ipsius secun-
 dum carnem Maiestas, si ipso illo tempore (quo maximè
 debebat apparère gloriosus) abesset à dextra virtutis
 tanto loci spacio: verum etiam Paulus cū Christo aper-
 tē committeretur. Siquidem Saluator expressè docet,
 se in vniuersali illo iudicio orbis, cū sententiam pro-
 nunciabit ex nubibus, nequaquam absuturum à dextra
 Dei, sed potius diuino illi throno insidentem iudicatu-
 rum omnem carnem. Iudaïs enim dicit, Luca 22. Amo-
 do videbitis Filium hominis sedentem à dextera virtutis.

& venientem in nubibus cæli. Discipulus verò suis ait,
 Matth. 19. Dico vobis, quòd vos, qui secuti estis me in re-
 generatione, cùm sederit Filius hominis in SEDE MA-
 IESTATIS SVÆ, sedebitis & vos super sedes duo-
 decim, &c. quod ipsum Matth. 23. repetitur. Quæ omnia
 sententiam eorum, quæ dextram Dei tanquam sedem
 creatitiæ cælo inclusam somniant, prorsus in fumum
 atque in nihilum dissipant. Sed neque Apostolus hic sim-
 pliciter dicit in cælis, sed & τοῖς ἐπουρανίοις, hoc
 est, in supercœlestibus, imò Himmlischen Wesen/
 ut clarè indicet, regnum illud Christi ad dextram Dei
 hac adiecta determinatione distinguì à terreno habitu
 & forma regnorum huius mundi: siquidem Christus
 iam sit, viuat ac dominetur in cœlesti quodam, inuisibili
 incorruptibiliq; regno, ad ipsam Dei Patris dextram.
 Quemadmodum etiam illud Hebr. 8. est accipiendum,
 ubi dicitur sedisse Christus ad dextram Maiestatis in cæ-

*Cæli vox lo, id est, in cœlesti inuisibilique regno. Sicut cæli frequēti-
quentissima hæc significatio occurrit, vt non de loco
mè non de sed de statu cœlesti necessariò accipiat, & terrena
loco supe- conditioni opponatur. Veluti cùm dicimus: Pater no-
ro, sed cœ- ster, qui es in cælis. Item, cùm Deus dicitur prospice-
lesti statu re de cælo super filios hominum, Psalm. 14. Quòd auxi-
accipitur. lium dicitur mittere è cælo, Psalm. 57. Exaudire de cæ-
lo, 2. Paralip. 6. descendere de cælis, Exod. 19. Ipse quo-
que filius Dei in incarnatione descendere de cælis. Vbi
absurdissimum foret creatos illos cælos intelligere, qua-
si tam procul ex cælis longissimè hinc disitis super nos
prospi-*

prospiciat, & inde per omnes inferiores sphaeras coelestes
 suum auxilium demittat, & è tam longinquo loco ex-
 audiat, & ex altissimis illis caelis Dominus in apparitio-
 nibus, vel Filius Dei in incarnatione, descendat, donec
 per orbes Planetarum & aërem in terram vsq; veniat:
 Quae simul omnia cum infinita Dei natura pugnant.
 Sed necessario concedendum est, notari voce caeli in his
 modò citatis scriptura dictis coelestem Maiestatem, glo-
 riam, beatitudinem, & lucē inaccessam Dei, adeoq; coe-
 leste illud regnū, quo Deus nullibi ne in terris quidem de-
 stituitur. Vnde intelligitur, opus nō esse propter hanc de-
 terminationē (in coelestibus) aliquid vel Deo, vel dex-
 tra Dei, vel sessione Christi ad hanc Dei dextram affinge-
 re locale. Siquidem vt dictū est, nihil à Paulo indicatur
 aliud, quàm quod illa Christi gloria, quam in dextra Pa-
 tris obtinet, ab omnibus conditionibus terrena huius vi-
 ta atque seculi penitus absoluta planēque coelestis, imò
 transcœlestis ac supercoelestis sit. Hæc autem ed non di-
 cuntur, vt ascensum Christi in caelos tantum disparitio-
 ne quadam, non autem vera, & visibili migratione ex
 hoc inferiore mundo definiri arbitremur. De sessione ad
 dextram hîc nobis ex occasione textus Paulini sermo
 est: quam demonstrauimus localem non esse, nec ulli lo-
 co in caelis assignandam. De ascensu autem Christi quid
 habendum sit, videbimus suo loco. Venit ergò hîc pe- **SEDERE**
 nitius explicanda sedendi quoque vox. Nam vt thro- quid hoc lo-
 nus ille dextra Dei corporeus non est: sic neque sessio co signifi-
 cā dextra sicum quendam corporeum describit, quem cet?

admodum

admodum aliàs filius quispiam in hisce terris Patri suo à dextris assidet. Sed sedere illud idem est quod regnare, frequenti admodum & in sacris literis celebri significatione. Quomodo Deus ipse super thronum sedere, hoc est, regnare dicitur, Psalm. 9. & 47. Quo etiam significatiuè aulici Dauidis gratulantur Regi, quod Dominus dedit ipsi Filium sedentē super solium eius, hoc est, regnantem ioco Patris Dauidis. Et quidem sessione Christi à dextris designari regnum eius siue dominium, testem habemus ipsum hunc Apostolum, qui 1. Corinth. 15. verba Psalm. 110. Psalmi (sede à dextris meis, donec ponam inimicos scabellum pedum tuorum) hac paraphrasi nobis exponit, oportet illum REGNARE, donec posuerit inimicos sub pedes eius. Ergo Paulus scribens, sedere fecit eum ad dextram suam, hoc vult: quod Pater cœlestis Christum è mortuis resuscitatum in diuinissimi regni domingq; cœlestis sedem ac thronū collocarit, vt ad dextram virtutis præsens regnet & dominetur omnibus creaturis. Sicut vberior explicatio subiungitur: Super omnem principatum, & potestatem, & virtutem & dominationem. Amplitudo dominationis Christi hominis, qua in dextra Patris defungitur, non solum hic explicatur, sed super omnem humanā intelligentiā modum attollitur & explanatur verbis numero paucis quidem, sed rerum momentis ac pondere longè grauiusimis. Quorum summa huc credit, quod Christi hominis regno & dominationi subiaceant vniuersa creatura, quantumvis potentes & eximie: adeo, vt ne quidem angeli cœlorum

cælorum hinc sint exempti. Nam horum sigillatim meminit textus, & quatuor vocibus distinctos eminentie gradus inter ipsos notat & discernit, vt nimirum aliqui angeli sint & dicantur principatus, aliqui potestates, aliqui virtutes, aliqui dominationes, quibus Colof. 1. adduntur & throni. Et quidem non vnum eundemq; cælestis illius militia angelorum ordinem notari omnibus hisce vocabulis, ostendit disiunctiua particula apud Paulum expresse posita, Colof. 1. Porro sunt etiam in terris potestates & principatus. Quin etiam in illo Diabolorum exercitu principatus & potestates reperiuntur, vt Colof. 2. Christus de expoliatis principatibus ac potestatibus triumphum egisse legitur. Atque hæc quidem nomina quatuor à Paulo hic vsurpata angelos potentissimos esse spiritus arguunt, et si nobis haud exactè constet, qua potissimum in re hæc distinctio sit collocanda. Mens igitur Apostoli est: Christus in exaltatione sua factus est Dominus super vniuersas creaturas, vt etiam potentissimis spiritibus, bonis & malis, principibus cælestibus, terrestribus, & infernalibus efficaciter imperet ac dominetur.

Et super omne nomen, quod nominatur]
 Precisio est, qua priorem enumerationem abrumpens, summam sic vniuersa exaltari Iesu Christi dominio subesse tradit, vt ab ipsius imperio nulla se subducere possit creatura, quocunque veniat nomine: siue sit huius terreni seculi, vt sunt res omnes quæ in hoc visibilisperiuntur mundo: siue alterius seculi (quod respectu
 futurae

futura reuelationis futurum dicitur quoad nos) cuiusmodi sunt creaturae spirituales , angeli , seu boni in vita eterna , seu mali in ima gehenna.

Et omnia subiecit sub pedibus eius] Ex octauo Psalmo Dauidis Paulus diuinam Maiestatem regnantis Christi illustrat. Vbi Dauid in spiritu religiosissime suspirans inenarrabilem exaltationem Messiae , in hanc erumpit vocem : Quid est homo , quod memor eius ? Et filius hominis , quod visitas eum ? Facies eum paulo minus inferiorem ab angelis , gloria & honore coronasti eum : Et constitues illum super opera manuum tuarum. Omnia subiecisti sub pedibus eius : boues & oves vniuersas , similiter & pecora campi , volatilia caeli , & pisces maris. Hanc porro vniuersalem (omnia) emphaticè exponit autor epistole ad Hebraeos hunc in modum : In hoc quod ei subiecit omnia , nihil omisit illi non subiectum , nihil inquam omnium creaturarum , excepto solo creatore & vnico isto , qui ei subiecit omnia , 1. Corinth. 15. Et hactenus sanè generale ipsius dominium exposuit , quod ad totam rerum vniuersitatem patet. Nunc ad specialem Ecclesiae administrationem tanquam dominij illius partem descendens , Christum eundem constitutum refert caput super omnia ipsi Ecclesiae. Super omnia , inquit Paulus , hoc est , Christus ita est super omnia constitutus Dominus , vt vniuersorum gubernationem ad vtilitatem Ecclesiae suae attemperet , & ratione singulari quadam curet & administret Ecclesiam suam , cui caput a Patre datus est.

Capus

Caput autem, quatenus ipse sibi mystica ratione coniungit Ecclesiam suam, eandemq; efficaciter viuificat, vigorem & salutem membris suis largitur, regit, gubernat, defendit, administrat, & plenissime saluat atque glorificat Ecclesiam.

Quæ est corpus ipsius, & complementum eius, &c.] Sicuti Christum caput Ecclesia dixerat: Sic ex natura correlatorum Ecclesiam vicissim appellat corpus eius: corpus videlicet spirituale & mysticum. Quod etiam complementum appellatur Christi, quatenus Christus cum Ecclesia plenum illud & in orbem perfectionis reductum corpus absoluit, consummatumq; Patri suo cœlesti sistit. Complementum ergo dicitur Ecclesia Christi, non quod ipse in sua persona aliquid ab Ecclesia perfectionis accipiat, nec quod Ecclesia requiratur ad perfectionem illius corporis naturalis Christi in vnitate persone λόγῳ & assumpti, quod suā omnem perfectionem acceptam refert assumpti λόγῳ, nō autem Ecclesia: quæ non perficit Christum, sed ab eodem perficitur. Complementum autem Christi dicitur, quatenus requiritur ad integritatem mystici illius corporis, cuius Christus caput est, fideles autem membra. Addit autem Paulus: eius qui omnia in omnibus adimplet. Quæ est periphrasis Christi, huius enim complementum & corpus est Ecclesia sub dicta ratione & modo. Et quidem hoc in loco differit Paulus perpetuo contextu de Christo iuxta resuscitatam & exaltatā ipsius naturam: Secundū quam etiā est ad fideles, sub analogia capitula

capitis & membrorum, ratione substantia, proportionabilis. Iuxta hanc igitur naturam hoc quoque est adeptus, ut omnia in omnibus adimpleat, hoc est, ut præsens omnia in omnibus operetur: præsens inquam & non absens, quandoquidem implendi vox de regno Dei usurpata nuppiam operationem sine operantis præsentia notat, sed operationem cum præsentia operantis naturæ coniunctam, ut suo loco plenius declarabitur.

LOCI COMMUNES.

Primus. Cum audimus in aliqua gente seu populo florere Dei verbum, non id audiamus ut rem prorsus alienam, & ad nos nihil pertinentem. Sed meminerimus propter communionem fidei pro illo Euangelij etiam apud exteros successu pias Deo gratias agere. Quod D. Paulum in omnibus suis epistolis fecisse, testantur tot ipsius gratiarum actiones, tot vota & preces, quarum nusquam non meminit: à quibus etiam suas epistolas orditur, & in iisdem finit & claudit. Et merito quidem. Sumus quippe omnes in Christo corpus vnum. Sicut aliàs, cum bene habet vnum membrum, congaudent cetera: cum ægrè habet, condolent vniuersa reliqua: sic decet Christianos vnitæ fidei & charitatis, quæ perfectionis vinculum est, colligatos pro mutua sua salute tum sollicitos esse in quotidianis ad Deum precibus, tum pro illa florente solennia vota gratiarum actionis soluere.

Secundus. De duabus primarijs & cardinalibus virtutibus fidelium, quæ suo ambitu vniuersum Christianissimum

fianissimum sunt complexa, fide scilicet & charitate. Haec in diuino nexu sic iuncta sunt, vt distrabi ab inuicem in renatis sese non patiantur. Nam fides etsi sola iustificat hominem fidei suo in Christum intuitu: tamen in hominibus iustificatis nunquam reperitur charitate vacua. Fides enim sine charitate non est fides, sed res sonans & cymbalum tinniens, 1. Corinth. 13. Est fides mortua, Iacobi 2. imò potius inanis opinio & persuasio fidei. Sic e contra charitas, si fide orbata sit, & ex hac non promanet, Deo probari non potest, Roman. 14. Heb. 11. Vera autem fides per charitatem est *ἐν ἀγάπῃ*, ad Gal. 5. Et charitas ex fide benefacit proximo, & per fidem se Deo commendatam reddit.

Tertius. Hoc ipsi apostoli vótam orare nos docet ex prece Dominica: Sanctificetur nomen tuum: Adueniat regnum tuum. Si quidem his petitionibus nihil optamus aliud, quàm quod apostolus hic precatur, nimirum vt Dei nomen innotescat hominibus, vt agnoscatur, celebretur & sanctificetur, regnumq; Dei & Christi veniat & inchoetur in hominum cordibus per predicationem Euangelij æterni, atq; sic quàm plurimi è regno Sathane & tenebrarum erepti transferantur in regnum Filij Dei, Colos. 1. Hoc ergo & nos indefinenter precemur, sicut apostolus à suis Thessalonicensibus id requirit: orate pro nobis, vt sermo Domini currat, 2. Thessal. 3.

Quartus. De Deitate Spiritus sancti, quæ ex illius epicheto apparet, dum nominatur Spiritus sapiencie

E pientia

piencia & reuelationis. Hic enim cœlitus patefacit res à seculis absconditas, quæ suapte natura non nisi soli omniscio Deo notæ sunt, cuiusmodi sunt quæ in Euangelio proponuntur, regni mysteria. Hinc 1. Corinth. 2. scribit Paulus: nobis Deus reuelauit per Spiritum suum. Spiritus enim omnia scrutatur, etiam profunditates Dei. Quis enim hominum scit, quæ sunt hominis, nisi Spiritus hominis, qui est in eo? Sic & ea, quæ sunt Dei, nemo nouit, nisi Spiritus Dei. Quis ergo Spiritum sanctum Deum esse insciciabitur? præsertim cum hanc infinitam sapientiam scrutandi & patefaciendi arcana Dei, obtineat per se, in sua propria essentia. Iuxta Propheticum illud oraculum, Esaie 40. Quis direxit Spiritum lehouæ? Quis fuit ei à consilijs, indicauitq; ei? A quo petijt consilium, & quis instruxit eum, docuitq; semitam iudicij, & erudiuit illum scientia, & viam intelligentiarum ostendit ei?

Quintus. Discimus amplius ex voto Pauli, rationi humana mysteria Euangelij non esse naturâ notæ. Habet sanè homo ex luce naturæ cognitam aliquam legis particulam, discrimen illud honestorum & turpium, Roman. 2. at de Euangelij doctrina non nouit quicquam, 1. Corinth. 2. Quam solus Pater cœlestis per Filium & Spiritum suum reuelat, Ioan. 1. Matth. 16.

Sextus. Agnitionem Dei ad salutem esse summè necessariam. Vnde D. Paulus tam sollicitè precatur Ephesus oculos mentis illorum Dei cognitione illustratos. Saluator ipse in hac notitia vitæ æternæ summam positam esse

esse docet. Ioan. 17. Atq; hoc beneficium pradicat in suo populo tum Moses, Deut. 5. tum Dauid, Psal. 103. 147. viciſſim infelices pronunciant illi Dei homines populos eos, quibus non fulget lux agnitionis Diuina, Esa. 9. De quorum miseria concionatur apostolus Theſſalonicenſibus ſcribens, quod aterna vltio ſit inſtigenda his, qui non nouerunt Deum, 2. Theſſal. 1. Ergo nihil nobis vel prius vel antiquius ſit agnitione DEI, quam is, qui in ſinu Patris eſt, nobis reuelat verbo Euangelij, Matth. 11.

Septimus. De ſpe Chriſtianorum, quæ eſt expectatio opulenta illius gloriæ hereditatis electorū reposita in vitæ beata his, qui diligunt Deum. Hæc et ſi oculis non cernitur (Roman. 8.) tamen quia Dei promiſſo nritur, non confundit neq; confunditur, Roman. 5. Cuius expectatione viuunt p̃ij: quas tribulationes huius mundi, Roman. 8. Huius etiam conſideratione Moſes maluit ſimul malis affici cum populo Dei, quàm temporarijs peccati commodis ſui, maioresq; arbitratus eſt diuitias probrum Chriſti, quàm Aegyptiorum theſauros, ſiquidem reſpectum habebat ad remunerationem, Hebr. 11. Eadem ſpes & hereditatis expectatio omnes martyres animauit, vt exquisitiſſima tormenta perferre pro Chriſti nomine non dubitarent.

Huc igitur elaboremus & nos, vt potiamur iſta præclara ſpe, quam velut anchoram teneamus anima, cū tutam tum firmam, Hebr. 6.

Octauus. De immenſo Dei robore, fortitudine,

dine atq; potentia, in cuius interiorem aspectum & notitiā Paulus Ephesios suos subductos optat. Hac potentia Dei ex operibus illius elucet, putā creatione mūdi, & mirabilibus, quæ sine numero fecit & facit in cælo & in terra, Job. 9. Cuius rei veluti Commentarius quidam est caput 40. Esaia Prophetæ. Seruit autem hac Dei potentia nobis præsentissimo solatio, dum expendimus, posse Deum nos potenti dextera sua ex quibusvis liberare malis, Esa. 43. & è tentatione eripere, 2. Pet. 2. Inseruit etiam nobis ad confirmandam fidem in Dei promissa, quod quæ promittit, potens sit & præstare, Rom. 4. quippe cui nihil impossibile, Ierem. 32. Zachar. 8. Lucæ 1. Ephes. 3. Impiis porro hoc infinitum Dei robur terrori est, quandoquidem conterit illo impios quantumvis præpotentes, Exod. 15. 1. Samuel. 2. Luc. 1. nil quicquam formidans illorum potentiam, Sap. 6.

Nonus. De resurrectione Christi, cuius articuli hic luculentum testimonium extat. Et quidem verè illum surrexisse, irrefragabilibus textu periculis demonstravit ipsemet. Suffragantur pleno spiritu concordis testimonio Euangelistæ quatuor: idemq; firmissimis argumentis, tanquam indubia veritatis columnis, astringit D. Paulus, 1. Corinth. 15. Quanquam autem Deus ipsum resuscitavit ex mortuis: tamen ipsemet Christus Deitatis virtute ipsi Patri cooperabatur. Vnde rectè dicitur surrexisse virtute propria sua, ut ipsemet, Ioan. 2. & 10. profitetur. Quæ etiam de causa per potentiam resurrectionis suæ scribitur declaratus Filius Dei, Roman. 1. Resurrexit

Resurrexit autem propter iustitiam nostram, Rom. 4.
impetrās simul vt & nos ex morte peccati resurgamus,
Roman. 6. & nostra aliquando corpora ad cœlestem &
immortalem vitam resurgant, 1. Corinth. 15.

Decimus de Angelis, quorum distincti ordines hic
exprimuntur. Qua de re in enarratione Textus aliquid
est dictum.

Vndecimus. Quando Christus dicitur constitutus
caput super Ecclesiam: monemur, hanc laudem ac
Maiestatem falso titulo sibi arrogasse Romanum Ponti-
ficem, solus enim Christus est Ecclesie sue caput, Ephes.
1. 4. & 5. Coloss. 1. Neg. vsquam scriptura Ecclesiam fa-
cit bicipitem, quasi duo habeat capita, Christum &
Papam: sic enim monstrum foret. Nec indiget Ecclesia
ullo alio capite Vicario, cum Christus tale sit caput,
quod perfectam salutem ac defensionem præstat suo
corpori, & Ecclesie sue in dextra Maiestatis præsens est,
ideoq; nullo Vicario capite indiget, quod vel suppleat de-
fectum aliquem officij Christi, vel vices gerat absentis.
Absens enim non est: sed omnia in omnibus implet: vt
Apostolus ipsemet hic affirmat. Promisit quippe Salua-
tor suam presentiam, Matth. 18. & 28. atque etiam quâ
Filius Hominis est cernitur à Ioanne ambulare in me-
dio candelabrorum aureorum, hoc est, Ecclesiarum in
terris militantium, Apocalyp. 1. & 2. Et cogitationes
illas de capite aliquo (præter CHRISTVM) in Ec-
clesia constituendo, toties damnavit Saluator, quo-
ties Apostolos de primatu litigantes potestatis ratione

exequauit, subinde dicens: Qui maximus est inter vos (ratione donorum) sit ceterorum minister, Matth. 20.

2. Thes. 2. Lucæ 22. Et Paulus de Antichristo vaticinans, hunc ipsum primatum (quem sibi sumpsit Pontifex) proprio magno venturi in mandum Antichristi non obscure assignauit. Frivolum autem est & nugatorium, quod dicunt, visibilis corporis oportere etiam esse visibile in terris caput. Si enim hoc ita necessarium est, ut illi fingunt: respondeant nobis, quodnam fuerit visibile caput in terris, cum Christus post suum in celos ascensum visibiliter amplius in hoc mundo non versaretur? Si respondeant, Petrum fuisse: amplius nobis edisserant, quodnam velint constituere caput Ecclesia

Galat. 2. inter gentes, cum Petrus ex pacto fungeretur Apostolatu circumcisionis tantum, & non præputij, siue gentium, inter quas Paulus, non Petrus, Apostolatu fungebatur? Aut igitur interea gentium Ecclesia caruerunt capite visibili, atque sic non corpus, sed truncus fuit illorum in CHRISTO congregatio: si visibile caput omnino requiritur ad integritatem corporis: aut si dicant, Paulum fuisse caput illud, visibile: tum Catholica illa orbis Ecclesia, propter duo diuersa diuersorum populorum capita & vnum commune caput, quod Christus est, non iam biceps, sed triceps monstrum fuerit oportet. Nisi forte suauius ineptiendo, Vicarij capitis Petri, aliud insuper vicarium caput quoddam constituant Paulum: ita ut Christus in Ecclesia indigeat Vicario capite, nempe Petro: Petrus rursus in gentium

gentium Ecclesis alio vicario capite (quod ordine tertium sit) opus habeat. Sed talibus nugis longe dignissimum sunt Romanenses, qui in ipso meridie malunt aeternum cacutire & huc conatum omnem suum conuertere, ut putidissimis commentis suis seu folijs ficis perizonia consuunt, quibus pudenda meretricis magna Babylonica aliquo modo coram hominibus contendant, quam ut cum CHRISTI fidelibus profiteantur Papam nullo iure se pro capite Ecclesie venditasse hactenus, sed ex Antichristiano Spiritu se CHRISTO, ut caput adulterinum VNICO capiti opposuisse.

DVODECIMVS LOCVS DE MAIESTATE

Christi ad dextram Omnipotentiae Dei.

DVodecimus locus est de Maiestate exaltata De Maiestate in Christo Naturae Humanæ, seu Christi Maiestate Christi iuxta Humanitatem. Quae doctrina quia hodie per si ad dextram Olenia & ambitiosa ingenia atro carbone notatur: nos hunc Apostoli Tractatum seu Canonem fidei & in MNIPOTENTIALI veritatis consulti, videbimus, quid de hoc sublimi mysterio Christianis hominibus pie credendum sit. Principio autem spectabimus, iuxta quam Naturam CHRISTO Saluatori nostro hæc gloria sessionis ad dextram omnipotentiae, dominique

E 4

super

- super omnes creaturas, & impletionis omnium in
 2. omnibus obtigerit, in die ascensionis ipsius. Deinde,
 num hac Maestas donorum finitorum terminu se
 circumscribi patiatur, an verò infinita sit, CHRIS-
 TO, qua Homo est, per Vnionem & subsecutam
 3. glorificationem competens. Tertiò partis aduersæ ar-
 gutationes in ipsius natus cerebro ad trutinam Verbi
 Diuini exigemus & dissoluemus.

Iuxta quã **Q**uod igitur primum caput instituti nostri attinet,
 Naturam affirmamus, Christo iuxta naturã assumptam Hu-
 exaltatus manam obrigisse glorificationem hanc & exaltatio-
 sit Chri- nem ad dextram Dei. Non quidem Natura Humana
 stus, extra personam adscribimus eam gloriam: cùm ex-
 tra personam Verbi nunquam sit aut subsistat. Sic-
 ut nec Persona tribuimus, sine respectu Humanitatis;
 cùm λόγος, quã λόγος, huiusmodi exaltatio-
 nis, qualis ea hic descripta extat, propter naturã suã
 immutabilitatem expers sit. Sed Personam exalta-
 tam dicimus; verùm iuxta Humanitatem, siue se-
 cundum assumptam à λόγος Humanam naturam.

CHRISTUS
 iuxta Na-
 turam hu-
 manã ex-
 altatus.

1. Argu-
 mentum.

Huius affirmati nostri suppeditat nobis Paulus argu-
 mentum irrefutabile à temporis circumstantia desum-
 ptum: dum ostendit, istam Saluatoris glorificationẽ esse
 factam, cùm is iam à mortuis esset resuscitatus. Hinc er-
 go sic argumentabimur: Si Maestas sessionis ad dex-
 tram Dei CHRISTO datur in tempore, tum ei datur
 vel ratione Deitatis, vel Humanitatis, vel vtriusq; simul.

At

At verò si demonstretur, Deitatis respectu hanc illi dari in tempore non potuisse. spontè iā concidit alterū quoq³, quod nec ratione vtriusque natura simul sit exaltatus. Atque sic relinquitur, Humanitate sua exaltatum esse Christum. Etenim λόγος, quā Deus, omnem suam Maiestatem diuinam ex ineffabili generatione ex Patre iam inde ab æterno possidet, communionē essentiali: neq³ illa se abdicauit vnquam secundum Deitatem, vt eam aliquando resumeret. Quandoquidem essentialis illa κοινωσία inter personas Trinitatis omnem alterationem æternæ suæ immutabilitate respuit & elidit, iuxta illud: Deus ego & non mutor, Malach. 3. Et rursus: apud Deum non est transmutatio aut conuersionis obumbratio, Iac. 1. Vnde Christus in media sua exinanitione hanc essentialē cum Patre κοινωσίαν Maiestatis & gloria citra vllam imminutionem sibi factam tectam mansisse liquido proficitur: Omnia, inquit, quæcunque habet Pater, mea sunt, Ioan. 16. Item: Pater meus operatur vs- 1048. 5. que modo, & ego operor. Et quæcunque ille fecerit, hæc et idem & Filius facit. Quin hanc κοινωσίαν essentialē Maiestatis & dominij propter indiuisam communionem essentia & virtutis operatricis suspendere non poterat λόγος, nisi Pater & Spiritus sanctus simul eam gloriam aliquandiu suspendissent. Firma igitur demonstratione hinc astruitur, exaltationē istam, quæ in tempore Christo obuenit, ad immutabilem ipsius Diuinitatem non esse referendam.

E S Quod

Solutio ob-
iecti de of-
ficio. Quod si obijciatur: Christo certè datum esse officium

inde regulam illam de datis in tempore non esse vniuer-
saliter veram? Respondemus nos, sonare regulam de o-
mnibus ijs datis, quibus Christus ipse in meliorem statum
transfertur & perficitur, cuiusmodi est ipsius ad dex-
tram Dei exaltatio. atque hæc demum ita sunt compa-
rata, vt inconvertibili Deitatis adaptari se non parian-
tur. At verò officio mediationis vt Christus ratione sui
non indiguit, sed nos indiguimus: sic non ipse, sed nos
hinc perficimur, & beatiores reddimur. Ideoq; hoc offi-
cium demandari ei potuit in tempore, sine vlla Deitatis
ipsius immutatione. Sessionis ad dextram Dei alia est
ratio. Hæc quippe eiusmodi nobis exaltationem descri-
bit, qua Christus ipse diuinam Maiestatem verè perci-
pit, & præstantior redditur, Hebr. 1. & quidem in tem-
pore. Ideoque conficitur isthinc, ad Deitatis naturam
hanc glorificationem non pertinere: nisi è gloria sua
statu ipsam aliquando emotam atque sic alteratam
fuisse dixeris, vt ad amissam Maiestatem & intermis-
sum dominium creaturarum rursum exaltari indigue-
rit. Verùm hac ratione lata porta panderetur Ario,
qui testimonia de exaltatione Christi ipso hoc sine con-
silioque retulit ad Christi Deitatem, vt mutabilem
illam, & à Patris Deitate diuersam atque hac inferio-
rem esse conuinceret. Qua causa moti Scriptores Ec-
clesiastici, Diuus Athanasius, & alij, regulam istam cen-
columnam veritatis opposuerunt impietati & depra-
uationi

nationi Arianae, ut vno ore constantissime pronuncia-
rent: quicquid scriptura glorie Christo in tempore da-
tum affirmaret, id accipiendum esse de ipso iuxta Hu-
manitatem, non iuxta Deitatem. Sic enim Athana-
sius de saluari aduentu Christi: Quod si audieritis, in-
quit, Petram loquentem: CHRISTVM & Do-
minum fecit hunc ipsum IESVM, quem vos cruci-
fixistis. De quo hoc vocabulum (FECIT) intelligen-
tis? Si de Verbi Diuinitate: cur igitur Arianos repre-
henditis, cum idem cum illis sentiatis? Sin verò de for-
ma serui, quae fuit in Verbo: cur nobiscum pugnare con-
tenditis?

Regula An-
tiquitatis
de datis in
tempore.

Et Sermone 4. contra Arianos: Cum igitur ista verba
deprauant Ariani: Data est mihi omnis potestas, &c.
Et: Glorifica Filium: dictumq; Petri: Data est illi pote-
stas: Hoc intellectu ista omnia interpretemur,
humanitus illum ob corpus suum ista omnia
loqui.

Similiter de natura humana suscepta contra Apolli-
narium: Quacumq; dicit scriptura accepisse filium, siue
quod glorificatus sit filius: ratione illius Humanita-
tis, non Deitatis loquitur: siue cum dicit apostolus: quod
in Christo habitet omnis plenitudo Diuinitatis corpora-
liter: plenitudinem illam habitare in carne intelligen-
dum est. Cum D. Athanasio exactè & ad amicum con-
gruunt Patres reliqui: quorum dicta alibi magno nu-
mero citata extant.

Neg; vero quicquam hoc cauillo proficiunt aduersarij, Obiectio
cum

Num exal cum dicunt : *Εἰσι λόγον* Deitas nunquam amiserit ratio possit Maiestatem suam, vel dominium vniversorum suspen- aliquomo- derit : tamen per exinanitionem, passionem & mortem do referri Christi quasi caliginem quandam offusam huic Deitati ad Deita- gloriæ : quæ deinde rursum enituerit, quando sublato illo tem.

velo passionum & crucis, per predicationem Euangelij publice inter omnes gentes agnitus & illustratus sit pro eo, qui per se fuit semper, nimirum Deus & Dominus cœli & terra. Sic igitur ad dextram Dei exaltatum ipsum dici iuxta Deitatem, idq; respectu hominum duntaxat : cum ab hominibus talis agnitus est, nempe Deus, qui in aequali gloria regnet cum Patre. Sicuti Deus ipse haud raro dicatur exaltari, quando à nobis hominibus altus vel excelsus agnoscitur, cum per se inuariabilis maneat, suæq; essentia respectu exaltari non possit.

Solutio ob- Et sanè si probare possent aduersarij, articulo illo glo- iectionis. rificationis Christi talem duntaxat exaltationem nobis propositam, quæ respectu nostri tantum describeretur,

C H R I - & qua aliàs ipsemet Christus respectu sui & per se non **S T V S** nō esset exaltatus : tum expeditius obtinere possent, quod nostri respe vellent. Iam verò hæc ad dextrā Maiestatis euectio iux- ctu, sed ra- ta scriptura testimonium sic comparata est, vt Christus tione sui i- respectu sui (si maximè nullus hominum id agnosceret ppius exal- aut crederet) verè & re ipsa ex ignobiliore conditione tatus verè. in diuinam Maiestatem translatus sit.

Secundum Idq; rursum liquet ex Apostoli verbis, qui testifica- argumētū, tur, Deum omne suum robur exeruisse & vsurpassè, do- quod, quæ nec Iesum illum ad potentia sua dextram euekerit. At- qui

qui si ea exaltatio Christi tantum respectu hominum Homo, sit
esset describenda (quatenus scilicet cessante passionis & exaltatus,
mortis ignominia, agnosceretur ab illis pro eo, qui iam
ante fuisset) qui obsecro Deus omnem roboris & forti-
tudinis sua vim exeruisse predicaretur in exaltando
Christo, qui tamen verè & respectu sui minimè fuisset
exaltatus? Sic Deus robur illud suum in nobis potius,
quàm in Christo exeruisset. In nobis, inquam, dum ni-
mirum excitasset in hominibus agnitionem illam, vt
Christum pro Deo Dominòque cæli & terre haberent.
Iam verò dum robur illud in Christo dicitur exeri: pla-
num redditur, Christum respectu sui, non nostri consi-
deratione, predicari ad diuinam omnipotentia dexteram
subiectum. Qua de causa Ioan. 17. Saluator non respectu
hominum tantum, sed apud ipsum Patrem glorificari petit
gloria ea, quam habuerit iuxta Deitatem, antequam
hic mundus esset. Adhuc quia & resurrectio & ascensio
Christi tum temporis paucissimis admodum personis in
Iudea fuit nota: certè si ex hominum consideratione es-
set estimanda hæc exaltatio (sicut Deus interdum in
Psalmis exaltari dicitur, cum ab hominibus excelsus a-
gnoskitur & predicatur) sequeretur omninò, quòd non
in die ascensionis fuisset plena ea exaltatio, sed demum
longe post, cum temporis progressu à quàm plurimis po-
pulis & in orbe gentibus pro Deo & rege cæli & terre
agnosceretur. Qua etiā ratione hæc sessio Christi ad dex-
tram Dei, si ex hominum estimaretur notitia, subinde
magis & minus reciperet, prout illa agnitio inter homi-
nes magis & minus recipit.

Sed

Tertiū ar- Sed ad ceteras rationes progrediamur, quibus ostenditur, hanc Christi translationem in maiestatem dextræ quod Christus diuinæ, nequaquā ipsi, quā Deus est, sed quā homo, compositus, quā petere. Disertè coniunguntur ista duo in Apostoli verbis: homo, sit primò quod Deus Iesum illum Christum resuscitauit ex mortuis: deinde quod ad dextram suam in celestibus sedere fecerit. Iam verò ipsum non Deitate resuscitatum constat (quippe quæ nec mortua est) sed Humanitate. Ergò secundum eandem Humanitatem sedere illum fecit Pater ad dextram suam.

Quartū ar- Et quoniā in descriptione gloriæ huius additur: con-
gumentū. stitutum illum esse caput super omnia ipsi Ecclesiæ: rursum apparet, non assumptis sed assumptæ naturæ glorificatione designari. Si quidē caput ad corpus suum debet ratione naturæ esse proportionabile, ita ut inter utrumque aliqua interueniat Natura communio. Quæ communio natura non reperitur in Christi Deitate, sed in assumptæ & exaltatæ Humanitate, iuxta quā est Ecclesiæ suæ substantialis. Quamquā enim respectu beneficiorū, quæ confert suo corpori siue Ecclesiæ, caput secundū utramque naturam recte dicitur: tamen si illam analogiam, quæ debet esse capitū & membrorū, spectes: propter naturam humanā hoc in illū competit, ut sit caput Ecclesiæ. Ideoq; enim Pater & Spiritus sanctus, quia humanā naturā non habent, sed tantū diuinā, appellantur quidem Ecclesiæ Deus, Dominus, protector, &c. caput autem Ecclesiæ dicuntur nūspia, cum inter Patrē vel Spiritū sanctum non incarnatum, & inter Ecclesiam nulla sit naturæ cōmunio.

nio. Ergo vt propter Humanitatis naturā dicitur Christus constitutus caput super Ecclesiā: sic vniuersa maiestas, quam in sessione à dextris virtutis Christo datam asserit Apostolus, data ipsi est non Deitatis sed carnis ratione.

Taceo iam argumenta cetera, quibus propositum Quintum nostrum insertur firmissimè, vt quod in exaltatione sua arguitur Christus f. & tus Dominus, Act. 2. Id quod de Deitate exponere, Athanasio teste, impium & Arianum est.

Quod item in historia Euangelica & symbolo Apostolorum, bi duo articuli, alter ascensionis Christi in cælos, alter sessionis ad dextram, immediatè coniunguntur. Cumq; ascensu in Deitatem non cadat, sed in Humanitatem: nōne ipsa hac articulorum adamantina coherentia demonstrat, alterum quoq; articulum, qui sessionis est, ad Humanitatem, non Deitatem pertinere? Quis Septimū.

de causa toties repetitur in Bibliorum codice, Filium hominis esse constituendum Dominū super opera manuum Dei, Psalm. 8. Filio hominis communicatum iri potestatem aternam, Dan. 7. Filium hominis sessurum à dextris potentie Dei, Luc. 22. Eundem scilicet illum, qui & venturus sit in nubibus cæli. Similiter datam esse potestatem omnis iudicii faciendū Christo, quia Filius hominis sit, Ioannis 5. Et Iesum illum à Iudæis crucifixum (secundum carnem autem crucifixus est) factum esse Christum & Dominum, Actorum 2. Quemadmodum hic quoque dicitur Christum resuscitatum ex mortuis (iuxta carnem autem resuscitatus est) con-
sedisse ad Dei dextram: vt nimirum quàm liquidissimè declararet

declararet scriptura, consideratione eius naturæ ob-
tigit istæ Saluatori omnia, à qua denominationem
hanc habet, quod est & dicitur filius hominis: videlicet
respectu humane naturæ, secundum quam & crucifi-
xus est, resuscitatus est, & in cælos assumptus est.

*Patres hūc locū, Ephes. 1. de Chri-
stificatione
carnis, ex-
plicant.* Hæc tot momenta rationum & argumentorum ne-
gligere haud potuit erudita vetustas, quin ijs permota,
hunc ipsum locum, quem ex Ephes. 1. enarramus, sine o-
mnib. hesitatione ad Christum referrent, iuxta ipsius Na-
turam Humanam. Cuius expositionem Catholicam su-
per hæc Apostoli verba ex proprijs, quæso, testimonijs illo-
rum audiamus.

Ambrosius lib. 1. de Fide: Discenunc, quod SECVNDVM CARNEM omnia subiecta accipiat, sicut scriptum est: Qui operatus est in Christo, suscitans eum à mortuis, & constituens eum ad dextram suam in celestibus, supra omnem principatum, & potestatem, & virtutem, & dominationem, & omne nomen, quod nominatur, non solum in hoc, sed etiam in futuro seculo. Et omnia subiecit sub pedibus eius. SECVNDVM CARNEM itaque ei omnia subiecta traduntur, secundum quam & à mortuis resuscitatus est.

OEcumenius super istum locum Ephes. i. $\epsilon\omega\sigma\alpha\iota\omega$
 παντος αρχης και εξουσιας, &c. sic commentatur:
 Non simpliciter dicit $\alpha\iota\omega$, sed $\epsilon\omega\sigma\alpha\iota\omega$. Non enim
 unum aut alterum, aut tertium gradum transcendit,
 sed ipsum, qui ex nobis est, in supremum principa-

tum subuexit, vltra quem non est alius quispiam honor. Et hoc dicit de eo, qui ex mortuis resuscitatus est, id quod admiratione dignum est.

THEOPHYLACTVS Ephes. i. Suprà autem dixit, vt summam ostenderet sublimitatem. Ab infimo namq; ad celsissimū gradum HVMA NAM, quæ Christo inerat, NATVRAM subuexit. De hac quippe nunc disserit. Si quidē diuina illa neq; mortua fuit, neq; iulcirata, neq; in sublime euecta, quippe quæ semper omnē excedat altitudinē, neq; alterius egeat adiumento. Vniuerse igitur angelicæ potestati HVMA NAM præsedie NATVRA, quæ fuerat tantoperē paulo antē despecta.

LEO epist. 22. de loco ad Ephes. i. Dicant Aduersarij veritatis, quomodo omnipotens Pater, vel SECVNDVM QVAM NATVRAM filiū suū super vniuersa prouexerit, vel CVINAVRAE cuncta subiecerit? Deitas enim verbi par in omnibus, & ὁμοῦστος est Patri, atq; intēporaliter vna eademq; potentia est genitoris & geniti. Creator quippe omnium naturarū, quoniam per ipsum facta sunt omnia, & sine ipso factū est nihil, super est omnibus, quæ creauit. Nec vnquā Creatori suo non fuerunt nō subiecta, quæ condidit, cui propriū ac sempiternum est, nec aliūde quā de Patre, nec aliūdesse, quā Pater est. Huius (Creatori filio) si addita potestas est, si illustrata dignitas, si exaltata sublimitas: minor erat prouehēte, qui creuit, nec habebat diuitias eius nature, cuius indiguit largitate. SED TALIA SENTIENTEM IN SOCIETATEM SVAM ARIVS RAPIT. Quis peruersitati multum hac suffragatur impietas.

DAMASCENV S lib. 3. cap. 6. Dicimus NATVRAM
NOSTRAM resurrexisse à mortuis, assumptam esse,
& SEDERE AD DEXTRAM PATRIS.

SECVLIVS: Omnia subiecit sub pedibus eius, id est,
SVB DOMINATIONE HVMANITATIS
eius. Et hæc quidem de Tractatus nostri capitulo primo.

SECVN- Secundum iam sequitur: An hæc Maestas, quam
DVMCA- ex sua hac exaltatione consecutus est Christus, sit fini-
PITV- torum donorum mensurata, & potentia limitibus termi-
EVM. nata: An verò infinita sit & diuina? Qua quidem in-
questione excutienda nihil opus est nobis ancipiti disce-
ptione: siquidem scripturæ autoritate hæc omnis iam

Per sessionem est inter veros Christianos composita. Et enim Iesu Na-
ad dextram & æreni sessionem à dextris DEI commendari nobis ac
Dei obligis describi infinitam Deoque propriam Maestatem, pa-
se Christo tet primò ex ipso hoc articulo, quo CHRISTVS,
INFINI- quæ homo, creditur euectus ad ipsam Dei dextram, ad
TAM ma- quam nullus angelorum vnquam peruenit, vel perueni-
iestatem, re etiam potest: secundum illud Apostolicum pronun-
ciatum, Hebr. 1. Cui angelorū dixit vnquam: sede à dex-
tris meis? Quid enim queso est dextra Dei? num finita
aliqua potestas, aut gloria certis circumscripta fini-
bus? Atqui ex scriptura sacra perspicuum est, nusquam
illam significare potestatem terminatam aut finitam,

Dextra Dei sed vbicunque eius aliqua mentio fiat, semper DEI po-
nihil aliud, tentiam immensam & infinitam velut indice digito
quàm infi- notari, quæ cuncta regit & administrat, vbique præ-
mita poi- sèns adest, nullibi inclusa, nullibi exclusa. Qua de re
tia DEI. pauca hæc delibemus testimonia. Exodi 15. tribuit Pro-
phetæ

pheta Moses dextra Dei omnipotens illud opus euer-
sionis Aegyptiorum & iraductionis Israelitarum per ma-
re rubrum: Dextra tua, inquit, magnificata est in
fortitudine. Dextra tua, Domine, percussit inimicum.
Psalm. 44. adscribitur dextra Dei introductio populi in
terram Chanaan, eiectione inde Chanaanis gentibus. Sic
enim Psalter in Spiritu sancto canit: Non in gladio suo
possederunt terram, & brachium eorum non salua-
uit eos: sed dextra tua & brachium tuum. Et Psalmo
77. Prophetam illustri dicto rerum omnium potentem im-
mutationem assignat dextra Dei: quando inquit: hæc
omnia autem potest mutare dextra excelsi. Quibus
subscribit & Esaias sic introducens loquentem Domi-
num, cap. 48. Manus mea fundauit terram, & dextra
mea mensa est cælos.

Quæ dicta, vt & alia penè innumera, conuincunt Scripturam
nos, dextra Dei appellatione solam infinitam Dei omni- in hoc ipso
potentiam designari. Quod quidem circa hunc articu- articulo
lum speciatim tantò est certius, quoniam verbum DEI dextram de
manifestissima expositione dextram hanc (ad quam potētia Dei
confedit Christus) diuinæ omnipotentia maiestate defi- exponit.
nit. appellat enim dextram maiestatis, Heb. 1. & 8. appel-
lat dextram potentie, Matth. 26. Et ne quid dubij relin-
queretur, appellat DEXTRAM POTENTIAE DEI, Luc.
22. quando Christus proceribus populi Iudaici responderet:
amodo videbitis filium hominis sedentem à dextris Du-
υάμewς θεού, potentia Dei. At verò potentia Dei nō fini-
tā, sed tantum infinitam esse, quis ignoret? quis dubitet?

Cum ergo Christus ad hanc æterni Patris dextram, hoc est, ad omnipotentiam Dei verè & re ipsa sit exaltatus, & quidem, ut præcedenti capite irrefutabiliter est ostensum, iuxta carnem: firmissima consecutione hinc conficitur, ipsum secundum carnem seu humanam naturam accepisse non dona finita illa, quæ ex sua habet resurrectione: sed gloriam maiestatemq; verè diuinam. Quod ipse etiam Saluator testificatum nobis reliquit, cum in cælos ascensurus ait discipulis suis: mihi data est OMNIS POTESTAS in cælo & in terra, Matth. 82. Et quid aliàs opus fuisset Apostolis tam splendide de hac exaltatione ad virtutem & OMNIPOTENTI-AM dextre diuinæ concionari, & Christum hac prerogatiua ab omnibus discernere angelis, quorum nulli dictū sit, sede à dextris meis: si Christus, quæ homo est, tam non esset in participationem realem huius omnipotentie intromissus, quam nec angelus vllus? Nōne hoc esset verba dare pro re? quam veteratoriam fraudulentiam absit ut sanctissimis Dei seruis tribuamus. Responsum supra est de donis humane nature Christi subiectiue inherentibus, quæ excedant omnium angelorum dona, finita tamen sint & creatitia: responsum itē de officio in Ecclesia. Quæ sola cum aduersa pars Christo ratione carnis attribuat, dona autem illa creatitia finita sint: manifestum est, ea infra adorandam illam in infinitissime potentia Dei dextra sessionem intervallo omnem comparationis analogiam respuente subsidere. Et quia dextra Dei, ultra & extra Ecclesiam, ad vniuersalem mundi gubernatio-

nem, iuxta irrefragabilem explicationem enarrati loci Calviniani Paulini, se profert, neq; vllō in loco scripturæ dextra Pa- deturbant tris officium Christi in Ecclesia (solum præsertim) signi- CHRIStum ficat: atq; insuper aduersarij actiones istius officij in Ec- à dextra clefia sic partiuntur, vt diuinas quidem diuina natura, Maieſtatis Humanitati tantum humanas assignent, eamq; à reali Dei. communionē actionum diuinarū sequestrent: quis non videat, suisq; palpet manibus, peruersa hac opinione Sa- cramentariorum Christi sanctissimam carnem à throno infinita & increata dextræ Dei, quantum in ipsis est, deturbari, eiusq; loco assignari illi thronum & gloriam tantum creaturæ, toto scilicet genere ignobiliore ea Maie- ſtate, quam apostolus noster Christo Iesu resuscitato ex mortuis iuxta carnem apertissime tributam asserit. Sit ergo hoc apud omnes eos, qui saluari cupiunt, fixum & firmum: Diuum Paulum, ceterosq; Prophetas & Apo- stolos de exaltatione Mesſie ad dextram Dei concionan- tes, celebrare ipsius diuinam gloriam atque potentiam, quæ non sit secundum magis & minus ad Angelorum aut hominum Maieſtatem comparabilis, sed toto planè genere illam supergrediatur ac transcendat. Id quod præter iam memorata liquet etiam ex dominio creatu- rarum, quod ipsi iuxta carnem in die glorificationis sue commissum est.

Indubitarum namq; est, quod dominium & admini- Gubernatio creaturarū omnem finitam potentiam incom- parabiliter excedat. Quandoquidem eiusdē est potestatis præsupponit res vniuersas condere, & conditas administrare & con- uoluer

seruare, videlicet solius diuina. Sicut Dominus non tantum à Creatione, sed etiam ab opere gubernationis argumenta proponit, quibus se omnipotentem Deum esse confirmet. Christo autem in sua iuxta carnē euectione ad dextram maiestatis, cœli terræq; gubernacula sunt credita, adeoq; gubernatio vniuersorum, quæ hoc pariter & futuro nominantur seculo. Ergo sequitur hinc, assumptæ carni nō negandam, sed omnino tribuendam esse reālὴν οὐρανίου eius potentiam, quæ sola res vniuersas regere & moderari potest, quæ est & dicitur omnipotētia.

Quamquam autem hac maiestate in incarnatione sic vinctus erat homo Iesus Christus, vt iam tum omnis plenitudo Deitatis habitaret in illo Θεμελιώδης, hoc est, velut in proprio suo templo & corpore: tamen sub exinanitionis seruili habitu tecta, non nisi in miraculosis operibus particulari declaratione emicuit. Iam autem humilitatis seruili forma deposita, plenitudo illa Deitatis & Maiestas λόγος, in perpetuum perfectissimumq; actum, plenariam scilicet collatæ potentie usurpationem, exuberat: ita vt λόγος & cuncta gratia sue opera in Ecclesia, potentie verò apud omnes creaturas, per Humanitatē velut diuine operationis organum, vt Patres nominant, perficiat. Atq; hoc est sedere ad dextram Dei, hoc est, regnare, 1. Cor. 15. & dominari omnibus operibus manuum Dei, Psalm. 8. Primum igitur hoc est, quod per sessionem ad dextram Dei, communicatio omnipotentia facta ex vnione, iam per plenum vsum perfectissime illustratur.

Sapientiam eius diuinam, seu, vt vocant, omniscien- De omni-
 tiam quod attinet, non dubitamus asseuerare, hanc in scientia.
 dextra Dei plena $\epsilon\pi\epsilon\rho\upsilon\epsilon\iota\varsigma$, per humanā Domini men-
 tem se proferre & exerere: ita, vt anima Christi perfe-
 ctissima visione intuens $\lambda\omicron\gamma\omicron\upsilon$ personaliter inhabitantem,
 aspiciat, sciat ac nōrū omnia, notitiā inquam vi-
 sionis. Vt enim $\lambda\omicron\gamma\omicron$ & seipsum intuen- do nouit omnia:
 sic humana Christi anima intuens nō seipsam, sed vni-
 tum sibi $\lambda\omicron\gamma\omicron\upsilon$, in eodem cognoscit omnia. Et quidem Omnis-
 cum omnipotentia communicatio ex sessione ad dex- esse Chri-
 tram Dei confirmata sit: sponte iam sequitur preroga- stum, etiā
 tiua altera, quæ est participare diuinæ omniscientia ple- quā homo
 nissima vsurpatio. Quandoquidem impossibile est, vt est, proba-
 cum perfecta vsurpatione omnipotentie stare possit vl- tur.
 tius rei ignorantia. Siquidem perfectus omnipotentie Omnipotē
 vsus, perfecta item sessio ad dextram DEI omnem se- tie plenam
 cludit ignorantia infirmitatem, aded, vt si quid iam surpatio se-
 CHRISTVS ignoraret: ad dextram virtutis & ma- cludit om-
 iestatis diuinæ neuitquam perfectē sederet. In statu qui- nem igno-
 dem exinanitionis, cum omnipotentia maiestatem non rantiam.
 vsurparet plenē, requiescebat sanē super istum amabi-
 lem surculum Isai, Christum Dominum, spiritus sapien-
 tia & scientia, Esa. ii. idq, sine omni mensura, vt Bapti-
 sta testatur. Inhabitabat in templo Humanitatis ipsius
 omnis plenitudo Deitatis, sub qua citra dubitationem
 ipsa quoq, comprehenditur omniscientia. Verū ob in-
 teruentum exinanitionis, plenum exercitium commu-
 nicatæ sapientie suspendebatur. Nihilominus autē illius

Particula infinita sapientia λόγος habitantis per vnionem in ha-
ris declarata natura, quidam rādy etiam cum sepiuscule emi-
tio collatae cuerunt. Puta, quando duodecim annorum puer supra
omniscien non modo et atū rationem, sed etiam vltra modū intel-
tia. ligentia humana de summis mysterijs, quae nulla huma-
na institutione didicerat, sic differit, vt doctores populi

Luc. 2. in admirationem & stuporem conuerteret: cum irem
in admirationem & stuporem conuerteret: cum irem

Ioann. 2. humana sua mente nosset omnes, & sine vllius indicio
exacte sciret, quid esset in homine. Vnde sibi, quā ho-
mo, & Iudeorum conuersatione cauebat, Ioan. 2. Simili-
ter cum Phariseorum intima cogitata perspiceret, eaq;

λόγος Pha humana sua voce redargueret, Mar. 2. Matt. 9. Quorum
την ο- cogitationū si iuxta humanitatē ignarum ipsum fuisse
gitationes dixeris, qui obsecro redarguere illas & refellere humana
refellit per sua voce poterat? Nisi forte statuas λόγον illas cōfuisse
Humanita per humanitatē nec intelligentē earum neq; consciam:
tem nō in pnde ac si quis per instrumentū loquatur ὁ λόγος atq;
sciam, sed brutum. Quod Dominus Iesū Christo affingere, quā erit
consciam, absconū, quā incongruū atq; prophanum? Quamobrem

inhabitantis λόγος Deitate ceu lumine quodā illustrata
mens Saluatoris, in abyssum humanorū cordium etiam
iū temporis introspexit, & secretissimas cogitationes ex
humanorū cordium latibulis in apertū proferre valuit.
Quod cerē non nisi vi communicata omniscientia pra-
stare poterat: siquidē non finita, sed sola infinita sapien-
tia cogitationes hominum intruetur & discutit. Qui ap-
sem thesauri sapientie scientia q̄ eo tempore ratione ab-
solutissima & επ̄ελας latebant absconditi, & non nisi
parti-

particulariter, hoc est, interdum duntaxat se exere Sessio ad
 bant: huiam in Christo ad dextram maiestatis subuecto d. xtrā cō-
 sese totos explicant & aperuunt, remotoz omnis infir firmat ple-
 mitatis & ignorantia obstaculo mentem Christi: toto nam vjur-
 suo perfectoz lumine collustrant, vt non per quasdam rationē &
 temporum vices (quas in eterna vita, & praesertim in misericordia
 dextra Dei fingere absurdum est) res intueatur: sed si-
 mul & semel vno simplici & inuariabili intuitu (quo
 λόγος plenissime nunc intuetur) videat vt nōrit vni-
 uersa ipsas quoz hominum cogitationes, quippe in quas
 inquirendi iudicandiq; potestatem accepit quatenus Fi-
 lius Hominis est, Ioan. 5. de quibus in illo iudicio recte sta-
 tuere non posset, si illarum non etiam esset conscius. Et
 quomodo inuocari, quā Homo, posset, si tacitas cordium
 preces atq; gemitus non videret aut cognosceret?

Sed & Omnipresenciam sub sessione à dextris Dei De Omni-
 comprehendi, atq; hinc potenter stabiliri, sequentia hac presentia.
 perspicue docebunt. Etenim quando queritur: vbi iam est
 Christus, postquam in coelos ascendit? Tota scriptura
 clamat & responder, quod sit ad dextram Dei. Amplius
 ergo queritur, vbi igitur est dextra Dei, vt scire valea-
 mus, vbi nam noster secundum carnem querendu sit
 Christus? Simplicissime respondetur, illam esse vbiq; lo-
 corum presentem. Ita enim Psalter regius canit, Psalmo
 139. Quò ibo à Spiritu tuo, aut à facie tua quò fugiam? Dextra dei
 Si ascendero in coelum, illic es: Si descendero in infer-
 num, ades. Si sumptero pennas aurora, & volauero ad
 extremitatem maris: manus tua illic deducet me, &

Extensio-
nē Huma-
nitatis non
sequi ex o-
mnipresen-
tia, demō-
stratur.

tenebit me dextera tua. Hinc ergo conficitur, Christum etiam ratione exaltata sua natura creaturis omnibus esse presentem. Non autem per ubiuitatem localem, nec per Humanam Naturam diffusionem & extensionem: quia tum demum accideret, si locali modo crederetur ubiq; praesens. Tum enim iuxta locorum diuersitatem ab vno in alterum extendi illam necesse foret. Quia vero apud illocalem dexteram Dei, in qua est & sedet Christi Humanitas, cessat omnis conditio localitatis, nec ibi vel sunt vel pie cogitantur locorum interualla, secundum quae extendatur Humanitas Christi: manifestissime

¶

apparet, cessare quoq; & euanescere illam extensionis seu diffusionis phantasiam, quam sola cogitatio de locorum distantijs gignit. In dextra igitur Dei natura CHRISTI assumpta talem praesentiam modum fortitur, quo citra omnem sui diffusionem de loco vno in alterum, adest illocali ratione, & ex sede Maiestatis dominatur praesens omnibus creaturis. Quod hoc

Demōstra-
tio Omni-
praesentia
CHRISTI
Hominis
inuicta.

Syllogismo complecti placet: Quicquid extra omnem localitatem sedet ad totā Dei dextram (in partes enim ea non est diuidua) id per localitatem nusquam à dextra Dei distat, nusquam ab illa abest, nec localitate impeditur, quò minus adsit, ubicunq; dextra Dei praesto est. Atqui Humana Christi natura extra & supra omnem localitatem est & sedet ad totam Dei dextram. Ergo nulla localitas hoc efficiet, vt Humana in Christo natura vsq;iam locorum à dextra Dei absit, sed ubique cum illa praesens sit. Maioris propositionis euiden-

tia

tia hinc patet. Etenim quomodo localitas possit vllibi à
 dextra Dei separare aut seiungere id, quod omnem o-
 mnino localitatem transcendit? Minorem quod atti-
 net, sanè quòd Natura Saluatoris humana sedeat ad
 dextram Dei, præcedentibus est ostensum. Quòd au-
 tem sedeat in dextra glorie citra omnem localitatis re-
 spectum, ne hoc quidem infirmari aut infringi potest.
 Etenim cum hac Maiestatis dextra sit extra loca o-
 mnia: certè si quis Humanitatem CHRISTI sic sta-
 tueret esse ac sedere in Dei dextra, vt interim nulla
 ratione vera & reali à localitatis accidente illam cre-
 deret liberatam: is contradictionis inextricabili nodo
 se illaquearet. Quandoquidem manifestè hæc sunt con-
 tradicentia, ad illocalem dextram, vbi loca nulla
 sunt, verè euehi, ac nihilominus tantum in loco esse
 & in loco sic relinqui, vt nulla ratione à localitatis
 conditione absoluat. Si Humanitas tantum in lo-
 corelinquitur, neque vltra locum euebitur, quomo-
 do euecta verè creditur in Dei dextram, vbi loca nulla
 sunt? Hunc nodum nullus omnium Aduersariorum dis-
 soluet: si maximè vires vniuersas suas certatim expe-
 dian. Cum ergò vtraque præmissa suis stabilita colu-
 mnis stet inuicta & inconcussa: conclusio ex illis emer-
 git cunctis Sacramentariorum copijs & legionibus in-
 superabilis: videlicet Humanam in Christo naturam, Nū assum-
 seu Christum secundum Humanitatem esse, vbi cūq; præ natura
 dextra Dei sit, quippe quæ illi sedes est designata. Si finitas ob-
 quis excipiat, natura Humana finitatem obstare, stet illius præ
 quò sentia.

CHRISTI
 Humanita-
 tatē sede-
 re in dex-
 tra Dei, ci-
 tra locali-
 tatis vllum
 respectum,
 probatur.

quò minus vbiq³ adsit, vbi dextra Dei est? quandoquidem omnino videatur per hanc praesentiam extendi illam oportere de loco in locum: is vicissim hoc, quod paulo ante diximus, secum reputet, videlicet extensionem rerum ibi tantum regnare, vbi dominantur locorum interualla, secundum quae fiat & describatur eiusmodi extensio.

Nota bene.

In hac autem Diuina & illocali praesentia, quam D. Lutherus & Orthodoxi iuxta modum dextrae Dei definiunt, non potest metui hac diffusio de loco vno in alterum, cum in dextra Maiestatis nec vnus nec alter locus vel sit, vel cogitari pie recteq³ possit. Sed respectu huius praesentiae & sessionis ad dexteram Maiestatis, omnia loca, aliàs in mundo ab inuicem disiunctissima, coram exaltata Humanitate veluti locus vnus sunt, imò vix vnus puncti rationem obtinent. Proinde sicut in vbiuitate locali nulla esset proportio inter quantitatem Humanæ naturæ, & immensa illa locorum interualla: sic respectu illocalis praesentiae Christi hominis in dextra virtutis, res creatæ omnes, & loca omnia ad eas angustias reducta, contractaq³ sunt, vt assumptæ Humanitatis paruitas ratione quantitatis suæ indiffusa permanens, Diuino modo vastissimam hanc cœli terræq³ machinam in suis manibus habeat, sicut etiam illi omnia in

CHRISTI manus tradita leguntur, Ioan. 3. & 13. Atq³ sic eo modo, Natura facta quo in dextra Dei est, non continetur, non subicitur, ita CON- non mensuratur, non comprehenditur à creaturis: sed TINENS potius continet, comprehendit, subiecta sibi habet & in rerum omnium manu tradita vniuersa, & iam tanquā transcendens
atq³

atq; continens vniuersorum, præsens regit ac moderatur omnia in cælis & in terra. Quemadmodum Diuus Lutherus ex Spiritu sancto adorandum hoc pietatis articulum eodem modo explicat, in Confessione Maiore sua de Cena Domini.

Porro aliud quoq; argumentum articulus sessionis ad dextram Dei subministrat nobis, ad hanc Christi Ho-
 minis personalem præsentiam stabiliendam. Etenim si
 quis largiatur Christum Natura Humana sua vbiq; præsentia.
 SEDERE ad dextram Dei: is negare haud poterit, quin
 etiam vbiq; sit & regnet. Quandoquidem illud SEDE-
 RE principaliter ac primo præsentiam designat: secun-
 dario autem regni dominatum inuoluit. Iam verò cer-
 tum est, Christum iuxta Carnem vbiq; sedere ad dex-
 tram Dei. Ergo certum etiam sit, Christum, quæ Homo
 est, esse quoq; & regnare vbiq;. Minoris euidentia hinc
 apparet. Nam si non vbiq; sedet ad dextram Dei, sed in
 vno tantum eo loco ad illam sedet, in quo est iuxta na-
 tura proprietatem visibiliter & naturaliter, sicut Ad-
 uersarij disputant: tum ipsius ad dextram Dei sessio erit
 subiecta conditioni loci, terminata vno illo loco, & se-
 cundum loca mobilis atq; mutabilis. Cum autem pro-
 phanum sit, cœleste mysterium diuinissimæ sessionis ad
 dextram virentis & Maiestatis Dei, metiri velle loco, &
 locorum conditioni & accidenti mobilitatis subicere:
 nos piè & cum $\pi\lambda\eta\rho\phi\omicron\rho\epsilon\lambda\epsilon\varsigma$ concludimus, Messiam
 in assumpta natura ad dextram Dei sedere non vno
 tantum

tantum in loco, sed omnino ubiq, & proinde etiam ubique personaliter adesse.

Demōstratio
tertia.

Non minus autem hanc ipsam presentiam Christi Homini confirmat Apostolus, quando Christo in dextera Maiestatis glorificato OMNIA subiecta memorat: omnia, inquit, subiecit pedibus eius. Hinc enim sic arguimus: Si assumpto & exaltato Homini in dextera Dei sedenti omnia sunt subiecta: impium est ab hac subiectione eximere velle loca & locorum spacia, quasi hæc illi subiecta non sint, sed potius hanc vim habeant, ut regnantis Christi presentiam in terris & alibi interuertant.

At CHRISTO secundum Humanitatem adeo sunt omnia subiecta, ut Spiritus sanctus nihil quicquam inde exceptum velit. Ita enim hanc subiectionem vniuersorum explicat Autor Epistolæ ad Hebræos: In hoc, quod ei subiecit omnia, NIHIL omisit illi non subiectum.

Ergo subiecta sunt ei etiam loca simpliciter & ad vnum omnia, siue supera ea sint, siue infera: & per consequens, impossibile est, ut loca personalem Christi in dextera Dei sedentis & regnantis presentiam possint intercipere, & à creaturis, quibus gubernandis illa præfedit, auertere. Sic igitur nihilam relinquitur, quod presentiam illius remorari possit, submotis è medio omnibus obstaculis, hoc est, locis vniuersis illi subiectis, quibus quæ homo, ipse plenissime dominatur. Plenissime autem locis, locis domi-
quaque

quaquam dominaretur, si eorum vi sic excluderetur ^{natur} ^{PLE}
 Humanitas eius, vt propter illorum interstitium in suo ^{NE.}
 regno praesens adesse non valeret.

Rursum, cum inquit Apostolus, exaltatum esse Chri- ^{Quarta}
 stum supra omne, quod nominatur vel in hoc vel futu- ^{demon-}
 ro seculo: nonne demonstrationem aliam caeli machina ^{stratio.}
 solidiorem pro asserendo instituto suggerit? Etenim qui
 super omnia exaltatus transcendit iam omnia in dex-
 tra Dei, quomodo non etiam omnia loca transscende-
 ret? quandoquidem ne hic quidem Spiritus sanctus ex-
 cipit quicquam creaturarum: non loca, non locorum spacia,
 sed transscendere asseuerat CHRISTVM Human-
 itate exaltatum, omnia, quaecumque, vel in hoc, vel in fu-
 turo seculo nominari possunt? quomodo igitur vllum
 loci $\Delta\gamma\alpha\mu\alpha$ seu interuallum remorabitur ipsius
 iuxta Humanitatem praesentiam.

Præterea quia Paulus Christo potenter imperanti ^{Quinta}
 ac dominanti operibus manuum Dei, assignat non demōstra-
 localem aliquem thronum, è quo super vniuersa re- ^{tio omni-}
 gnet: sed illocalis regni illocalem thronum, videlicet praesentia,
 omnipraesentem illam, nullibi, exclusam dexteram
 Dei, cur diceremus ipsum locorum spacijs in suo illo
 regno à gubernandis creaturis abesse? Si enim finga-
 tur, CHRISTVM, quàm hominem, locorum distantijs
 abesse à creaturis, quibus administrandis praesedit:
 nonne iam statueretur, ipsum non ex illocali throno
 dextra D E I regnare, sed potius ex remotissimo
 illo

illo loco seu VBI, in quo solo iuxta naturalem suam proprietatem illum commorari, nec extra eum esse vlla ratione alibi somniant Calviniste.

Sexta demonstratio.

Adbac cum in illo dominio vniuersorum natura Christi Humana non seorsim, veluti sine λόγῳ regnet: sed λόγος per Humanitatem res administraret: certe non per absentem, sed intumē sibi presentem illam res creatas gubernet necesse est. Quam enim hac esset phantastica imaginatio, si λόγος praesens, praesentes administraret creaturas per Humanitatem omni modo reali absentem ac remotam? Quae ratione principium, a quo oritur hac gubernatio, nempe λόγος, & terminus, in quem tendit, nempe creatura, essent sibi inuicem praesentia: atque interim id, quod tertium interuenit, nempe Humana λόγῳ & natura, omni modo ἡ ἐξ ὧν ἀβέσθη? Quam absurdam phantasiam vt effugiamus, statuimus praesentem λόγον creaturas praesentes per Humanitatem itidem in dextra Maiestatis praesentem regere & gubernare.

Septimum argumentum.

Et quoniam Christus, quā Homo, regnat ac dominatur super opera manuum Dei (hoc enim dominum expressit Paulus sessione Christi ad dextram, siquidem sedere ad dextram Dei & regnare, sunt Paulo vnū quiddam, 1. Corinth. 15. expressit id ipsum exaltatione super omne, quod nominatur, & subiectione omnium sub pedes eius) certē aut praesens dominabitur operibus manuum Dei, aut absens. At verō non dominatur aut regnat

gnat absens. Alias enim non iuxta conditionem regni Dei, nec iuxta modum dextrae Dei regnaret, sed ex more, conditione & sorte terrenorum regum huius seculi: Quorum corporibus assignatus est locus & thronus localis. Cum autem Christo Domino omnipræsens Dei dextra sit thronus & sedes regni: Ergo etiam iuxta conditionem dextrae Dei regnabit præsens, & non per commentitiam quandam distantiam, quam sibi Ratio phantasia fingit, absens. Remotis quippe locorum obstaculis & Christo plenissime subiectis: ipsa quoque absentia in Diuino illo regno desinit.

Quod insuper scribit Apostolus, Christum constitutum esse caput super Ecclesiam: rursum nobis alia quædam hinc enascitur demonstratio. Absolum est fingere, tum, quod caput omni prorsus modo realitantiū absit à suo Corpore. At Christus etiam secundum Humanitatem est caput sui corporis, hoc est, Ecclesia. Huic enim sub ratione capitis & membrorum proportionabilis est, non iuxta naturam Deitatis, sed Humanitatis. Absurda igitur est & fictitia omnimoda illa Christi Hominis absentia ab Ecclesia corpore. Hoc argumentum tam est perspicuum, ut eius euidentiam & soliditatem agnoscere cogantur etiam ij, qui alias circa præsentiam Christi hominis apud ceteras creaturas titubant. Verum si quis largiatur, Præsentiam ipsum iuxta Humanitatem adesse suam in terris Ecclesie: Christi in fine manifestissimis absurditatibus impugnare amplius Ecclesia in haud poterit præsentiam ipsius etiam apud reliquas creaturas. x. μὴ πρὸν π

G

turas. x. μὴ πρὸν π

sentia etiā iuras. Nam & creatura cetera sunt Christo, quā
 extra Ec- mo est, in manus tradita, & locorum intercapelinas,
 clesiam. quæ sunt extra Ecclesiam, non minus quā reliquæ,
 sunt ei plenissimè subiectæ, ut tam non possint auertere
 vel inhibere Christi regnantis præsentiam, quem nec lo-
 ca intra Ecclesiam, quibus circumscribuntur fideles.
 Neg. decet Christi in dextra Dei præsentiam subycere
 huiusmodi mutabilitati, ut nunc in paucioribus adsit re-
 gionibus, provinciis, locis, populis, nunc verò in pluribus:
 nunc iuxta suæ Humanitatis substantiam accedat ad
 quosdam, nunc recedat. Gratiam quidem suam nunc
 largitur, nunc subtrahit. At verò essentia Humanitatis,
 momentaneos eiusmodi accessus & recessus in immuta-
 bili regno Christi ad Dei dextram comminisci, perquam
 est inconueniens. In quem tamen labyrinthum absur-
 ditatum incideremus, si ad solam Ecclesiam restringe-
 remus Christi hominis præsentiam. Siquidem necessa-
 rium consequens foret, ut quemadmodum Ecclesia lo-
 cis est interrupta, & de gente in gentem secundum loca
 mobilis, inò ratione singulorum fidelium ad singula
 propè horarum momenta mobilis atque mutabilis: Sic
 ipsa quoq; Christi hominis præsentia, ignobilibus hisce
 & egenis huius mundi accidentibus subiceretur, nem-
 pe mobilitati & interruptioni locorum, si ad solam Ec-
 clesiam ita restringeretur, ut (extra fideles) à cate-
 ris hominibus & creaturis fingeretur Christus secun-
 dum Humanitatem omni planè modo reali abesse.
 Quamprimum etiā aliquis impius conuerteretur, iam
 Christus

Christus substantia suae Humanitatis fieret ei praesens, (utpote quia iam verum Ecclesiae membrum esset factus) à quo prius omni modo absuisset. Quod ipsum in manducatione indignorum contingeret. Eodè à quam primum aliquis pius se denud à sui iustitia auerteret, rursum fingeretur Christus substantia suae Humanitatis ab illo recedere, quippe qui Ecclesiae membrum esse desineret. Sic ergò per deductionem ad absurda, firmiter concluditur, ex totius Christi secundum utramq; Naturam praesentiam in Ecclesia, inferri quoq; per irrefutabilem consequentiam eiusdem totius Christi praesentiam apud omnes creaturas.

Sed & postremum argumentum consideremus, quod itidem ex Apostoli textu surgit, quando sub calcè huius primi capitis ait: Quae (Ecclesia) est corpus illius, complementum eius, qui omnia in omnibus implet. Porro quid sit implere omnia, Deus ipse nobis enarrat, Ierem. 23. implere omnibus hisce verbis: Nonne Deus è propinquo ego sum, dicit Dominus, & non Deus de longinquo? Num occultabit se quispiam à me, & ego non videbo eum? An non caelum & terram ego impleo, dicit Dominus? Est igitur iuxta Prophetiam hanc declarationem illud omnia implere, nihil aliud, quam in propinquo adesse, & praesentem omnia in omnibus operari. Sicut eadem phrasis, Sapient. 1. de Spiritu sancto usurpata, praesentiam ipsius apertè indicat. Et quidem nunquam non impleuit CHRISTVS omnia in omnibus, iuxta Deitatis suae Naturam. Per istam verò exaltationem

Nonum
argumen-
tum.

Quid sit
implere om-

ad dextram Dei, de qua Paulus ex professo agit, docetur, Christum hoc iam etiam resuscitatum & exaltatum Naturæ respectu esse consecutum, ut omnia in omnibus impleat, & nihil relinquatur ab ipsius presentia & operatione vacuum. Quemadmodum D. Lutherus in marginali glossa Bibliorum super hunc locum orthodoxè annotat: Christus EST, & operatur omnia opera, in omnibus creaturis, idè plena ipsius est omnis creatura. Cum quo presente loco eleganter congruit is, qui 4. capite legitur, ubi scribit Apostolus, Christum ascendisse supra omnes cælos, ut impleat omnia. Affirmari autem non potest, ascendisse illum supra omnes cælos, ut iuxta Deitatem omnia impleat. Sic enim absurdè statueretur, immutabili Deitati per ascensum Humanitatis hoc esse impletum, ut omnia impleat, quasi verè non ante istum ascensum impleuisset omnia. Ergo ei Naturæ hoc per ascensum supra omnes cælos contigit, secundum quam & ascendit, Naturæ inquam in Christo Humanae, sicut in explicatione quarti capitis vberius delectabitur.

Quomodo Proinde Christus iam etiam secundum Humanitatem implet omnia, quatenus λόγος & per exaltatam naturam intimè sibi & indistanter in Dei dextra presentem omnia in omnibus agit & operatur, quippe cui Humanitati suæ sedem atque thronum esse voluit omnipotentem dextram virtutis, in qua sit & sedeat, regnet, omniaq; impleat: quam Humanitatem supra loca omnia enexit: cui impedimenta ad vnum omnia remouit, idq; in primis interstitium locorum, quod absentiam causari

causari poterat, dum loca vniuersa non ita semiplene aut imperfecte subiecit ei, ut ipsius presentiam possint adhuc impedire, sed plenissima perfectissimaq; subiectione. Plura possent offerri argumenta & testimonia sacrarum literarum pro stabilienda hac maiestate regnantis Christi. Sed memorata hec, quæ ex ipso contextu Apostoli surgunt, hac vice sufficiant.

Ceterum adorationem quod attinet Christi Homi- De adora-
nis: solide fulcitur ea hoc eodem testimonio præclaro tione.
Apostoli. Quandoquidem adorationis gloria necessarium
consequens est Diuina huius Maiestatis, sessionis ad dex-
tram Dei, exaltationis super omnes angelicas potesta-
tes, subiectionis vniuersorum, eminentia capitis, & im-
pletionis omnium in omnibus. Cumq; hec omnia Chri-
sto in ipsius Natura Humana esse data ex premisis
fundamentis obtineamus: utiq; iuxta eandem Natu-
ram diuinus quoque honos adorationis religiose com-
municatus ei sit oportet. Agnouit hoc D. Paulus, cum
de Christi ad mortem crucis humiliati exaltatione
commentans, in hanc scribit sententiam: Propterea
exaltauit eum in summam sublimitatem, & dona-
uit illi nomen ($\epsilon\chi\epsilon\lambda\epsilon\upsilon\sigma\alpha\tau\omicron$, hoc est, ex gratia dona- Obserua-
uit illi nomen) quod est supra omne nomen, ut in no- vocem
mine Iesu omne genu se flectat, cælestium ac terre- ($\epsilon\chi\epsilon\lambda\epsilon\upsilon\sigma\alpha\tau\omicron$
strium, & inferorum, omniq; lingua confiteatur, quod $\sigma\alpha\upsilon\tau\omicron$)
Dominus sit Iesus Christus ad gloriam DEI Patris. donauit.
Perspicuum autem est, non Deitati Verbi potuisse no-
men adorabile illud seu religiosa adorationis honorem

ex gratia & dono tribui, quippe quæ hanc Maiestatem obtinet naturâ. Quid ergo relinquitur aliud, quàm uerum, qui naturâ semper est adorabilis, quia Deus, in nouissimis temporibus per gratiam hoc dicimus adeptum, quia Homo est, ut nunc etiam iuxta alteram suam naturam religiosè colatur, propter ineffabilem Unionem cum λόγῳ & diuinissimam ipsius in dextra Dei sessionem? Idcirco Apocal. cap. 5. legitur, quo pacto uniuersa militia cœlestis religiosissimè colat. & prosequatur AGNVM, QUI OCCISVS EST, & supplicibus votis deſerat illi uirtutem, diuitias, sapientiam, fortitudinem, honorem, gloriam & benedictionem.

Confutatio Argumentorum partis aduersæ.

Atq; hæc dicta sunt de secundo capitulo. Sequitur tertium, quod confutationem habet argumentorum aduersæ partis. Quorum nonnulla hic diluimus, reliquorum dissolutionem reseruaturi exegesi quarti capitis.

Vna in Christo omnipotenzia.

Primo, quod contra omnipotentie communicationem obtendunt quidam, duas introduci Personas, si Deitas uerbi quidem essentialiter credatur omnipotens, Humanitas uero personaliter: Respondemus initio, germinum hunc omnipotentie respectum nequaquam inferre binitatem Personarum in Christo. Nam neque omnipotentia fit omnia sed numero manet una, propria quidem τοῦ λόγου essentialiter, hoc est, per propria quidem essentialiter communicata uero natura assumptam personaliter, præpersonaliter. Vbi addita determinatio uocule (per quid signi-sonaliter) non facit ex natura Humana propriam personam,

personam, sed ostendit tantum, hanc omnipotentia
 Maiestatem competere Humanitati Christi non ex
 proprietate Naturae, sed ex personali Vnione cū λόγῳ.
 Alias ipse quoque λόγος omnipotens est & dicitur,
 cum essentialiter, tum personaliter, sed sensu prorsus
 alio, nimirum quod ex vi suae propriae Divinae essentiae
 & personae sit omnipotens. Quo sensu D. Lutherus
 Filium Dei cum essentialiter, tum personaliter omni-
 presentem scribit in Confessione sua maiore. Quoniam
 ergo una manet omnipotentia non gemina: cuius per
 communionem personalem naturam Christi Humana
 κοινωνὸς redditur: idē vnitas hac omnipotentia ca-
 uet & auertit binitatem Personae, & distractionem
 Vnionis. Imò tam non sequitur absurditas Nestoriana
 huius binitatis Personae ex communicatione omni-
 potentiae, vt potius ex negata hac communicatione insal-
 libiliter consequatur. Si enim Natura in CHRISTO
 Humana omnipotentia Verbi realiter particeps effecta
 non est: tum nec Personam λόγὸς reali communione
 participat. Quandoquidem Persona Verbi à sua omni-
 potentia realiter nequaquam differt, sed est ipsa sua
 omnipotentia, vt impossibile sit communicationem *Nota bene.*
 omnipotentiae subtrahere Humanitati, quin eidem
 realis communicatio Personae Verbi subtrahatur, at-
 que sic personalis Vnio manifestissime dissoluatur:
 aut eiusmodi fingatur Vnio, quae TANTVM
 sit nudissima combinatio sine ipsius Personae Verbi
 G 4 participat-

participatione reali: planè vt Samofatenus impiè olim
sensit & docuit.

Quod secundo loco nobis obijciunt, omnipotentiam
non communicari Christo secundum Humanitatem
essentialiter. Ergo neg. realiter.

Essentiali- Respondemus, essentialè & reale in Diuinis & coele-
ter et Rea- stibus mysterijs non sunt semper ἰσοδυναμοῦντα seu
liter in di- equipollentia. Quod non tantum in articulo Trinitatis
uiais my- ostendi potest: verum etiam in mysterio vnionis persona-
sterijs dif- ur. In Trinitatis quidem arcano profitemur, Personas
ferunt. differre realiter, etiam si essentialiter nequaquam dif-
ferant, sed essentia & natura vnum sint, Ioannis 10. Sic
in Persona Christi vnita sunt Natura, Diuina & Hu-
mana, realiter: quas tamen essentiali vnitate copulatas
& vnitas dicere Christiana religio vetat. Pari ra-
tione communicatio omnipotentia dependens ab V-
nionè imitatur naturam originis suæ, vt quemadmo-
dum Vnio Naturarum est realis, & tamen non essen-
tialis (quandoquidem non coalescunt in vnã essen-
tiam) ita quoque ex Vnionè promanans communica-
tio omnipotentie non sit quidem essentialis (quasi
Humana Natura vi propriæ suæ essentia sit omni-
potens) nihilominus autem sit realis, nempe per-
sonalis, vt Christo secundum Humanitatem omni-
potentie ΧΟΙΝΩΝΙΑ reuera competat, vi vnionis, quæ per-
sonalis est.

Eadem responsio locū habet, quando aduersarij reale
cum Physico cōfundentes, scriptitant: Si realis statuatur
commu-

communicatio Omnipotentia fore eam Physicam. Sed Physicū & eiusdem vnionis instantia refelluntur, quam veram & reale in aī-
realem esse constat, neque tamen Physicam illam dicere uinis non
fas est. Siquidem neg³ Physico modo secundum Natura sunt quid-
cursum facta est vnio, sed præter omnem rerum & na-
tura seriem modo hyperphysico: neg³ etiam natura ipsa
in vnā φύσιν coaluerunt, vt Physica illarum possit
appellari vnio. Quamuis enim Cyrillus vnionem natu- Obiectio
rarum in Christo vocat conuentum NATVRALEM: Gratijs Bri-
tamen id de modo intellexit minimè. Sed contra Nesto- mensis pa-
rianam hæresin disputans indicare voluit, Vnionem il- gin. 56.
lam consistere in ipsarummet NATVRARVM con-
cursum personali, non in sola dignitatis vnitatem (de qua
garrubat Nestorius) sine ipsarum inter se Naturarum
vnione. Proinde si de modo vnionis queratur: certum
est, Realem esse, non Naturalem, vt nec Essentialem:
quandoquidem in vnā naturam aut essentiam non
coeunt Diuinitas & Humanitas. Vbi discrimen mani- Modus v-
festum se offert inter Reale & Naturale. Quamobrem nionis vt &
etiam, si vnio potest esse vera & realis, etiam si Physica cōmunica-
non sit: quidni pariter communicatio idiomatum ex v- tionis, nec
nionem resultans, poterit esse vera & realis, etsi non sit physica, nec
Physica. essetialis, et

Hoc etiam multoties vrgent & identidem inculcāt, tamē realia
si Christus secundum humanam naturam suam reuera Grab mul-
χοιωνος euaserit omnipotentia verbi, tum secuturum, tis in locu.
vt Christi humana natura sit DEVS, quia omnipoten-
tem esse, & Deum esse, sint paria.

G 5 Respon-

Car. huma. Respondeo primum, omnipotentem esse competit su-
 nitatē non quodam modo natura humane, quatenus hec illius xoi-
 dicamus esvovōs euadit participatione personali, & ad omnipo-
 se Deum. tentiam dextra Dei reuera exaltatur. Sicut etiam suo
 modo adoranda, viuifica est & dicitur caro Christi.

1. Vocabulum DEI autem quia Persona nomen est: na-
 tura verò Christi humana non Persona est sed natura,
 propria personalitate carens: idē de Humanitate non
 predicamus quòd sit Deus, ne putetur esse Persona.
2. Deinde ad argumentū ipsum partis aduersæ respon-
 demus per inuersionem: Quicquid nō est proprietate sua
 natura omnipotens, sed tantū personali xoiuōvōx o-
 mnipotentia participat, in nō potest esse Deus: Ratio est,
 quia Deus non participatione omnipotentia est omnipo-
 tens, neg, respectu alterius natura est omnipotēs, sed per
 sese adeoq, propria sua & naturali vi atq, essentia. Iam
 verò Christi Natura assumpta non est proprietate seu vi
 naturali sua omnipotens: sed tantū ex vnione alterius
 natura, nempe diuina, peruenit in xoiuōvōx omni-
 tentia. Ergò impossibile est, vt ob personale participatio-
 nē omnipotentia Humanitas Christi facta dicatur Deus.
3. Præterea si ex eo, quod Humanitas non est Deus, ne-
 ganda prorsus est communicatio omnipotentia: ex eo-
 dē fundamēto neganda foret multa, quæ chorus Prophe-
 tarum & Apostolorū Christo secundū assumptā naturam
 vnanimiter attribuit. Pariter enim sic liceret arguere:
 Quicquid viuificum est, Deus est: Caro Christi est viuifi-
 ca, Ioan. 6. Ergò Deus est. Et rursum: Quicquid ado-
 ratur,

tatur, Deus est: Humana Domini caro adoratur. Iuxta
 carnem enim DONAVIT illi Deus adorabile no-
 men, in quo omne genu flexitur, Phil. 2. cum iuxta Dei-
 tatem nō donetur illi quicquam. Ergo Humana Domini
 caro est Deus? Præterea, quæcūq; natura ad totius mun-
 di reconciliationem est efficax, Deus est. Natura Christi
 humana, seu vt Paulus loquitur, corpus carnis Christi, est
 efficax ad totius mundi reconciliationē. quandoquidem
 reconciliati sumus Deo in corpore carnis eius, Col. 1. & 2.
 Ergo corpus Christi est Deus. Similiter, quicquid valet ad
 purgandas conscientias ab operibus mortuū, est Deus.
 Sanguis Christi valuit ad purgandas cōscientias ab ope-
 ribus mortuū, Hebr. 9. Ergo sanguis Christi est Deus. Ad-
 hac: quicquid sedet in Dei maiestate, est Deus. Resuscitata
 & exaltata natura sedet in Dei Maiestate, Ephes. 1. Ergo
 est Deus. Deniq; quicquid dominatur vniuersis operibus
 manū Dei, adeoq; omni creatura, quæ vel in hoc, vel fu-
 turo seculo nominatur, est Deus. Hoc facit Christus etiā
 scūdā humanitatē. Ergo humanitas eius est Deus, &c.

Quis hūc tam est stupidus, qui nō talem restrictionem
 adhibendam esse videat: vt id demum, quod ex se, suaq;
 naturaliter est viuificum, adorabile, ad re. or. ciliationem
 mundi & conscientiarum purgationem valdum est, in
 Maiestate Dei sedet, & operibus manuum Dei domina-
 tur: atq; sic etiā quicquid sua naturali proprietate atq;
 vi essentie, sua sine alterius Natura cōsideratione, omni-
 potens est, sit Deus? Quod cum de assumpta natura di-
 ci nequeat, cerē nec Deum illū esse hinc conficitur.

Sed

Grab 109.
pag.

Sed hîc sibi egregiè scilicet cauent nonnulli, cum ad-
uersus datam hanc responsonem instant, & dicunt, scri-
pturam non tantùm id Deum dicere, quod natura sit
,, omnipotens, sed etiam id quod ab hominibus omnipotens
,, habeatur, & exaquetur Deo, velut Exodi 20. Non habe-
,, bis Deos alienos. Item, Psalmo 80. Israël, si me audieris,
,, non erit in te Deus recens. Et 1. Corinth. 8. Sunt Dî mul-
Impietas ,, ti & domini multi. Et adiungunt ibi, cum quicquid omni-
Bremen- ,, potens est VEL HABETVR, DEVS SIT: si quis
suum. ,, Humanitatem Christi realiter omnipotentem esse pu-
,, gnet, illum facere eam Deum, & idololatriam com-
mittere. His rursus ostendunt, se verè coram Deo & ho-
minibus in sanctissimam Carnem Domini nostri Iesu
Christi blasphemos & impios. Cuius rei sic illos conuin-
cimus. Primò impertinenter ista de Dîs commenticijs
huc afferri hinc patet, quia certum est, scripturam idola,
aliaq, falsa numina vocare Deos tantùm ex homi-
num opinione. Nos autem hîc ex reuelato verbo defi-
nimus, quid pro Deo sit agnoscendum, non ex hominum
opinionem, sed PER ESSENTIAM. Et rectè pronun-
ciamus, Naturam humanam pro Deo per essentiam ha-
beri non posse, cum non sit proprietate essentia omni-
potens, & proinde nec Deus. Si autem hac responsonem non
contenti Bremenses huc tendunt, vt doceant, quod non
minus humana Natura quoq, pro Deo venditetur alie-
no, si tale quid tribuatur ei, quod creaturis tributum
scriptura pro idololatria reputat, qua ex creaturis Dî,
hominum opinione, fiant (sicut argumentatio Bremen-
sium

flum huc manifestum collimat) quid obsecro non impietatis sequetur ex hac Bremensium ratiocinatione?

Quero enim, si fiducia collocaretur in Petro, aut statueretur in ipsius carne totius mundi vitam esse acquirentem, & in corpore carnis Petri Deum hominibus reconciliatum esse, & sanguine Petri mundari nos ab omni peccato: nonne iuxta censuram primi precepti Deo idolis, facie calogi, & secundum Scripturam styllum, idololatriam committentes, & ex Petro Deum faceres? quandoquidem omnium diuini quid tibi id, in quod extra Deum & Christum collocatur si ei tribuatur, aut cui vitæ æternæ acquisitio vlla ratione tribuitur.

tur, pro Deo alieno colitur. Respondeant ergo nobis, an Christum secundum Humanitatem, aut sanguinem Christi vel Carnem eius pari calculo notandam autumemus, ut & ipsa secundum hunc styllum scriptura pro Deo alieno habeatur, aut Deus esse putetur, si in Christum etiam iuxta Humanitatem cordis nostri dirigatur fiducia? aut statuatur, quod Caro eius data sit pro mundi vita, Ioan. 6. & quod corpore Carnis eius reconciliati simus Deo? Coloss. 1. & sanguine ipsius à peccatis mundati? Hic profecto aut vela contrahent audacia sua, aut iam non nos duntaxat, sed etiam Christum & Apostolos ipsius in ius vocabunt. Iudicent ergo ipsimet, num scriptura item de Humanitate Christi, quod de idolis, iudicium faciat, si diuini quid ei tribuatur. Sed placet illis plura proponere impietatis exempla, quæ ex hac illorum ratiocinatione sequuntur. Nonne si Petrum aut quemvis alium hominem vel angelum censes in throno Maie-

statis

statu dextera Dei agnoscendum: impingeres hac opinio-
ne in primum preceptum, & Deos haberes alienos? Er-
gò ne etiam de Humanitate Christi metuendum erit,
ne illam faciamus Deum alienum, agnoscendo eam in
throno dextera Dei? Ita si Ioui (quem in terris homi-
nem fuisse literis proditum est) censesr subiectas esse
vniuersas creaturas: nòne Scriptura ex vulgato suo
stylo pronunciaret, te illum habere pro DEO? Ergò ne
idem iudicium erit de Carne CHRISTI? de qua vos
Pag. 76. Bremenses liquidò pronunciatis (quo corde, paulo post
videbimus) Christo iuxta Carnem subiectas esse omnes
creaturas?

Sic de Antichristo vaticinatur Scriptura, quòd se ven-
ditaturus sit pro Deo. At quomodo hoc fecit aut imple-
uit Romanus Antichristus? Nimirum dum se caput Ec-
clesiæ finxit, fundamentum Ecclesiæ, sponsum Ecclesiæ,
Magistrũ sibi, Pastorem summum. Ergò (iuxta Bremē-
sium transmarinam imò transcœlestem Theologiam)
desinamus posthac credere, quòd Christus etiã iuxta hu-
manã naturam sit Caput, Sponsus, & Pastor noster, fun-
damentũ salutis, & fidei Magister: ne fortè humana eius
natura similiratione credatur esse Deus, sicuti cũ Ponti-
fex hæc sibi vendicaret, Scriptura eò interpretatur, quòd
se Deum fecerit Videtis tandẽ aliquando vos Bremenses,
in quam voraginẽ impietatis vestra vos præcipientes agat
vesania, & furor, quo in Christi Saluatoris nostri ado-
randam Maiestatem (quam etiam secundum carnem

in DEXTRA OMNIPOTENTIAE Dei obtinet)
 tanquam offendiculi petram impingitis? intelligitis, ni-
 si Deus huius seculi planè obtenebrauit sensus vestros,
 protritum esse & inventos dissipatum argumentum ve-
 strum, quo ab idolorum exemplo perperam arguentes,
 obtinere voluistis, Scripturam Deum dicere, quicquid o-
 mnipotens habeatur, ideoq; idololatriam committi, &
 in Deum verti Naturam assumptam, si communica-
 tarealiter ei statuatur omnipotentia. Audiuiſtu enim
 iam, scripturam etiam appellare DEVM & DEOS
 alienos, si in quicquam aliud, extra DEVM & CHRIS-
 TVM, fiducia cordis ponitur, si cui rei acquisitio sa-
 lutis & reconciliatio cum DEO tribuitur, si quid ex-
 tra DEVM & CHRISTVM in thronum DEI hu-
 mana opinione subuehitur, si vniuersorum subiectio
 ulli rei, extra DEVM & CHRISTVM, assignatur:
 imò Scripturam Deum appellare hominem illum pec-
 cati, Antichristum, ob hoc ipsum, quòd auctoritatem Ca-
 pitis, sponsi & fundamenti Ecclesie sibi vendicat: qua
 ipsa tamen Humanitati CHRISTI ne vos Bre-
 menſes quidem negabitis, nec tamen hinc tales conse-
 quentias texere licere facillè animaduertitis, quasi hu-
 mana etiam Christi Natura hinc habeatur pro Deo per
 essentiam, aut per idololatriam pro Deo alieno colatur,
 non minus, quàm Papa pro DEO colitur, si hæc il-
 li tribuantur. Eò minus autem formidandum erit, ne
 CHRISTO, qua Homo est, diuina tribuendo (siue
 Omnipotentiam, siue memorata cetera) Naturam

hæretica-

humanam illius faciamus Deum: quòd constet, ipsam
 per se personam non esse, & in Christi Persona non esse
 alium atq; alium. Quare nec alienus siue alius sit Deus,
 Caro assumpta, si maxime in diuina illam Maiestate
 agnoscamus ad dextram non finitæ gloriæ aut potentie,
 sed OMNIPOTENTIÆ. Intelligunt vicissim p̃
 omnes, quàm profanum sit ad spoliandum Christum se-
 cundum Carnem diuina Maiestate sua, hanc instatiã
 non modo futilem, sed impiam quoq; de Dijs & numi-
 nibus cõmentitijs proferre: quæ nihil diuinæ virtutis ha-
 bere constat: Cum quidem econtrà Natura Christi hu-
 mana in consortiã Maiestatis Dei verè peruenit.
 Et si enim in Deitatis naturam non est conuersa, ideòq;
 nec simpliciter Deus appellatur: tamen ex vnione per-
 sonaliter particeps facta est Deitatis λόγος, & per ses-
 sionem ad dextram potentie Dei euecta in plenissimum
 diuinæ gloriæ usum, vt sit alissimo Deo (ὡς Θεός),
 vt Patres locuti sunt, & omni etiam Angelicæ creaturæ
 adorabilis. Quam ob causam non verentur Patres Na-
 turam assumptam pio sensu dicere Deificatã, ὁμοθεόν,
 &c. Et quanquam orationes suprã indicatas libenter
 abstinemus ab hac perpositione, qua dicitur: Humanita-
 tas est Deus, ne erroris vlla detur occasio: tamen non du-
 bitamus asseuerare, rectè dictũ & scriptum à nonnullis,
 modo non per sycophantas deprauetur: quando loco sub-
 iecti ponitur Christus, cum addita determinatione (se-
 cundum Humanitatem) ac dicitur, quòd Christus sit Fi-
 lius Dei, iuxta Deitatem quidem essentialiter: iuxta Hu-
 manita-

manitatem verò nō essentialiter (quia ex essentia Patris non est genita Humanitas) sed tamen personaliter ob hypostaticam vnitatem & κοινωσίαν Personæ Filij & Maiestatis ipsius. Sicut enim ab æterno fuit filius, quia Deus: sic humanam Naturam assumens, noua quadam λόγῳ & in ratione idem illud nomen filij DEI iuxta carnem & incarnationis & χηρονομίῃ SORTITVS EST, vt expressus ne nomen verbis Autor Epistola ad Hebræos docet, hunc in mo- filij Dei nō- dum scribens: confedit in dextra Maiestatis in excelsis: ua ratione tantò præstantior FACTVS Angelus (iuxta Humani- sortitur. tatem scilicet, secundū quam exaltatus est ad dextram, & præstantior Angelis FIERI potuit) quantò excellentius nomen SORTITVS est præ illis (quā Homo autem & χηρονομίῃ vel sortiri dicitur nomen præstantius.) Quod verò, obsecro, illud excellentius nomen, quod per incarnationem & subsecutam exaltationem quasi sorte acquirit? subiungit immediatè Apostolus: Cui enim dixit vnquam Angelorum: Filius meus es tu, ego hodiè genui te? Ac rursum: Ego ERO ei Pater (ero, inquit in futuro, vaticinans scilicet de futura Carnis assumptione) & ipse ERIT mihi Filius. Cum qua apostolica doctrina manifestè consentit Gabriel, Luca 1. qui id, quod ex Maria nasciturum erat, Filium Dei vocandum dilucidè profitetur: nequaquam excludens assumptam Carnem, sed potius proprietate ipsius (quæ est nasci ex Maria) perspicuis verbis expressi simul includens. Tametsi ad exprimendum hoc, non ponamus loco subiecti humanam Naturam, dicendo: Humana Natura

H

est

est filius Dei: ne quis hinc colligat, Humanitatem per se esse Personam. Sed ut dictum est, subiecti loco ponimus vocabulum Christi, cum addita determinatione: secundum

CHRISTUS dum humanam Naturam. Aut enim Calviniani Christum iuxta Humanitatem ab augusti huius nominis humanit. non consortio secludent prorsus (atque sic erit, quæ Homo, de- excluden- teriore loco, quam nos, quos scriptura filiorum Dei no- dus à nomi- mine dignatur) aut dicent, eum iuxta carnem adopti- vne filij Dei. uum filium Dei, quales nos sumus (atque sic ex inferis resuscitabunt heresin infelicis illius Fœlicis, qui circa annum Christi 794. docuit, Christum secundum Humanam Naturam non esse verum Dei filium, sed a DO- PTIVVM. Cuius rei causa Synodus Francfordia ad Mœnum fuit habita) aut tertium hoc cogentur admit- tere, quod nos virgemus, videlicet, esse Christum iuxta carnem ratione quadam incomparabiliter sublimiore, quam nos, filium Dei, nimirum personali Χοιωνίκα ipsius λόγου æterni, quia naturalis ille Dei filius assumptæ Carni SE TOTVM COMMVNICA- VIT: ut Cyrillus apertè his ipsis verbis testatur & loqui- tur. Quam naturarū & idiomatum Χοιωνίκα realem, quia Calviniani recusant agnoscere: non modò toties nobis obiectant, cur non ob omnipotentie Χοιωνίκα

Luth. in E. Humanitatem dicamus Deum? (ad quod autem suffi- pist. quadā ciente eis est responsum) sed etiam orthodoxæ huic pro- de Trans- positioni, quæ aicitur: Homo est Deus, talem glossam substantia assuunt, quam vir Dei, Divus Lutherus, ut hæreticam, tione. ex Spiritu sancto damnavit his verbis: Sic etiam hanc falsam

falsam

falsam philosophiam in articulum incarnationis intro-
 duxerunt. Vt quando dico: Hic Homo est Deus, hic puer
 seu filius Mariae est creator mundi: vel hic est filius me-
 us dilectus: has propositiones non reuincunt, sicut so-
 nant: quod Deus & Homo, Filius Mariae & Creator Intelligit
 mundi vnum sint. Sed sic docent, & vt ipsis videtur, Lutherus
 longè melius: Homo est Deus, id est, Filius DEI SV- vnum per-
 STENTANS HVMANAM NATVRAM, sonale, non
 est Deus. Quia necesse sit subiectum & predicatum proessentiale.
 eodem supponere. Hic Filius Dei SVSTENTANS
 HVMANAM NATVRAM in pueritia sua est
 Creator Mundi, & hoc quidem illis egregiè dictum vi-
 detur.

Et paulò pòst: Quia verò Humanitas Christi nota
 est & praesens, ideo declinant illi (sophista) hac vocabu-
 la: Homo, Hic puer, &c. per hanc additionem, susten-
 tans humanam Naturam. Quae adeò inepta est ora-
 tio, quam nemo neque docere, neque eloqui potest, &
 minimè Christiana: Quia negat filium DEI esse ho-
 minem, actuprimo, sed fingit eum sustentare huma-
 nam Naturam, velut actu secundo, quod est hereticis-
 simè dictum. Eiusmodi portentosa docuerunt, qui nunc
 nos in hereticorum numerum redigere conantur. Ha-
 eretici Lutherus.

Caluini.

Hoc ipsum Calviniani ad vnguem sentiunt de pro-
 positione: Homo est DEVS, suumque Nestoriani- trina ex-
 simum sub illius peruersa expositione tegunt, dum à sub-
 iecto propositionis (Homo) Naturam humanam tacitè lacunis

secludunt, & non aliter intelligunt propositionem: Homo est DEVS, quàm quod Filius DEI sustentans humanam Naturam sit Deus. Quod autem assumptus ille Homo, Iesus Christus, Mariæ filius, propter Naturarum κοινωνίαν realem, verè sit Deus, eò quod humanæ eius Natura (ob quam est & dicitur Homo) reuera Deitatis verbi particeps euaserit: id verò auditu in ipsorum auribus & cordibus intolerabile est. Quæ tamen est sempiterna veritas, aduersus quam portæ inferorum non praualebunt. Eò minus ergo miremur, Lutherum graui ad eò censura damnasse Zvinglianorum doctrinam

Vaticinia de Persona Christi, per quos Diabolus maiora etiam Lutheri de molitur, & omnino hoc agat, vt articulum de Christo dogmate glossis & corruptelis suis horribiliter deprauet & euertat. Sicut hæc ipsius vaticinia ex scriptis eius à nostris articulo alibi citata, & in Calvinianis, pro dolor, nimis euidenter completa sunt. Ideoque in vltima sua Confessione

Christi. minore de cæna se planè separat ab ipsorum dogmate in
 „ mysterio Personæ Christi, in hæc scribens verba: Et vt
 „ maximè fanatici (Zvinglianos intelligit, contra quos
 „ expresse ibi agit) multa gloriantur, quod hunc de Per-
 „ sona Christi articulum credant, multa etiam de eo
 „ blaterent: tu tamen noli ipsis habere fidem. Cerò e-
 „ nim mentiuntur, quicquid de hac re dicunt. Ore
 „ quidem fatentur (sicut & Diabolus in Euangelio Domi-
 „ num appellant Filium Dei) sed eor eorum longè est,
 „ Matth. 15. QVOD CERTVM EST.

Cōfutatio Caterum quia non minus de viuificatione, quæ
 Omnis.

Omnipotentia seu viuifica virtutis actio quadam est, argumēto-
 magno clamore nobis obijciunt, eam doctrinā partem rē de viuifi-
 catione nobis deprauari: quandoquidem cum Spiritus san-
 ctus Carni CHRISTI vim viuificandi tribuat,
 non intelligatur idioma λόγου, sed attributum Θε- Grab pag.
 ουσίας seu Deiuirile, in quo diuina Diuina, huma- 110.
 na Humane Nature conueniant: quid de hoc illorum
 obiecto habendum sit, operapretium est accuratius ex-
 pendere, vt fraus, quam sub his verborum inuolucris
 occultant, manifeste pateat, omnesque palam videant,
 Sacramentarios vniuersam hanc gloriam, gratia cuius
 Caro Saluatoris villo modo possit dici verē viuifica, pror-
 sus & ex toto ei subtrahere.

Primo enim adimunt illi communicationem rea- Bremenses
 lem diuini idiomatis, hoc est, essentialis viuificandi po- subrahūt
 tentie Verbi, atque sic etiam realem communicatio- carni Chri-
 nem persone verbi. Irrefragabilis enim sequela est: si potenti-
 quisque potentiam viuificam λόγου subtrahat carni, am viuificā
 eundem ipsam vnā hypostasin λόγου, carni subtrahere. λόγου.
 re: siquidem hæc ab illa nil quicquam realiter differt.

Deinde quando examinantur illorum verba de Dei- Brem. sub-
 uirili opere, deprehenduntur assumpto Homini adime- trahūt car-
 re diuinam Θεοειδὴν viuificandi, quam ad solam Dei- ni OM-
 tatem sic restringunt, vt humane Nature tantum hu- NEM a-
 mana tribuenda manifestissime contendunt. Ita enim ctione di-
 alio in loco sonant illorum verba: Verum est, inquiunt, uinam.

CHRISTVM per Carnem opus redemptionis Grab p. 58.

„ mundi perfecisse, verum seruata differentia Natura
 „ rum, idiomatum, voluntatum & actionum, vt huma-
 „ na TANTVM humane, & diuina DVNTA-
 Grab 75. XAT diuina asserantur. Et rursum scribunt: Vnio
 „ personalis non facit, vt Natura humana agat diuina,
 „ vel diuina agat humana propria. Et paucis interiectis:
 „ Carnem CHRISTI viuificare, QVATENVS
 „ DIVINA EST Εἰσέγεια, neque Scriptura, neque
 „ vllus orthodoxus tradit. Quoniam autem viuificare ci-
 Viuificare tra omnem dubitationem, non humana, sed TANT-
 tantum di TVM diuina Εἰσέγεια est: certè si diuina duntaxat
 diuina Εἰσέγεια xat diuina Natura, nullo autem modo humane sunt
 feta, non asserenda: iam iam à viuificationis laude omniplanifi-
 humana. ma sententia reiecta est assumpta CHRISTI Humani-
 tas. Neque ex sua opinione possunt verè dicere, Car-
 nem CHRISTI viuificare ratione meriti: Quamdiu
 enim hanc blasphemam vocem non corrigunt, qua Na-
 tura humane tantum humana, nequaquam autem di-
 uina in illo Deiuirili opere congruere vociferantur:
 tamdiu à merito quoque illam nefariè sequestrant:
 Cum indubitatum hoc sit & inexpugnabile pronun-
 ciatum, quod MERERI vitam vniuerso mundo non
 sit humana actio, sed verè & SOLVM diuina. Sic
 vita mun- ergo per ipsorum dogma impium TOTA VIVIFI-
 do diuina CATIO derogabitur carni Saluatoris: neque relin-
 quetur ei quicquam, præter nudissimos cruciatus pas-
 sionis & mortis: ab idiomate autem diuino, ab actio-
 ne

ne diuina in viuificatione, à merito vitæ penitus statuetur exclusa. Sic Christi caro ex aduersariorum sententia neque erit viuifica, respectu vitæ in passione & morte nobis acquirenda: multò verò minus hoc è in applicanda hominibus vitæ. Etenim quia hæc applicatio Christi sit excitando in hominibus fidem, quæ apprehendant ro in appllo CHRISTI meritum, illuminando, regenerando, re-canda vitæ nouando, sanctificando, & in bono conseruando illos: iuxta Gal. hæc omnia autem mera sunt actiones diuina & nullo unctarū modo humana: nonne ab his vniuersis arcebitur Caro dogma, o- CHRISTI per aduersariorum Nestorianum affirmatio-
tum, quo humana CHRISTI Nature tantum humanas actiones in viuificatione tribuendas clamitant? Quod verè est per turpissimam defectionem, & infelicem in castra Nestorianorum transitum, abnegare doctrinam CHRISTI, quæ non solum se, tanquam Personam, dixit panem vitæ, qui de cælo descenderit, qui det vitam mundo: sed paulò pòst disertissimus verbus explanat, quòd sua etiam Caro in societatem huius diuini operis reuera peruenerit. Panis, inquit, quem ego dabo, CARO mea est, quam ego dabo pro mundi vitæ. Et rursus: CARO mea VERE est cibus (cibus videlicet ad sempiternam vitam & perpetuam immortalitatem nutriens) sanguis meus verè est potus. Ex qua CHRISTI voce scriptores Ecclesiastici, memorabiles extruxere conclusiones de Carne CHRISTI verè viuificatrice, quæ vi vnionis cum viuificante λόγῳ ita

facta sit viuifica, vt diuinas actiones edat. Quod contra Nestorum alióque hareticos ferri igniti similitudine declararunt.

Spirit^{us} ver Porro memoratu dignum est, quòd cum **CHRIST**
iginis in STI sanctissimam Humanitatem omni viuificandi
Sacramen penitus & ex toto spolient **Sacramentarij**: nihilomi-
tarijs. nus ad indignorum manducationem impugnandam e-
 iusmodi argumento vtantur, quòd cum ipsorum doctri-
 na de viuificatione pugnet e diametro: dum corpus
CHRIST non posse ab indignis sumi in cœna mys-
 terio ideo contendunt, quia non viuificentur inde im-
 pij, quòd omnino futurum sit, si corporis **CHRIST**
Palpabilis (quippe quòd aiunt esse tantum viuificum) mandu-
contradi. cando fierent participes. An non hoc sit insolubili con-
ctio. tradictione semetipsos ingulare, iudicent omnes, qui-
 bus vel mica iudicij inest. Quomodo enim viuificaren-
 tur inde, si neque idioma illud **DEI**, potentia scilicet
 viuifica, nec vlla diuina actio viuificandi corpori Chri-
 sti competeret? sed tantum merè humana, id est, nu-
 dissimi cruciatus, passionis & mortis, qui ante annos
 1553. praterierunt.

Rursum et si Caluiniani (Bremenses maxime) mul-
 toties suum hunc coccysinũ repetunt: Christi Humani-
 tatem humana agere, non diuina: vt proprijs illorũ verbis
 paulò ante demonstrauimus: tamẽ vel occultis cauteriata
 conscientia stimulis acti, vel certè veriginis abrepti spi-
 ritu, fœdissimis contradictionum laqueis ita se impli-
 cant,

sant, vt expedire se nullo modo queant, dum scribunt: *Grab 76.*
 Neg, verò Christum ociosum esse CARNE fingimus, &c
 etiam si plura quàm Scriptura tradit, amplecti & pro-
 fiteri de ipso, & Humanitatem Diuinæ Naturæ partes
 suscipere cum Hun delirare nolumus. Nihilominus enim *Observa,*
 firmiter credimus, λόγον in ASSVMPTA NA- *quæso, ver-*
 TVRA semper apparere & intercedere pro nobis in *ba Magi-*
 cælis, operari in nobis, licet non ad motis membris cor- *stelli Gra-*
 poris sui, fidem, spem, charitatem, sensum consolationis huj.
 viuifica, imò antecellere potentia omnibus creaturis,
 protegere Ecclesiam, depellere diabolos, & multa quæ
 congruunt capiti, potenter agere post victoriam, ILLA
 IPSA CARNE sua, iuxta quam eidem subiecta et-
 iam sunt omnes creatura. Hactenus Bremenses.

Quomodo verò aut quando in omnem eternitatem
 hec conciliabunt cum Regula sua, qua ex Nestorij bara-
 thro prius hanc fœtidam vocem exhalârunt: Humanam
 Christi Naturam nec Diuinam nec omnipotentes actio-
 nes obire, item viuificationem, quatenus Diuina sit
 ἐνέργεια, Carni Christi nec à Scriptura, nec ab Or-
 thodoxo vllò adscribi?

Quæso enim te: Operari in nobis fidem, spem, chari-
 tatem, sensum consolationis viuifica, estne actio Hu-
 mana vel Diuina? Protegere vniuersalem totius orbis
 Ecclesiam contra tot assultus & impetus diabolorum &
 mundi, estne actio Humana vel Diuina? Diuinam eas esse
 Sacramentarij, nisi in summo meridie cecutire volent,
 sponte fatebuntur. Has autem Bremenses videri volunt

Contradi-
ctionis no-
duis inex-
tricabilis.

H 5 tribuere

tribuere Christo iuxta Carnem. Purgant enim se, quod Christū CARNE ociosum non fingant, quippe qui hæc, quæ recensent, & multa (inquiunt) quæ cōgruunt capiti, potenter agat post victoriā ILLA IPSA CARNE, iuxta quam eidem etiam omnes creatura subiecta sint.

Agite ergo, vos Bremenſes, si hæc ex corde scribitis sine hypocrisi, date Deo gloriam, exultate Ecclesiam Dei vestra ex errore resipiscencia, & abijcite Nestorianismum, quo professi estis hactenus, ne Unionem quidem hoc præstare, ut Caro Christi Diuinas actiones obeat, & à nullo Orthodoxo affirmari, quod Christi Caro viuificet, quatenus viuificare Diuina sit ἐνέργεια. Indubitatum enim hoc & in aternū irrefutabile manet & manebit, quod fidem, spem, charitatem, & sensum consolationis viuificet in cordibus hominum operari, non sit illius creata aut finita potentia, sed tantum DIVINAE Maiestatis ἐνέργεια. Quemadmodum etiam dominium illud vniuersorum, in quo Christo iuxta Carnem omnes creaturas subiectas dicitis, solius omnipotentia Diuine opus esse certissimum est.

Sin verò vestrum Nestorianismum, quo Christum, quā Homo est, à Diuinarum actionum reali consortio pellis, retinere vobis animus est: iudicent omnes, in quibus vel mica vnica pietatis & timoris Dei reliqua est: an non Deo & mundo per hos præstigiatores egregie illudatur, dum re ipsa Christi Naturam assumptam ab actionum Diuinarum reali communione proscribunt, utq; interim ad pudenda sui Nestorianismi contegenda,

ne

ne nimis leuiter de viuifica Domini Carne sentire vide. Bremenſes
antur, tanquā homines verè αὐτοῦ & Χριστοῦ, pro re, verè αὐ-
quam expectabat Lector, verba ſplendida quidem, ſed τοῦ & Χ-
porſus vacua & inania reponunt. Χριστοῦ.

Quod autem hic nobis Athanaſium, quod Cyrillum Quomodo
obicant, Leonē item & Damascenum, nec non Chal- Patres na-
cedonenſis Concily Patres, quoties illi vel naturales a- turarum
ctiōnes duarum in Chriſto Naturarum diſtinguunt: vel actiones
ſaluas Naturis ſuis manere proprietates aſſerunt: nihil diſtinguāt.
horum omnium contra nos facit quicquam. Certo enim
certius eſt, hoc ſolū eos velle, quod actiones Diuinae, ſi
Naturarum idiōmata ſpectemus, ab aſſumpta Carnis
proprietate minimè proueniant, ſed à proprietate Verbi,
cuius Naturale proprium eſt omnipotenter operari,
cum Humanitatis proprium naturale id non ſit. Ex quo
fundamento etiam obtinuerunt contra Eutychianos,
diſtinctas eſſe Naturas, quandoquidem vi proprietateq;
naturali ſua non vnā, ſed geminā actionem edant:
cū quidem aliās, ſi naturali ſua vi vnā actionem
ederent, vnā quoque illorum futura eſſet Natura:
quod Eutychianum eſt, noſtrarum Eccleſiarum con-
ſtanti cenſura ſententiāq; damnatum. Nec per ſe-
brim ſomniauimus, Carnem CHRISTI proprietate Humā-
naturali ſua Diuinas ac omnipotentes actiones poſſe tas natu-
producere. Naturali enim ſua vi tantū operari po- rali vi tan-
teſt humana & humilia. Sed quicquid Diuinarum a- rium Hu-
ctiōnum illi tribuimus, per & propter Vnionem id tri- mana po-
buimus, ſine omni cōfuſione vel Naturarū vel actionum, teſt opera-
quas ri.

quas sua cuiq; natura NATVRALITER proprias
agnoscimus, NATVRALITER distinctas custodimus.

An sensu- Quod autem Athanasius, Cyrillus, Damascenus, Leo,
runt Pa- alijue purioris vetustatis Scriptores vnquam senserint,
tres, Ha- Carnem Saluatoris ne quidem per Vnionem cum omni-
manitate potente λόγῳ peruenisse ad realem cōmunicationem
ne quidem Diuinarum actionum: id tam est putidū commentum,
per Vnionē vt nisi Breimenses frontem perfricuisent, meritō illius
factam a- pudere, pigere & pœnitere eos debuerit. Et ne dubitatio-
tionū Di- nis scrupulus Lectoris animo insideat: ipsos hosce Patres
uinorum loquentes audiamus.
participē.

Athanasii- ATHANASIVS de Incarnatione Verbi, eiusq; cor-
porali ad nos aduentu: Qui mente non videt Christum,
Corporis, saltē EX OPERIBVS CORPORIS eum addiscat,
opera an Humana ea sint, an DIVINA. Quod si Humana
miracu-, videantur, subsannet si libet. Sin autem non Humana,
la vocat., sed Dei esse comperiantur, omittat risus & subsanna-
tiones, & potius admiratione habeat, PER REM
TAM VILEM (CORPVS) DIVINA NO-
BIS MANIFESTARI.

Dialogo quinto contra Apollinaristas: Sicut
Anima in corpore, sic Deus λόγος vnitus Homini edit
prodigia, non separatus à NATVRA ASSVMPTA,
sed placuit ei IN EA, CVM EA, ET PER
EAM POTENTIAM SVAM DIVINAM
exercere.

Cyrillus. CYRILLVS de Incarnatione vnigeniti
perspi-

perspicuè sic scribit: Communes facit tanquam cum
sua Carne DIVINAE suae Maiestatis OPERATIO-
NES, vt possit etiam viuificare mortuos, sanare in-
firmos.

Ecce pite 8. Verbum non proiecit quod fuerat: trans-
formauit autem magis assumptam Naturam IN
SVAM GLORIAM ET OPERATIONEM.

DAMASCENVS lib. 3. cap. 17. Caro Domini diuinis dotibus seu EFFICACIIS dotata est propter purissimam cum Verbo vnionem, siue secundum hypostasim: nequaquam sustinens excedentiam naturalium proprietatum. Non enim secundum suam propriam essentialitatem siue actionem, sed propter vnitum sibi λόγον DIVINAM OPERATVR, Verbo PER eam mansesset PROPRIAM VIRTUTEM, siue ενέργειαν, ACTIONEM. Nam etiam ignitum ferrumurit, non habens naturali ratione virtutem vrendi, sed ex vnione ignis ad ferrum illam obtinens.

LEO Epistola 22. Assumpsit nostram Naturam, non vt minueret Diuina Humanis, sed vt augeret Humanam DIVINIS.

Proinde Patres cum de viuificatione tractant, asserunt quidem ad euitandam confusionem & exaequationem Naturarum, Carnem Christi hanc viuificandis diuina non se habere. Interim vnanimiter sentiunt ac profitentur, ipsum Verbi essentialitatem attributum, hoc est, potentiam viuificandi idcirco esse carni Christi per Vnionem

Vnionem collatum & tributum realiter, & consequenter Diuinas etiam ipsius operationes. Quia de re vel solus Cyrillus Aduersarios docere poterat, si dociles esse vellent.

Libro enim 1. in Ioannem cap. 15. sic scribit.

- „ Indecens omnino esset, si ignis quidem qualitatem suam
 „ coniuncta sibi materia posset immittere, ac eo modo in
 „ se materiam transmutare: λόγος autem Dei PRO-
 „ PRIVM sibi NATVRALEQVE BONVM, id
 „ est, VITAM, coniuncta sibi Carni non posset insun-
 „ dere.

- „ Libro 3. in Ioan. cap. 37. Corpus Christi VIVI-
 „ FICAT, & ad incorruptionem participatione sua redu-

Corpus re- cit. Non enim alterius cuiusdā, sed ipsius vite Corpus est, tinct VIR- VIRTVTEM incarnati Verbi retinens, & plenum TVTEM potestate illius, quo vniuersa & viuunt & sunt. Verbi.

Et libro 4. cap. 23. Quoniam cum viuificante Ver-

- „ ba coniuncta est, TOTA EFFECTA EST VIVI-
 „ FICA. Non enim ad corruptibile suam Naturam iun-
 „ ctum Dei Verbum detraxit: sed ad MELIORIS
 „ VIREVTM eleuata est. Quamuis igitur natura
 „ Carnis, vt Caro est, viuificare nequeat: facit tamen hoc,

Nota. „ quia TOTAM VERBI OPERATIONEM
 „ SVSCEPIT. Corpus enim est non cuiusvis hominis,
 „ cuius Caro prodesse non potest, sed ipsius vite Corpus,
 „ in quo Deitatis plenitudo corporaliter inhabitat, facere
 „ hoc potest. Nam si mel cum naturaliter dulce sit, ea
 „ dulcia facit, quibus immiscetur: nonne stultum erit,
 „ viuificam Verbi Naturam putare non dedisse Homi-

ni, in quo habitat, VIVIFICANDI VIRTU-
TEM?

Libro 9. in Ioannem, cap. 30. CARO illa natu- Nota bene.
ralis vite Caro & est & fuit, TOTAM PROPRIE- Quid con-
TATEM ILLIVS, QVI HABITAVIT IN IL- tra hac ha-
LA, POSSIDENS, id est, TOTAM VIVIFI- scere pote-
CANDI ACTIONEM. stis Bre-

Quod pergūt obycere, si essentialis illa vivificandi vis mens? realiter conveniat Humanitati Christi: an non ut Pa- Grab. 93.
ter & Filius resuscitat mortuos: ita quoq, Humana
Christi Natura excitet mortuos? Respondeo: natura-
liter hoc ei non convenit, sicut aliàs Pater & Filius pro-
prietate essentie in vitam revocare potest mortuos.
Quod autem ne quidem per Vnionem Personalem hoc Resuscita-
competat assumpto Homini: Nestorianum est affirma- re mortu-
re, & Pauli doctrina contrarium, qui 1. Corinth. 15. os, an cō-
scribit: Postquam per Hominem (Adamum) mors: ita petat Ho-
per H O M I N E M resurrectio mortuorum. Vbi si ab mini af-
Homini vocabulo assumptam Humanitatem seque- sumpto.
stres, manca erit apostoli antihesis, & hunc nobis sen-
sum reddet: Sicut per Hominem mors: ita per Filium
Dei resurrectio mortuorum, sine omni huius operis
communicatione reali cum Humana Natura: Cū
tamen Diuus Paulus Hominem homini, secundum
primo, nimirum CHRISTVM Hominem Adamo
luculenter opponat. Quod rursus confirmat Apo-
stolus, eodem capite scribens: Factus est primus homo A-
dam in animam viventem: extremus Adam in spiritum
vivifi-

vivificantem: Spiritus voce animam Salvatoris Humanam intelligens, Deitas enim ipse non FACTA deum est in Spiritum vivificantem: sed sine omni principio fuit & mansit Spiritus vivificans.

Indubitatum igitur est apud veræ Christianos, Hominem illum Iesum Christum in dextra non finitæ gloriæ aut potestatis creaturæ, sed in dextra OMNIPOTENTIÆ DEI secundum Carnem verè regnantem & operantem, executurum esse opus arduum illud Resurrectionis mortuorum: λόγος videlicet per assumptam Humanitatem efficaciter excitante mortuos. Quæ Humanitas nisi cum omnipotente λόγος vnum esset facta ὑπὸ τῆς δεξιᾶς, & in ipsius Dei dextra, throno, maiestate potentiaq; sederet ac regnaret: nulla unquam ei esse posset cum divinisimo hoc opere cōmunio.

Sententia nostræ modo dictæ præter eximium illum omnig; exceptione maiorem testem, Apostolum Iesu Christi Paulum, habemus testem etiam Cyrillum de incarnatione vnigeniti sic differentem: Communes facit
 » tanquam cum sua CARNE Diuina suæ Maiestatis
 » operationes, ut possit etiam VIVIFICARE MOR-
 » TVOS, sanare infirmos.

» Ecce in Esaiæ caput 6. Quemadmodum pruna lignum quidem est naturæ, verum tota omni ex parte igni
 » plena est, eiusq; vim & efficacitatem habet: ad eundem
 » puto modum & ipse Dominus noster Iesus Christus me-
 » ritò potest intelligi. λόγος enim Caro factus est, &

commora-

commoratus est inter nos. Verum quamuis esset homo ^{cc}
 visus nobis similis ratione dispensationis: tamen omnis ^{cc}
 plenitudo Diuinitatis in eo habitauit, modo inquam ^{cc}
 adunationis. Hinc & in CARNE sua PLANE DI- ^{cc}
 VINISSIMAM OPERANDI VIRTUTEM ^{cc}
 habere cernitur. Tactis siquidem loculo, MORTVVM ^{cc}
 vidua filium RESVSCITAVIT: Et cum in spu- ^{cc}
 isset luto inunctis oculis, cecis visum RESTI- ^{cc}
 TVIT. ^{cc}

Atq; hæc responsa sint ad vniuersa ea, quæ ex Schola
 Nestorij contra Communicationem viuificæ potentie
 & Actionum effutiunt Bremenses.

Porro quod attinet obiectum vulgatum de Natu- Nū intro-
 rarum exequatione, quam Aduersarij introduci so- ducamus
 mniant, si CHRISTVS ratione Carnis reali par- exequa-
 ticipatione *κοινωνος* predicetur Omnipotentia Ver- tionē Na-
 bi: Respondemus, id commentum exequationis tum turarum.
 demum iure nobis imputari posse, si constiterit prius,
 hæc duo prorsus esse paria seu aqualia: videlicet, esse
 Naturaliter ipsam omnipotentiam: & non esse omni-
 potentiam ipsam, sed duntaxat ex virtute & vnione
 alterius Naturæ participare omnipotentiam. Si ve-
 rò nemo quisquam, nisi extrema cordis amentia la-
 borans, hæc concedit esse paria: palam sit, Humanita-
 tem CHRISTI per communicationem omnipoten-
 tia neutiquam exequari Naturæ Diuinæ. Quia Chri-
 stus secundum Humanitatem nec omnipotentia ipsa
 I est,

Responsio
nostra per
Paulū au-
thentica
reddita.

est, nec proprietate sua natura omnipotens, sicut Dei-
as: sed tantum per & propter vnionem cum natura
omnipotente Verbi, atq; sic per gratiam. Neque est, vt
ad distinctionem hanc velut infirmam rōchos ducant
aduersarij, nisi Paulum ipsum & huius vestigia secutam
antiquitatem ridere voluerint. Etenim Paulus Chri-
stum, quā Deus est, naturā proficitur esse adorandum
& benedictum in secula, Rom. 9. Iuxta exaltatam verō
naturam dicit hoc illi DONATIVM PER GRA-
TIAM, vt adoretur ab vniuersa creatura, Phil. 2. Vbi
circa adorationis attributum eadem distinctione il-
lud Quid rōchos & exaequationis obiectum solide pro-
pellit, & inequalitatem Naturarum etiam in illa Na-
tura exaltata Humanae diuinissima Maiestate con-
seruat. Et quemadmodum id, quod sedet ad dextram
omnipotentia, non exaequatur ipsi dextra DEI, qua
est omnipotentia ipsa: sic etiam quod participat o-
mnipotentiam, non constituitur ipsi omnipotentia
aequale. Hac distinctione Patres quoque illud exaequa-
tionis commentum protriuērunt. E quorum choro Cy-
illum audiamus.

„ Cyrillus lib. 8. Thesauri cap. 1. Vt Homo igitur
„ PER GRATIAM à Deitate accipit, quā vt Deus
„ NATURALITER habet.

„ Et lib. 4. in Ioannem cap. 24. Quando viuifi-
„ cam appellat Carnem suam, non ita illi vt sibi, siue
„ proprio Spiritui vim viuificandi attribuit. Nam PRO-
„ PTER

PTER SEIPSVM Spiritus viuificat, ad cuius vir-
 tutem Caro PER VNIONEM conscendit. Quam
 ipsam distinctionem tractatu de recta fide ad Theodo-
 sium, & libro posteriore ad reginas repetit. Hunc imita-
 ti, verè & sine omni exaeuatione Naturarum dicimus:
 Non ita Carni Christi, vt λόγος, omnipotentiam asse-
 rimus. Nam PROPTER SEIPSVM λόγος
 omnipotens est, ad cuius omnipotentiae virtutem Caro
 PER VNIONEM conscendit. Quamobrem et si vna
 sit in Christo omnipotentia: tamen quia haec longè sub-
 limiore modo competit Deitati (cum qua simplicissimè
 conuertitur) quàm Humanitati: manet Christi Hu-
 mana natura etiam in dextra Maestatis, virtutis &
 omnipotentiae, minor assumente natura Verbi. Quod
 cum alibi sit ostensum similitudine Corporis humani,
 quod anima suae non exaequatur, licet in κοινωίαν
 proprietatum anima, vitae scilicet, & vitalium actio-
 num perueniat: nihil ad hoc infirmandum facere
 potuit Aduersariorum exceptio, qua de capis qua-
 siti, de alijs verò respondentes, ad id, quod de vi-
 ta Corporis assertur, respondent nihil: sed hinc ad
 alia se proripiunt, & velut ex fuga retrospectien-
 tes obmurmurant: sicut Corpus anima exaequetur, Grab 105.
 si dicatur realiter intelligens, inuisibile, immorta-
 le, &c. sic etiam Diuinitati Humanitatem exaequa-
 ri, si realiter omnipotens, omnisca, omnipraesens creda-
 tur. Ostensum autem & obtentum est per exemplum

de vita Corporis, posse propria vnus Naturæ communi-
cari alteri, vt hæc tamen illi minimè exaquetur. Id
quod indissolutum ab ipsis relinquitur. Non disputabo
tam, anne quadam anima idiomatica sint Corpori prorsus
ἀποικίοντες.

Largior etiam haud inuitus, similitudinem de Ani-
ma & Corpore non in vniuersis suis membris ad Vnio-
nem λόγος & Humanitatis adaptari posse. Constat
enim nullum vsquam simile, ne quidem in sacro vsurpa-
tum literis, ad res, quibus illustrandis adhibetur, per o-
nia quadrare. Interim verò Sophistarum officio fungun-
tur, qui ad partes similitudinis allatas nil respondent:
sed eas tantum, quas dissentaneas putant, arripiunt &
exigunt. Siue ergò quadam, siue omnia idiomatica A-
nime dicas communicari corpori: de Christi Persona hoc
ceu anchoram fidei tenemus: quòd non quadam dun-

Idiomatica taxat, sed λόγος vniuersa idiomatica, seu omnis ple-
λόγος quo nitudo Deitatis ipsius communicata sit assumpta Car-
discrimine ni. Hoc tamen discrimine, vt spiritualitas, eternitas,
communi- immensitas, non immediatè sic communicata sit Hu-
cata Car- mane Natura, vt de ea parimodo, quo proprietates ca-
ni.

tere, predicari valeant, aut dici possit, quòd Christi
Humanitas sit spiritualis ab eterno, immensa, &c.
Sed M E D I A T E hæc dicimus communicata, me-
diantibus videlicet ijs idiomaticis, per quæ solet λόγος
operando esse efficax: quatenus nimirum omnipoten-
tia illa est spiritualis, ab eterno, infinita & immen-
sa:

sa: Ad cuius spiritualis, aeterna, infinitaq; potentia
 καὶ ὁμοῦ καὶ per vñionem: eius verò plenissimum vsum
 per exaltationem ad dextram Maiestatìs conscendit,
 Caro, sine sui cum Deitate exaequatione vlla: quam ex
 hac communicatione non emergere, hac luce illustrius
 ostensum ac demonstratum est.

Quapropter non est, vt querant, cur Carnem Christi Gra¹ 108.
 non ysdem modis dicamus esse infinitam, eternam, &
 seipsa simplicissimā? Num hac quoq; competant Carni,
 vel non, & quae diuersitatis possit esse causa? Nos enim
 vicissim rogamus: si omnium attributorum Deitatis
 λόγος parem per omnia predicandi seu enunciandi
 modum & rationem velint esse: cum inter attributa
 reliqua Deo etiam tribuatur, quod ἄλλ' seu imma-
 teriatus sit: rogamus, inquam, num dicatur Deus con-
 didisse mundum sua immaterialitate? sicut condidisse
 dicimus sua potentia? Quærimus item, num Deus im-
 mediatè sua aeternitate & spiritualitate eduxerit po-
 pulum Israël ex Aegypto, an verò aeterna sua & spi-
 rituali potentia? Quis hinc non videat, disparem rem predi-
 cationis modum, respectu Idiomatum Dei? candi mo-
 & abstrusiora illa Deitatis Idiomata (puta aeterni-
 tatem, immensitatem, simplicitatem) non nisi respectu spectu idi-
 reliquorum Idiomatum, per quae Deus in rebus ἐπεργα-
 τικὸς est, atque sic mediatè, predicari de his operi-
 bus? quatenus POTENTIA, quae isthaec opera produ-

cit, eterna est, immensa est, simplex spiritualis, & immateriata est.

Damnatio
opus iusti-
tie, nō char-
ritatis Dei.

Sed validius lubet premere Bremenses. Quodd charitas sit idioma Dei, non ibunt inficias, puto, nisi censoriam sibi sumant vngulam in Ioannis Epistolam quoq, quæ dictante Spiritu sancto definit, quod Deus sit CHARITAS, 1. Ioan. 4. Atqui est & iustitia, essentialis Dei proprietas. Ergone licebit nobis Sacramentariorum modo ineptire, quod quicquid tandem de alterutro horū idiomatum pronuncietur, id ipsum pronuncietur de altero? Hoc si statuant, attendant tandē, cuiusmodi hinc Theologia nobis emergat. Ita enim sequetur, vt quemadmodū damnatio impiorum est opus iustitiæ Diuinæ, ita quoq, sit opus charitatis & misericordie ipsius. Si verò hic, nolint velint, discrimen agnoscere coguntur: facessant cum suis ineptijs, quibus sapientiam venditantes in stoliditatem euanescent: desinant nos hoc obiecto fatigare, quasi pari omnino attributionis & enunciationis modo promiscuè omnia idiomata Christo Homini sint adaptanda: vt si dicamus Christum secundum Humanitatem esse personali *χωρις* omnipotentem, necesse nobis etiam sit profiteri, Christum secundum Humanitatem esse infinitum, ab aeterno Quamuis enim intra Dei *ὁμοιότης* omnia vnum quid simplicissime esse non ignoremus, neq, vllō pacto distrabamus illa: tamen quando consideratione alterius cuiusdam Naturæ, videlicet assumptæ Humanitatis, in communicatione, vel aliarum creatura-

rum re-

rum respectu, in operatione ad extra, pensitantur: distinctionem quandam illa recipere, si pars aduersa negauerit, mox cœlum & terram conflagrat, ut reprobi in inferno non minus, quàm electi in cœlo, charitatem, misericordiam & ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΙΩΝ Dei experiantur, quia seueram ipsius iustitiam perferunt. Hunc nodum soluant nobis, antequam hanc nobis obtrudant Regulam, quod idiomata Dei omnia pari planè modo sint de Christo ratione assumptæ natura enuncianda.

Accedamus ad diluendum argumentum de confusione Naturarum, quam ex doctrina de reali communicatione idiomatum Deitatis (quæ vno omnipotentia vocabulo complectimur) enasci Grab Bremensis crocitatur. Id verò eiusdem solutionis impetu (quo & exaurationis obiectum) labefactatū concidit. Sicut enim tum transiret in Deitatem Christi Humanitas, si in omnipotentiam ipsam verteretur: ita postquam in æternum nunquam sit ipsa omnipotentia, sed huius tantum personali κοινωνία particeps: sartum tectum manet & manebit discrimen inter diuinam Christi Naturam, & assumptam humanam. Quæ madmodum æternum discrimen dextræ Dei & humanitatis non tollitur, quando non in Dei dextram mutari creditur Messia humanitas, sed ad eandem duntaxat omnipotenter sedere & regnare.

Pari modo nec propria naturarum confunduntur, quandoquidem ne in ipsa quidē communicatione, quæ ex articulis fidei docemus, euadit omnipotentia proprietas assumpta.

Proprietas
quid?

sumpta Natura. Obstat enim infallibilis & irrefutabilis definitio proprietatis sine idiomatis, quod $\chi\omega\iota\varsigma$ acceptum, est & dicitur id tantum, quod rei, cui attribuitur, competit per se & ex natura proprietate. Idem enim $\iota\delta\iota\omega\mu\alpha$ dicitur, quia natiuam rei proprietatem exprimat. Hoc euertere nullis machinis aduersariorum potest. Iam verò omnipotentia Verbi non conuenit Humanitati CHRISTI ex propria illius Natura. Ergo impossibile est, ut omnipotentia Natura Humanitatis euadat $\iota\delta\iota\omega\mu\alpha$. Quandoquidem nunquam à nobis dictum aut scriptum est, quod naturali vi sua, vel natiua proprietate SVÆ Naturæ sit omnipotens (sicut aliàs idiomatis natura hoc postularet) sed tantum ex vnione cum $\lambda\omicron\gamma\omega$, seu propter vnitam

Posse quid sibi Deitatem. Porro posse quid alicui communicari verè com- verè, ut tamen NATVRALITER illi proprium non municari euadat, similitudinibus animati corporis & igniti ferri alteri, etsi in meis libellis demonstraui. Quæ ibidem allata non eius idio- confutauit, sed nostram sententiam contra animi sui manon intentionem magis confirmauit Grab Bremensis, quando Corpus quoque viuum fatetur, & cum Adæ corpus prius exanime existens, mox insufflata anima sic viuificatum ipsemet affirmet, ut iam HOMO ille (de homine enim, non de sola anima, ut impudenter trocitat Grab, Propheticum illud Mosis ipse exposui) factus sit in Spiritum viuentem, propter Vnionem scilicet corporis cum viuente Spiritu: negati

gari certe non potest, quin verissimè viuat ipsum quoque corpus. Quia verò etiam ante animæ insufflationem fuit verum corpus, neque naturalis ei defuit proprietas, ad corporis, quatenus corpus est, definitionem requisita: ipsemet Grab fateatur necesse est: vitam aduentitiā illam, quæ per insufflationem animæ, corpori Adami contigit, non esse ipsius per se corporis ἰδιώμα, quod & prius fuit corpus antequam viueret, & mansit ante sui in puluerem redactionem aliquandiu corpus, postquam emortuum fuit, etiam si animatum corpus esse desierit.

Et quia propria Grabij confessione, longè aliter viuunt anima, aliter corpus, atque nihilominus non gemina vita est, sed totius hominis vita vna, et si anima quidem naturaliter sit propria, corpori verò per vnionem communicata: certe hoc ipso iam exemplo velut ad oculum demonstratur, id, quod nunquam sit rei alicuius naturale proprium (debet autem omne idioma esse rei NATVRALE proprium) posse nihilominus sub alia ratione, tametsi inferiore, illi communicari.

Quod obstrepat: Vita non potest abesse à corpore animato citra subiecti corruptionem, vt obtineat, vitā red. An vita possit idioma corporis animati? Respondemus vitam abesse sit abesse ei posse à corpore, vt nihilominus sit corpus, et si non absit tra corporis ab eo, quatenus est animatum corpus. Ideò vt homonymis destruam propriū euoluamus, sub qua se occultat Sophista: Etionem. tenendum est, proprium πρῶτος & pressa sua significatione acceptum (quatenus idem est, quod ἰδιώμα) ὁμοῦ tantum denotare rei, cui attribuitur, proprietatem naturalem,

I 5 turalem,

turalem, ex ipsius rei propria natura orta. Et hoc modo
vita ne quidem corporis alicuius viventis hominis cen-
setur proprium. Hoc eodem modo constanter hactenus à
nostris dictum & scriptum est, omnipotentiam in eter-
num non fieri proprietatem seu idioma carnis, sed ma-
nere inconcussam, & inconuulsam idiomatum in Perso-
na Christi distinctionem. Deinde autem proprium non-
nunquam ἐν πλάτῃ seu lata significatione sumitur
pro quouis attributo, quo à rebus alijs seernitur, vbi
proprij voce indicatur, id non esse rebus alijs commune.
Quo sensu nostri ad Maiestatem Christi hominis respu-
ciantes, rectè scribunt, sicut alia sint propria corporis
animati, sic alia esse propria corporis Deificati (vt A-
thanasius corpus Christi nominat) atque sic vita dici-
tur lata significatione proprium quid soli animato cor-
pori, quippe qua distinguitur ab animato. Sic omni-
potentia dicitur significatione lata huic soli. Imptena-
tura, per vnionem propria, id est, nulli alteri creatæ
Natura, præter hanc solam, competens. Qui non est
fictus humanitatis ad Deitatem respectus, sed Spiritus
sancti voce & articulorum vnionis & sessionis ad dex-
tram omnipotentia columnis firmissimè constabili-
ta. Iuxta hanc ergò proprij significationem generalio-
rem concedimus vitam non posse abesse à corpore ani-
mato, quin corrumpatur & animatum esse desinat:
nec omnipotentiam posse abesse à corpore Deificato (vt
athanasius appellat) nisi desinat esse Deificatum, si-
ue D E O personaliter vnitum corpus. Igniti ferri ea-
dem

dem est ratio, cui vis lucendi & vrendi nunquam fit
 ἰδιώμα, iuxta prius significatum proprij, fit autem illi
 iuxta posterius significatum propria, hoc est, nulli alij
 ferro, praterquam soli candenti & ignito, competens.
 Neque moramur impertunitatem Sophistæ, qui cum
 non possit in nostra similitudine conuelli ea quæ con-
 sentanea sunt instituto, rursus dissentanea arripit, &
 pro Dictatura, quam gerit Bremæ, exigit à nobis, vt si-
 milia hac omni ex parte applicemus, oblitus eius, quod
 vulgò dicitur: Simile non esse idem, nec vllum vsquam
 esse simile, quod vndiquaque rei, cui assimilatur, re-
 spondeat. Sufficiat nobis ad oculum ostendisse, posse ali-
 cui aliquid verè communicari, vt tamen illius ἰδιώ-
 μα non euadat. Sufficiat nobis, Bremenses hoc pronun-
 ciatum omni conatu suo dissipare non potuisse.

Ex dictis patet, vtraque manu nos retinere, quod ve-
 teres & recentiores dicunt, eum, qui neget idiomata, Proprieta-
 negare naturas. Item, proprietatem esse ἀχρηστόν, hoc tum disse-
 est, immobilem, nec manere proprietatem, si è sua, cui rentia san-
 ine est, natura moueatur aut transferatur. Nec non illud esse à nobis
 Ambrosij, per diuersas Naturas discerni, quod diuinū & retinētur,
 humanū est. Et si quæ sunt alia quæ à Bremensibus obij-
 ciuntur. De quibus ne verbum quidem, nec syllabam, imò
 ne literam, aut minutissimū iota vel apicem negamus,
 sed constantissimè & sanctissimè hasce regulas custo-
 dimus. Ideoque minimè erat opus, vt legem mihi impo-
 neret Dictator, quam nec seruat ipse, nec gregales eius
 minimo

minimo eam attingunt digitulo, quando ad verbalia.
Grab 49 p. belli mei, quibus Humanitatem assero, in ipsa ἡ λογὴ
 „ hypostasi personaliter subsistere: grauis Aristarchus hac
 „ annotat: Si sincerus esset, cum voce illa (personaliter)
 „ particulam (inconfusè) sæpius coniungeret, quam facit,
 „ & subdole ΝΥΝΩΥ ΑΜ omitteret. Quis enim est
 omnium Theologorum non modo ex nostra, sed etiam
 ex parte altera, qui quoties vocula, personaliter, in hu-
 ius mysterij declaratione vititur, protinus illud (inconfu-
 sè) explicitè addat semper, nec omittat ynquam.

Omnipotē Quemadmodum etiam ex nostra parte nemo quif-
 tia nō mo. quam Omnipotentiam ex Deitate moueri, atq; sic emo-
 uetur ex tam in Humanitatem transire aut transferri vel per
 Deitate. febriam somniauit. Quod enim nostris hoc crimen in-
 pingit ob usurpatam effusionis vocem: responsum tum
 ipsi, tum toti factioni ipsius est, metaphoricè eam capi,
 non propriè. Responsum, si propterea sit illis hereseos
 inurenda nota: pari censura damnari Athanasium, Cy-
 rillum & Casianum, qui communicationem essentia-
 lium Dei idiomatum hac ipsa dictione exprefferint. Ad
 quorum testimonia ne conatus quidem est respondere
 Grab, sed tanquam sophista paruulus forum declinans
 ad alia se recipit, & μὴ δὲν τοῦς Διόνυσον.

Grab 89. Dictum enim Iohannis de effusione Spiritus sancti super
 fideles, ex alio quodam Athanasii loco explicandum sibi
 sumit, vbi Athanasius in verba Prophetæ (super omnem
 carnem) sic commentetur: non vsque ad bruta pecora
 Christus ista promissione se extendit, sed ad solos homi-
 nes,

nes,

nes, quorum gratia homo factus est. Et mox velut eui-
 da causa stolidissime sibi triumphum decernens exclam-
 mat: vbi hic est idiomatum in duabus Naturis confusio
 cum gratis habitualibus? Vbi omnipraesentia carnis?
 Quasi verò allegatione prophetici testimonij voluerim
 ego omnipraesentiam Christi stabilire: cum ignorare ne-
 queat eò tantum id à me productum, vt edoceram: si
 ob copiam donorum in Apostolos conferendorum nō du-
 biter scriptura dicere, Spiritum sanctum EFFVNDI
 super illos, sumpta nimirum metaphora ab aqua-
 rum copia, Ioan. 7. nihil centē obstare, quò minus sub ea-
 dem metaphora dicatur Spiritus sanctus super Christum
 secundum carnem vniuersa plenitudine sua sine mensu-
 ra effusus. Nihil ergò, nihil Grab affert, quod nobis effi-
 ciat, sed merè ἀπεργασθέντων, stulta futilitate effu-
 tit. Cur autem non respondet ad locum alterum D.
 Athanasii, vbi de Christi Maiestate agens, effusionis vo- Grab ad
 cabulum notanter & expresse ponit? Et ad verba Cy. producta
 rilli cur mutus adeò est? vbi pio & orthodoxo sensu scri. Patrū di-
 bit: Indecens esse, si quis existimet, quòd λόγος & PRO- Gra magis
 PRIMUM NATVRALEQVE BONVM, id est, mutus quē
 vitam non possit carni INFVNDERE? Vbi non de pisci.
 donis finitis illum tractare ipse verborum sonus edocet,
 sed de PROPRIO NATVRA LIQVE BONO
 λόγος: Quod infundi dicit significatione non propria,
 sed metaphorica. Cur nihil ad locum Cassiani dicentis,
 Deum per INFUSIONEM potentiae suae misericor-
 diter naturam mixtum esse humanam? Vbi similiter non de Mixtionis
 creatis vox de p-

nione in-
telligitur.

creatis donū agit, sed mixtum ait Deum Naturā huma-
nā, per infusionem POTENTIAE, & quidem SV AE,
sua, inquam, potentia, quae est ἰδιώμα ipsius. Desinat
ergo posthac Grab, si non niger est, nostris ob effusionis
vocem metaphorice vsurpatam maledico suo calaino
dicam sibi, vel anathema dicere, ne eadem opera in
Athanasium, Cyrillum & Casianum, imò totas Eccle-
sias aphyricanas & Gallicanas (quarum confessionem
Casianus ibi verbotenus recenset) condemnationis su-
men torquere velit.

Satis se pridem declararunt nostri, quod nec effusio-
nem, nec transfusionem, nec infusionem idiomatum
Deitatis ex λόγῳ in humanam Naturam vnquam in-
tellexerint, quae e Natura Deitatis in Humanam trans-
fierint. Satis exposuerunt ad communicationem realem
Majestatis Verbi nil quicquam opus esse effusione vlla,
quae vel effundatur, vel moveatur, vel transferatur om-
nipotentia extra λόγου ἑωσείσιν in Naturam

Cui commu-
nicatio om-
nip. sine
effusione
feri po-
tuerit.

humanam: quandoquidem in confesso sit, extra λόγον
humanam Naturam non subsistere, cui ne quidem in
vnione (quatenus in suis spectatur ἰδιώμασι, quae
cum fratribus suis habet communia) κοινῶν, omni-
potentia conueniat: sed tantummodo quatenus & IN
QVANTVM in persona aeterni λόγου persona-
liter existit, id quod cum fratribus suis commune non
habet, sed sibi soli ex vnione peculiare obrinet. Et ne vl-
lā in explicando mysterio per se abstruso perspicuitatem
iusta

iussē desiderare possint, expresse testamur, vsq; adeo in-
 trā. ὡς οὖν Verbi manere omnipotentiam immo-
 tam, vt nisi caro Christi INTRA illā ipsam personā Filij
 Dei per vnionem esset intrōmissa: nunquā in Maiestatis
 illius siue omnipotētiæ reale consortium euehi potuissēt.
 sicut Petro extra λόγον in propria sua persona subsistētī
 communicari nullum attributum Verbi posset realiter
 sine effusione: Natura verò humana non extra sed IN-
 TRA personam filij Dei manenti communicari omnis
 plenitudo Deitatis citra vllam effusionē potuit. Itaq; cō-
 tulit ei diuinā suam maiestatem Dei Filius, non extra se
 illā effundendo, sed humanitatē intra se assumendo, atq;
 sic carnē suam in realem communicationē tum personæ
 suæ, tum intra hanc personā permanentis omnipotentie
 subuehendo. Si adhuc Bremenses videre nolunt, figmen-
 tū effusionis à modò dicta explicatione nostra verē alie-
 num esse, ipsis Iudeorum Rabbiniis caciore sint oportet.

Ex dictis patet etiam, manere nihilominus omnipo-
 tentiam propriū diuinæ Naturæ IN QVARTO propriū
 MODO; etiam si mediante personali vnione cōmunicetur
 humane Naturæ. Ratio est, quia vni & SOLI QVARTO
 Deitati cōpetit, vt essentiāle idioma, neq; sit vllius crea-
 ture in cælo aut in terra, adeoque ne quidem exaltatæ
 Humanitatis Christi idioma seu naturalis proprietās, vt
 natia sua vi sit omnipotēs, sicut aliās proprietatis ratio
 & definitio requirit, vt rei, cui attribuitur NATIVAM
 conditionē seu φυσικὴν ιδιότητά declaret. Manet igitur
 omnipotentia propriū Deitatis in quarto modo, usq;
 vniuersa

unquam transfertur in classem propriorum secundum modum: etiam si realiter vi unionis communicetur unita carni, huius autem naturale idioma fiat nunquam.

Gratianū Quae de inuisibilitate corporis impertinenter attextit, simile de vi & homo factus, exagitat: eius ponderis haudquaquam sibilitate sunt, ut illorum impetu Christus Iesus à dextra infinita potentia Dei ad sola finita habitualia dona se deijci patiatur. Premittat initio confutationem nostrae sententiae, & Spiritus sancti testimonijs infringat eam. Quo facto deinde suam confutationem, si potest, similibus illustret. In quibus adhibendis disputatorem agat apertum, non sophistam malitiosum. Cuius enim candoris obsecro est, & quae consecutionis ratio, quando nos dicimus: Christus secundum Humanitatem personaliter est omnipotens, atque huic propositioni istam adijcimus determinationem: non ex proprietate suae Naturae, alias etiam sine Deitate esset omnipotens, & c. ut aduersarius ad hoc exagitandum arripiat exemplum dissidentaneum, & initio fingat propositionem manifestè falsam, putat: corpus hominis est inuisibile, deinde consimile determinationem adijciat: sed non ex proprietate suae naturae, & c. Nōne enim rectè illi possit obijci: Proba tu prius propositionem tuam, quod corpus Christi sit inuisibile: (sicut nos, ex Dei oraculis probamus nostram) deinde si propositio probata fuerit, poteris determinationem ei adijcere, & hanc quoque rationibus stabilire. Quomodo enim determinationem admittat id, quod nec absolutè, nec secundum quid verum est, sed sine omni vel explicatione

tione

tionē vera, vel determinationē tantummodo falsum:
videlicet quodd corpus humanum sit inuisibile.

Sed hoc est vulgatum huius Grabij artificium, vt in Veterato-
similibus, quæ à nobis illustrandæ rei causa proferuntur, rium Gra-
ad eas partes, quæ consentaneæ sunt, nihil respondeat, hij artifi-
arripiat autem dissenteaneas, vt habeat, quod exagitet. cium.
Quæ veteratoria impietate omnes Parabole ac simili-
tudines à Christo ipso vsurpatæ nequiter eludi, ac pro-
caciter exagitari possent. Nec in disputationibus vllum
offerri posset simile, quod non pars aduersa per huiusmo-
di sophisticen posset odiosum reddere. Exemplo vnico
rem declarabo: si inter Arianum & Orthodoxum di-
sputaretur, num λόγ & ratione substantiæ suæ esset
non minus, quàm Pater, Naturā & Essentiā Deus, &
an Pater Deus gigneret filium Deum: Et Orthodoxus ad
illustrandum negotium affirmaret: ne patrem quidem
terrenum aliquem gignere filium alterius Naturæ, sed
patrem hominē gignere filium itidem hominem: mul-
tò minus de Deo Patre fingendum esse, quodd cum ipse sit
naturā Deus, filium tamen gignat, qui non sit naturā
Deus: mox Ariannus hæc, quæ in ista similitudine ad rem
presentem congruunt, omittens, membrum aliud dis-
sentaneum arripiat (sicut generatio hominum ab æ-
terni λόγου generatione multis partibus disidet) idē
pro libitu suo prius exagitet, ac deinde ad conuellen-
dum Trinitatis arcanum applicet: quis non dicat dispu-
tatores illum in rebus tam arduis & sublimibus Deum

Et homines naso suspendere? Idem planè facit Grab de inuisibilitate corporis disputans.

Tactet ergò se Grab suis de corporis inuisibilitate virulentis sarcasmi, jjsq; Iesu Christo in throno gloria altissimi Dei sedenti medium digitorum ostendat, & adoranda maiestati illius oppedere, si lubet, pergat. Erit tempus, quando cum sempiterno exitio suo, ni respiscat, sentiet, in què suæ impietatis stylum strinxerit, & quem calamo blasphemio suo tanq̃ nefaria cuspidè cõpunxerit.

Grab p. 86. Egregium verò argumentum, suag̃ opinioni pulchrè cõueniens, tanquam dignum hac patella operculũ, contrũ, quod ex fuit in hanc sententiam: Si omnipotentia communicatur carni, aut erit donum, aut idioma diuinæ Naturæ. texit Grab. Si donum est, quod $\chi\epsilon\iota\sigma\tau\epsilon\iota$ dicitur, creat a omni-

- » rētia sit necesse est, aut (inquit) non est donum, sed idio-
- » ma diuinæ Naturæ. Quare, addit, in Eutychianis & Ne-
- » storianis casibus heret. Sed profectò ex hisce casibus nullo negocio nos explicamus, perspicuo responso asseuerantes, omnipotentiam illam Christo homini communicatam, esse omnino quidem idioma DEITATIS. Eandem verò omnipotentiam $\lambda\acute{o}\gamma\omicron\upsilon$ increatam respectu carnis non incommode appellari DONVM. Rogamus autem Dominum Magistrillum, ne nimis præproperè inferat: Si donum. Ergo est creat a omnipotētia. Etenim si hunc in modum arguit: Quoddam donum est creatum. Omnipotentia respectu humanitatis est donum. Ergo est quiddam creatum. Poterit, ni fallor, ipse sibi ex Dialecticorum regulæ respondere, quod ex puris particularibus inepta

inēpta surgant consequentia. Sin verò loco maioris particularis supponat hanc vniuersalem: Quicquid est & dicitur donum, id est creatum: rursus petimus ab eo, ne precipiti temeritate talia profundens, & nobis & suis se deridendum propinet. Nōne enim ipse vnigenitus Filius Dei diuina bonitatis & φιλαργωτίας DONVM est? nobis hominibus ex scrinio misericor. Filius Dei die Patris prolatum? iuxta testimonia Spiritus sancti: misericor. Puer D A T V S est nobis, Esa. 9. Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum vnigenitum D A R E T, ut omnis nā donum, qui credit in eum, &c. Ergōne hic vnigenitus Filius est respectu quiddam creatum? Sic adorationis gloriam D. Apostolus nostri. Natura assumpta respectu innuit esse donum siue χα- Adoratio- ερισμα, quod ex Græca voce (ἐχαρίσατο) supra ex E- nis gloria, pistola ad Philippenses demonstratum est. Ergōne diuina natura as- haec adorationis maiestas inter creata dōna fuerit reijci- sumptare- enda? Quod vnicū exemplū ad redarguendam vanitatē spectu, Do- Magistelli sufficere possit. Sicut enim gloria adorationis, num. respectu Deitatis est ἰδιώμα, siquidē naturā adorabilis est Deus: respectu Humanitatis verò χαέρισμα, apostolo teste ac iudice: Sic par est ratio ceterorū attributorū seu propriorū Verbi, ut ἰδιώματα sint ὁ λόγος per naturā propria: donentur autem seu conferantur & cōmunicentur humanitati per gratiā. Quod scriptores Ecclesiastici toties subindicāt, quoties scribūt, quæ Filio Dei cōpetāt per naturā, ea cōuenire filio hominis PER GRATIAM. Quod autē per gratiā confertur, donum vtiq; est.

Idem³ haud raro idem carnem Christi gloria Deitatis
DITATAM & LOCUPLETATAM verbis Do-
ni vocabulo aequipollentibus exponunt. Quid si verò dice-
remus, Deum ipsum fore nostrum in vita aeterna DO-
NVM, fore mercedem nostram (sed gratuitam) sicut

Genes. 15. Abrahamo promittit? fore PARTEM & SORTEM
nostram, vt David aliq³, sancti eum nominant? Ergo ne
in rerum creaturarum classē ex increato suo statu de-
turbabitur? Patet ergo, falsissimū esse, quod nihil possit
Doni appellatione designari nisi creatum sit, & intelli-
git Grab, se ex particularibus arguendo, consequentiam
architectatum esse, quae nullius assis sit.

Grab pag. Quoniam etiā principij petitione creberrimē repetita,
108. & ali- subinde crocit at Grab, Quicquid realiter omnipotēs sit,
bi. id esse perpetuū omnipotentiam ipsam. Proinde si Chri-
An quicquid sit secundum naturam humanitatis sit vllō reali modo
vllō modo omnipotens, fore Humanitatem ipsam omnipotentiam:
omnipotēs placet huius etiā argumenti vanitatem luculenter osten-
est, sit pro- dere. Id verò ex antecepto errore ipsius trahit originem,
zimus ipsa quod ex stolidā sua ratione sibi imaginatur, vel potius
omnipotem compunctionis spiritu aduersus Iesu Christi gloriā exa-
tia. cerbatus hoc sibi audacter sumit, inuito Deo & Christo,

quod ne quidem in omnipotentia dextra sedēs exaltata
Dei verbi Humanitas vllō modo aut ratione debeat realē
cum omnipotentia habere communicationem. Ided au-
dacissimē contendit sapē, probat verò nunquā: quicquid
vllō modo reali sit omnipotens, id esse ipsam per se omni-
potentiam. Respondemus autem, si hoc ei asseuerare
fas est:

fas est: nōne simili ratione licebit ineptire & dicere:
 Quicquid vllō modo est adorabile, est ipsa illa natura
 quæ per se adoratur? Item: Quicquid vllō modo viuifi-
 cum est, est ipsa vita, ipsa potentia viuifica? Similiter,
 quicquid vllō modo sedet ad dextram Dei, est ipsa dex-
 tra? Quæ ratione Christus iuxta humanitatem vel spō-
 liabitur maiestate adorationis, viuificationis, & sessio-
 nis ad dextram Dei: vel Humanitas in ipsam per se ado-
 rabilem naturam, vitam ipsam, & dextram ipsam
 commutabitur. Sicut ergo in hisce exemplis ratiocina-
 tio non nisi stolidæ & ineptæ conficitur, sic pari vanita-
 te laborare aduersarij argumētum hinc perspicuè com-
 probatur. Cōtra communicationem omniscientie mul-
 tus est garritu suo Grab. Primū quidem illud profert: 142.
 Omniscientia non fuit proprietas vel accidens carnis, Primū ar-
 nec genus, nec species, nec caro ipsa. Ergo simpliciter verū gumētum
 esse ait, Omniscientiam naturæ humanæ non inesse, & contra cō-
 falsissimè dici, eam esse realiter omnisciam Verū an & mu. omni-
 quomodo omniscientia dici possit inesse animæ humanæ scientia.
 Christi paulō post videbimus. Argumentum ipsum quod
 attinet, puto ipsi nō ignotum, ex insufficiente enumera-
 tione nihil cōcludi. Insufficientem autem nobis obtrudi
 ἐπεὶ & ἴσμεν, hinc apparet: quia prædicationes de Filio
 Dei & mysterio vnionis personalis nec Platoni, nec Aristoteli,
 vel vlli Philosopho notæ sunt, cū res illis ignota fuerit.
 Ideoq; non mirū si ad nullū horum modorū quadrent, sed
 inter inusitatas referantur. Sic cū dicitur: Verbū caro factū
 est: Filius Dei est Homo: Secundus homo est Dominus noster de Christo

drāt ad vſi de cōlo: Chriſtus ſecundū Humanitatem ſedet in dextra
 tatos pradi Dei: Caro Chriſti eſt viuifica: Et hē Patrū: Corpus Chri-
 tandi mo- ſti eſt Deitatis plenitudo: Corpus Chriſti eſt Deitatis recepta-
 dos. culum: Natura aſſumpta eſt Deitatis ὁπρ᾽ αὐτοῦ: Corpus
 Athana- Chriſti eſt diuinū (nō ob finita dona, ſed vt Cyrillus addit,
 ſius. quia Dei corpus) humana Chriſti natura eſt Deo ὁπρ᾽
 Epipha- ὁποῦ: Caro Domini eſt ſpiritus viuificans (qua ppo-
 nio. ſitione Athanaſius vtitur de Natura humana ſuſcepta
 Lira. contra Apollinariū, & Damascenus lib. 4. c. 14.) ſimiliter
 Cyrillus in corpus Domini eſt adorabile: qua propoſitione itidē vſus
 Epistoła ad eſt Athanaſius, ſcribens, quā fieri poſſit, vt corpus Domini
 Succesſum. vndiquaq; ſanctiſimū à Spiritu ſancto formatū, amicu-
 lumq; λόγος Dei non ſit adorabile? Haſ, inquā, enuncia-
 tiones ſi Grab ſub preſcriptos prædicationū modos cogere
 nouit, agē faciat periculum. Sin verò ad nullum horum
 omnium modorū, quos enumerauit, referre poterit: fa-
 teatur, ſe ex inſufficiente enumeratione perperam con-
 tra Ieſu Chriſti gloriam eſſe argumentatum.

Eodē autem ſophiſmate Grabij relegabitur homo Ieſus
 Iuxta ar- Chriſtus ſecundū carnē à reali cōmunicatione eſſentialis
 gumētiū bonitatis, iuſtitie & ſanctitatis Verbi. Quandoquidē hac
 Grab, Chri- etiā idiomatica neq; proprietates ſunt carnis, nec eius ac-
 ſti quā Ho- cidentia, nec genus, nec ſpecies, nec ipſa caro. Aut igitur
 mo, non dū Bremenses ſanctiſſimæ humanitati Domini noſtri Ieſu
 infinited Chriſti hac derogantes, ſpoliabūt eam omnibus naturā-
 ſanctus. libus bonis Verbi, ita vt ne quidem per vnionem perſona-
 lem in illorū participationem reuera venerit, & ne qui-
 dē in dextra æterna Maiestatis Dei ſedens, carne ſua ho-

mo assumptus sit infinite bonus, iustus & sanctus, quod in Ecclesia Dei auditu horrendum fuerit: aut si hac illi communicata cōcedit, quantumuis eorum enunciatio sub nullū indicatorum modorum cadit: quid nī contra adductā enumerationem minimē sufficientem pariter salua manebit Christo omniscentia quoque Maestas?

Aspernatur etiā Grab testimonia Dei, quibus assertam Eadem pa- Christo, quā Homo est, omniscentiam ostendo, videlicet gina. quod vnctus sit sapientia & scientia spiritu sine mēsurā, vt Baptista proficitur, & quod in illo omnes thesauri sapientie & scientie sint recōditi. Mihi verō satis est, ipsum ad testimonia illa ne mutire quidē, nisi quod cōtra con- Sapientia scientie sua testimonium scribit, me confundere sapien- vocabuluns- tiam cum omniscentia, sapientie vocē de habituali illa arrodit. accipiens. Cū non ignoret, mihi sermonem esse de infi- nita sapientia Verbi, quā nihil aliud est quā omniscentia, quam ipsam quoq; sapientiam dici probē nouit. Cuius SINE MENSURA particeps factus est Christus vt Homo, quando Spiritus sancti operatione admiranda illa incarnatio & vnctio Natura assumpta in conceptione Christi est facta.

Et quia me contradictionis arguit, ex sapientia voce deprauata & in alienū sensum malitiosē per ipsum detorta: ego illi perspicuē commonstrobo, vter nostrū in hoc de Christi omniscentia capite cōtradictiones neclat, & quā ille sibi sit apertē contrarius, vt impietas illius cum inscitia coniuncta omnibus manifesta fiat.

Quā enim sit lubricus circa hanc materiam, quā

sue opinionis pudenda verborum inuolucris tegat, quam sibi non raro contradicat, & in omnes formas ut Verbum quiddam transmutet, considerare opere peritum est.

Grab pag. 142. Aut, in statu exaltationis plenius reuelari à λόγῳ & carni, glorificatæ, quæcunque illam in officio suo scire re-ferat. Quid hic opus erat hac restrictione, nisi palam innueret, non scire eam omnia? Ac nihilominus ut ioporis spiritu inebriatus mox scribit: Iuxta scripturam Christum

Pag. 145. OMNIA scire IN VTRAQUE NATURA credimus, adhibitione a distinctione, quam & scholastici usurparunt, inter notitiam visionis & simplicis intelligentiæ. Si omnia scit Christus, & quidē in vtraque natura, siue iā notitia visionis, siue simplici id fiat, euanescit ut inutilis & ociosa restrictio illa, quā dixit, scire exaltatam carnem Christi, quæ scire illam referat. Adhuc deinde: Animam Christi crea-

Grab penē to lumine in λόγῳ reuelante OMNIA præsentia, præteritis, futura, quocunque MOMENTO & quotiescunque, velit, scire & cogitare posse INTELLECTU SVO HUMANO, ac si obiecta essent oculis & sensibus ipsius corporalibus, distinctis ac SUCCESSIVIS cogitandi actibus, siue ideis, siue speciebus intelligibilibus: quæ increata Deitatis sapientia æterno & immutabili actu ex se ipsa intuetur.

His paucis verbis triplicis contradictionis nodo se constringit. Primò enim quòd animam Christi in λόγῳ reuelante omnia præsentia, præterita & futura quouis momento & quotiescunque, velit scire & cogitare posse fatetur, quomodo hoc in perpetuum conciliabitur non solum cum supra posita restrictione, verum etiā quod pag. 142. de Natura humana

humana perspicuè asseuerat, falsissimè dici, eā esse realiter omniſciam. Si verò omnia præſentia, præterita & futura ſcire poteſt quouis momento: an non ex coniugatis Græbꝝ ſoliditas reſellitur, hunc in modum: Cui nullius planè rei ſciētia poteſt derogari, huic omniſcientia tribuitur. Anima Chriſti nullius planè rei ſciētia poteſt derogari, quia vel quouis momento poteſt reuelante

λόγῳ ſcire OMNIA, ſiue præſentia illa ſint, ſiue præterita, ſiue futura. Ergò omniſcientia illi negari nō poteſt.

Secunda
Contradictio.

Secunda Contradictio in eo latet, quòd ait, Lumen CREATVM in Anima Chriſti poſſe præſentia, præterita & futura, & hæc quidem OMNIA, quouis ſcire & cogitare momento. Hinc enim ſic colligimus: Scire & cogitare poſſe quouis momento omnia, quæ ſunt, fuerunt, & erūt, eſt ſolius infinitiſimæ ſapientia. Creatum Lumen hoc poteſt in Anima Chriſti. Ergò ſequitur illud creatū Lumen eſſe ſapientiā ſeu ſcientiam verè infinitam, imò infinitiſimā. Si infinita eſt, quomodo creata?

Tertia
Contradictio.

Tertia Contradictio in eo eſt ſita, quòd ait, Animam Chriſti quouis MOMENTO ſcire & cogitare poſſe omnia. Et velut è veſtigio ſui oblitus, poſt ſecundam lineam addit: DISTINCTIS & SVCCESſIVIS cogitandi actibus. An non, Chriſtiane Lector, hic Bremenſis Marcologus ſupina ſtupiditatis expreſſa idea eſt? qui prærabie, quæ totus fertur, in angularem electum illum lapidem Ieſum Chriſtum, neſcit quid dicat aut ſcribat. Si enim non niſi diſtinctis & ſucceſſiuis cogitandi actibus omnia ſcire valet & cogitare: quomodo

K s ergò

ergo simul & semel omnia MOMENTO, & quidem momento QVOVIS, cogitare ac scire Animam Christi posse fatetur? Aut si momento hoc prestare nouit, quid opus illi est diuersis & SVCCESSIVIS actibus? praesertim in eternitate illa ad dextram Dei, ubi nullae pie cogitatur temporum successio, nulla vices, iuxta quarum differentiam Christus permutatione quadam nunc haec, nunc illa cogitet, aut intueatur.

Pag. 143.

Damascenus de o.
mniscia
Christi
Mente.

Huiusmodi contradictionibus turpissimis scateret totus liber Grabij, quas nisi maledictae suae descriptionis effrenem intemperatiam cohibuerit, dabitur occasio illas fideliter collectas ob oculos statuendi omnibus. Quod rursum hic obtendit, omniscientiae communicatione exequari Humanitatem Deo, solide responsum est, cum de attributo omnipotentiae ageretur. Locum Damasceni à me productum, & in vno perpetuo contextu coherentem, sic ab inuicem distrahit, ut non iam Damascenus ex sua loquatur sententia, sed crocitatem Grabium cogatur imitari. Verba eius sic habent: Sancta Christi mens communicat Deitati Verbi operanti, dispensanti & gubernanti vniuersum, intelligens, cognoscens & administrans, non ut nuda hominis mens, sed ut Deo unita, & Dei mens existens.

Hec Damasceni Grab noster sic disponit, seu discerpit potius, ut Deitati quidem administratione, & gubernatione vniuersi assignet, ab huius autem operis communione reali humanam Domini mentem sequestret. At quia Damascenus expresse inquit, mentem COMMUNICARE, NOI VOI VEI, Deitati operati, & dispensanti vniuersum, id est,

est, communionem habere cum Deitate hunc in modum operante: nōne hoc ipso dānat negatiuā, quā ab hisce diuinis operationibus Humanitatē arcet? Quomodo enim aliās cōmunicaret, seu κοινωνίαν haberet cum operante Deitate? Adhuc si mentē Christi ἀκοινωνία dispensationis vniuersi in Damasceni textu separes, ac deinde absolute ponas, quod mens Christi intelligat, cognoscat & administret: nōne mancus & imperfectus relinquetur sensus? quidni enim ipsa hac actiua verba (intelligere, cognoscere, administrare) suum requirunt accusatiuum vel explicite additum, vel certe subintellēctum? Cū verò à Damasceno positū (nempe τὸ πᾶν) Grab refecans, pro Damasceni perfectō & completo sensu nobis incompletum obrudit. Qualis enim hac est oratio, quod mens Christi intelligat, cognoscat? an non enim hoc facit cuiusq; hominis mens? Et quā mancus sermo est, quod mēs Christi administret? Si duo reliqua (cognoscere & intelligere) possent absolute stare: nōne vel administrandi verbū necessario accusatiuum suum posceret? Quē Damascenus nō aliū assignat, quā τὸ πᾶν: Si enim quis absolute dicat Mēs Christi administrat: nec tamē addat, quid administret: is truncare verba & sensum nō immeritō iudicatur. Aut igitur hac nota impingēda fuerit Damasceno: aut necessario accusatiuum (τὸ πᾶν) de his quoq; verbis, quā de Christi mēte enunciantur, intelligēdus erit, atq; sic demū cōpletus emerget sensus, quod Domini Humana mēs in eo cōmunicet Deitati operātī, quia & ipsa vniuersorū intelligentiam habeat, & ad

& ad administrationem seu gubernationem totius vniuersi verè concurrat. Et quidem hoc velle Damascenum, ex sequentibus patet amplius. Nam cum addit Humanam Domini mentem intelligere & administrare, non ut nudam Homini mentem, SED UT DEO VNITAM: clarissimè demonstrat, se talem intelligentiam & administrationem illi adscribere, quæ alteri alicui menti, quæ cum Deo unita non sit, in æternum tribui nequeat, sed unitam Deo mentem à nuda hominis alicuius mente longissimè scernat. Quam ipsemet specificè exprimit, intelligentiam & dispositionem τοῦ παντός seu vniuersorum nominans. Hæc tot rationes debebant persuadere Grabio, si non niger esset, ne verba Damasceni torqueret, usque sensum affricaret alienum. Sed is omnis candoris oblitus haud veretur contra sui cordis dictamen scribere, Damascenum hisce verbis potius NEGARE Humanitati realem Communicationem infinita omniscientia. Ergo illud τοῦ παντός significat Grabio negationem τοῦ παντός. Quod verè est affirmatiuam in negatiuam, veritatem in mendacium, & lucem in tenebras conuertere.

Non magis autem transpositione virgula, quam (fortè non satis probè inspectis exemplaribus) prætexit, contra tot momenta Argumentorum, quibus planum reddidi sensum Damasceni, tueri se potest: quàm Carolus suum puncto, quo verba solennia Cœna à præcedentibus: Accipite, edite, dissēparata esse, odiosissimè contem-

contem-

contendit, vt nouum illis sensum à Christi mente alienum indueret.

Impudens etiam figmentum est, quando nugatur, Chalcedonense Concilium negare assumptæ Naturæ omniscientiam. Vbi haud dubiè ad ea verba alludit, quibus sancunt eius Synodi Patres, haudquaquam Naturarum differentiâ Vnionem tolli, sed proprietatem potius vtriusq; Naturæ conseruari. Verùm quia supra est ad oculum demonstratum, hæc regulas à nobis sarras testas contra omnem confusionem Naturarum & Idiomatum custodiri, vltiore explicatione hîc supersedeo.

Alterum testimonium Damasceni similiter est per- De altero
spicuum, quo asseritur, Carnem Deo Verbo vnitam O- testimonio
MINI sapientia esse locupletatam, & quidem PER- Damascē-
FECTE, vt omnem ignorantiam secluderet Dama- ni.
scenus. Ex hisce enim euinco, Damascenum tueri communicationem omniscientia. Caterùm quòd Grab pro se facere putat verba, ibidem addita: non secundum gratiam, participatiuè non intelligit homo his ipsis, velut ariete quodam concuti & euerti dogma suum, quo contra Christi gloriam insanit. Ius enim Damascenus infallibiliter ostendit, nequaquam sibi esse sermonem de habituali sapientia (quemadmodū ea secundum Gratiam datur ceteris hominibus per quandam participationem, dum quisq; partem capit iuxta mensuram donationis Christi) sed de hac agere sapientia, qua ex vnione hypostatica Christi menti promeniat. Quæ etsi suo

suo modo etiam per gratiam communicata dicitur;
 quatenus Gratia vox aduersus Naturale proprium dis-
 tinguitur (quo sensu accipitur Regula Antiquitatis,
 quicquid habet Christus ut Deus per Naturam: id habet
 ut Homo per gratiam) tamen recte negat Damascenus
 ista congruere Christi Humanitati eo modo per gra-
 tiam, quo nostra dona MERE sunt ex gratia, sine ulla
 præsupposita cum Deo hypostatica vnione: Quàm fri-
 uolum est effugium, quod sibi querit & auguratur in
 hisce Damasceni: per Vnionem & Humana & Diuina
 vnus sunt Christi. Vbi egregius disputator Grab addit:
 cur non etiam aperte dicam Diuinitatem esse passam,
 quia Christus sit passus? Innuat homo ineptus, Dama-
 scenum vtrinq; de communicatione proprietatum vtri-
 usq; Natura idem fecisse iudicium, quasi tam non possit
 dici verè, Humanam Domini mentem esse rerum o-
 mnium consciam, seu omnisciam, quàm non debeat
 pronuntiari, Deitatem esse passam. Et sanè de passione
 respondebimus infra in explicatione quinti capitis huius
 Epistolæ. Sed audiamus Damascenum ipsum, an com-
 municationis, ut & prædicationis, censuerit vtrobiq; pa-
 rem rationem? Is libro 3. cap. 17. sic pro nobis contra
 Grabium pronuntiat: Diuina Natura ipsa quidem
PROPRIAS glorificationes (nota benè, proprias glo-
 rificationes) Carni communicat: cum ipsa maneat
IMPASSIBILIS & immunis passionum Car-
 nis. Quod 15. cap. eiusdem libri penè totidem verbis re-
 petitum extat. Dissipatum igitur est ipsius Dama-
 sceni

sceni testimonio miserum Grabij *κακοφύκτο*.

Porrò Lyranus totus noster est, asserens, Christum in Lyra con-
Humana Natura OMNIA cognoscere. Quæ omnia? firmat no-
Num tantum, quæ secundum restrictionem Gra- *st mfen-*
biam referat illam scire? Minime gentium. Sed tentiam.
OMNIA cognoscit; QVÆ DEVS COGNO-
SCIT, inquit Lyranus.

Ceterum quodd ob additam determinationem (no-
titia visionis) mirifice exultat & triumphat Magistel-
lus haud aliter, ac si Constantinopolin expugnasset, at-
que hac verba literis grandiusculis vult notari, vt à
me conspiciantur: sciat velim, me Lyra declarationem
istam orthodoxam animo valde lubente agnoscere. Hæc
enim potenter os obstruit Sacramentarijs, qui alias sine
fine & modo vociferantur, non posse *ἰδιῶμα* aliquod
Deitatis verè communicari Naturæ Humane, nisi Hu-
manitatis hinc sequatur cum Deitate exaquatio. Fal-
sitas conuincunt Aduersarios hac ipsa verba, quibus
tantoperè exultat Magistellus. Primum enim constat,
Lyræ tribuere Christo, vt Homini, notitiam omnium,
quæ Deus cognoscit, nihil omnium hinc excipiens: nè
quidem cogitationes hominum (quas cognoscere so-
lus Deitatis est naturale idioma) neque res vllas
multò post venturas: quarum cognitione tanquam
idiomate verè Diuino se DEVS à commentitijs
numinibus gentium secernit. Quam Maiesta-
tem de finitis & mensuratis donis habitualibus expo-
nere absurdum est, & contradictorium. Sic enim
mensurata

mensurata scientia impiè statueretur, omnia quæ Deus scit, intueri ac nosse. Ergò hoc fixum firmum stat contra omnem elusionem Aduersariorum, quod de omni scientia hic agatur.

Notitia
visionis
quid?

Hæc porrò etsi vna est & manet in Christo, tamen Lyra huic vni scientiæ diuersissimum hunc respectum tribuit, vt ratione Deitatis quidem sit absoluta, quatenus est ei naturaliter propria: Respectu Humanitatis autem visionis notitia cognominetur, propterea quod Humana Christi Saluatoris mens cognitione illa non intra seipsam ita vertatur, sicut λόγος, sed vi sapientiæ communicata & in Anima Christi personaliter relucens videndo cognoscat. Videndo autem non seipsam, sicut λόγος seipsum videns videt omnia: Humana autem Christi Natura vnitum sibi λόγον intuens, hac visionis notitia intuetur & afficit omnia. Sic ergò vna est scientia Christi infinita, quæ sublimiore ratione competit Deitati, quatenus intra seipsam voluitur & vertitur: inferiore ratione Humanitati, quatenus mens Christi λόγον Personaliter sibi inhabitantem, ex vi eius inhabitationis infinitè cognoscit & in ipso omnia. Quæ visio non ita comparata est, vt nunc in gloria λόγος per vices quasi iam reuelet Humanitati nunc hac, nunc illa, sicut de cœlesti mysterio non nisi terrestria sapit Grab. Sed sicut iam in dextra Maiestatis citra ullam prorsus intermissionem absolutissima perfectione intuetur λόγον, ita sine ulla intermissione, vno quodam

perpe-

perpetuo actu, qui omnem vicissitudinem & permutationem respicit, affpicit ac nouit omnia.

Nicephori testimonium luculentum est & manet contra negatores communicatae omniscientiae. Quamquam enim agnōēta praeter hunc errorem, habuerunt etiam alios, & ulterius progressi sunt ad ipsam quoque Deitatem aliquo modo conuellendam (sicut ex abnegatione Maiestatis Naturae assumpta facillimus est prolapsus in Diuinā Naturae abnegationem, quod exemplum in Polonia, Transsylvania & alijs in locis nimis perspicue nostra tempestate docuerunt) tamen negari non potest, quin hunc etiam errorem defenderint, quem ad vnguentur Grab. Sicut ipsa verba Nicephori à me sine ulla mutatione citata sunt. Et ipsum quod illis datum memorat Nicephorus, ut Agnōēta dicerentur, arguit, illos non ob alterum errorem hoc nomen esse sortitos, quo Christum Patre minorem & alterius Naturae dixerant: sed proprie ob hunc, quo Christi Humanitatem permulta ἀγνοεῖν ignorare statuerūt, ut cum λόγον Patris omnia scire profiteretur, ipso hoc Nicephoro teste.

Videamus autem ceteras argutias Grabianas. Ait ab eorum heresi, qui dixerunt, Filium Patre minorem, pag. Argumen-
rum abesse eum, qui pugnet, Carni Christi aliquid reatum Gra-
liter tribui, quod ipsum tamen neque sit relatio & modus bianum a-
subsistendi, neque aliquid essentiale in Diuinis, neque aliquid liud. pag.
Physicum. Respondeo: Omniscientia quam Christo 145.
ratione assumpta anima tributam docemus, est omnino
essentiale τῷ λόγῳ; idioma, etiam se eadem illa & non

alia numero, dicatur respectu Humanae Naturae Christi
 participata seu communicata. Sicut vnus & idem est
 λόγος & etiam si aliter consideretur in se tanquam Pa-
 tri ab eterno ὁμοῦσι & coeternus: aliter verò, qua-
 tenus in tempore incarnatus est. Nequaquam igitur
 tribuimus Humanitati Christi Omniscientiam, quae
 non sit per se quiddam in λόγῳ essentialē. Si verò hoc
 impugnat, quod COMMVNICATIO huius omni-
 scientia à nobis statuitur esse realis, quae tamen relatio
 sit aut τέσπος ὑπάρξας in Diuinis, nec essentialis sit
 communicatio, nec Physica: nos ex superioribus con-
 stantem nostram responsionem hic repetimus: quòd
 vnio ipsa neq; sit eiusmodi subsistendi modus (cuius-
 modi singula Personae Trinitatis distinctis suis persona-
 libus proprietatibus subsistunt) neq; sit essentialis, neq;
 Physica) cum neq; in vnā essentiā, neq; in vnā φύσιν
 Naturae Christi vniantur) ac nihilominus sit realis. Aut
 igitur vnionē ipsam ex Diuinis mysterijs ad res humanas
 relegabit ac proscribet Grab, aut si hanc cōcedit esse, rea-
 le & diuinū mysteriū, quantumuis nihil enumeratorum
 ei competit: desinat tandem ex huiusmodi insufficiētiis
 enumerationibus consequentias, hoc est, ex arena funi-
 culos neētere, contra communicationem omniscientia.
 Quā non quidem referimus ad earū relationū classē,
 ad quā pertinent, quae sunt inter adoranda Trinitatis
 Personas. Nihilominus relationem dici suo modo pos-
 se, nemo doctus negauerit, cum hic inueniatur funda-
 mentum communicationis λόγος, qui communicat.

¶ terminus Humanitas, cui communicatur. λόγος enim, à quo oritur communicatio, Caro est, in quam definit, ideoq; relationis terminus.

Miraculum porro est, quod persuadet sibi, me ex nullo scripto Sacramentarium probare posse, quod dicant simpliciter & absolute Christum, quā Homo est, non scire OMNIA. Ut enim ceteros prateriam: quid aliud contendit Grab, quā quod vniversorum scientia (quæ idem est, quod omniscientia) sit simpliciter ἀποινώητος? Sicut & supra contra communicationem omnipotentie blasphemam hanc vocem euomuit: Pag. 93. At nō solum Humane Naturæ Idioma non fieri (omnipotentiam) verū etiam eidem RESPECTV VNIONIS PERSONALIS non competere illam, perpetua vox scripturæ & Symboli Chalcedonensis pro-rum auribus occinit. Quare sic est semper idioma Deitatis, VT PLANE NULLA RATIONE REALITER VLLI Naturæ creatæ conueniat. De omni scientia idē planē censet. Et sanē quod ipse simpliciter & absolute Christo, quā homo est, omniscientia laudē deroget: hoc insolubili argumento conuincitur & constringitur: Si Grab Christo, quā Homo est, tribuit, quod sciat omnia: aut statuet illum vi increata omniscientia τὸ λόγος scire omnia, aut vi alicuius creatæ scientiæ. At verò nec statuit illum, quā Homo est, scire omnia per increatam omniscientiam. Hanc quippe incommunicabilem esse CHRISTO, quā Homo est, perinacissimè contendit. Ergo aut planē ac simpliciter

negabit Christum, vt hominem, scire omnia: aut delirabit, ipsum vi creatæ sciētiæ scire OMNIA. Si OMNIA: Ergo per scientiam CRBATAM ventilare poterit ac 1. Reg. 8. nosse hominum intimas cogitationes, quod Salomon soli increatæ sapientiæ Dei adscribit. Poterit nosse omnia, quæcunq; futura sunt. Quam rerum venturarum notitiam Dominus, Esaiæ 41. INCREATÆ suæ omniſcientiæ in solidum atq; vnicè assignat.

Videt ergo Grab, nisi cecutit in meridie, quibus errorum tricus se implicet. Et mercedem accipit dignam eorum impietate, qui contra Diuinam gloriam Domini Iesu Christi gigantea audacia insurgunt, & quod dicitur, in cælum expuunt.

An para- Paradoxum appellat Grab, si sic Humanitas Christi doxum sit, per vnionem Personalem statuatur omniſcia, ne sit o- Christi A- omniſcientiæ subiectum. Vult ergo inferre, quia Christi nimam o- Humanitas non sit omniſcientiæ subiectum, idcirco nul- omniſciam lo modo realiter ei hanc gloriam omniſcientiæ competere. credere, vt intelligit autem Grab subiectum physicum, cui per phytamen non sicam inherentiam inesse debeat omniſcientiæ, si Christi sit subie- mens omniſcia credatur. Et hoc est illud formidabile ar- ctū omni- gumentum, quod multoties Grab in suo libro repetit & scientiæ. inculcat, vt & PeZelius in sua præfatione. Si autem valere debeat argumentum, ex puris certè particularibus non fuerit colligendum, sed pro particulari pronunciato substituendum erit vniuersale, hunc in modum: Quicquid est omniſcium, id omniſcientiæ subiectum sit necesse est. At verò Christus, quā homo, nō est omniſcientiæ subie-

subiectum. Ergò Christus, quâ Homo, non est omniscius. Respondemus ergò, maiorem propositionem in vniuersum ita falsam esse, vt NIHIL quicquam, quod omniscium est, sit subiectum omniscientie. Nam neg₃ Deitas, omniscii, neg₃ Humanitas est subiectum omniscientia, sicut Bre- quod sit omnes subiecti vocem in suo significato accipiunt. Ergò omniscientia affirmatiua Bremensium neg₃ vniuersaliter, neg₃ parti- tiae subie- ctulariter vera, sed tantum falsa est. Si enim omniscientia est Deitas ipsa, sicut certe est: nonne absurdum erit, Deitatem subiecti loco assignari, cui in sit omniscientia, velut à Deitate distincta, quemadmodum accidentia à suis subiectis re ipsa & definitione differunt? Atq₃ hinc simul apparet ineptissime ad euacuanda mysteria Dei accommodari à Grabio Dialecticorum Regulam, quæ habet: Cui non inest res, quæ effertur voce abstracti, de eo ne quidem concretum verè dici potest. Nam ne Deitati quidem propriè INESSE dicitur omniscientia: quæ EST potius Deitas ipsa, quàm vt eidem INSIT. Ergò ne iuxta Logicam Bremensem, ne concretum quidem verè predicari poterit de Deitate, vt sit omniscia? Si hic Bremenses, ad huius instantie vim declinandam, excipere fortè velint, illud INESSE larga significatione accipiendum de quauis attributione reali: ipsi iam suo se in gulabunt gladio, & proprii sui argumenti, quod obiectant, solutionem nobis in manus porrigent. Ita enim fateri cogentur, Regulam istam Dialecticorum ad mysteria Dei accommodatam, nequaquam semper denotare subiectiuâ inhesionem (aliàs ne de Deo

L 3

quidem

quidem dici posset concretum nempe omniscium, quia res quæ effertur voce abstracti, id est, omniscientia, subiectiue ei non inhaeret sed generaliore significatu quamlibet attributionem realem complecti, ac sensum eius esse, quod omni enūciationi subesse debeat ipsius rei enūciatae veritas. Sicut prædicationi, quæ Maiestatem omniscientia Christo Homini communicatā eloquimur, subest rei veritas, non quæ posita sit in subiectiua inhaesione, sed personali totius plenitudinis Deitatis INHABITATIONE, propter quā rectè dicitur, & λόγον & plenitudinē Deitatis λόγος INBESSE, seu inhabitare in Humana Natura: non autē velut in subiecto physico, sed tanquā in proprio Deitatis templo, vt Patres loquuntur.

Grab pag.

147,

Quod rursum metuit homo prouidus Grab, ne forte contradictio implicetur, si quid dicatur omniscium, quod non sit ipsa omniscientia: supra dissolutum est, cum ageremus de attributo omnipotentia. Eò igitur Lectorem remitto.

Ibid.

Cauillatur etiam ex vocabulis (respectu Humanitatis) à me usurpatis, consequi, vt Humanitas sit omniscientia subiectum, quia dixerim ego, quod λόγος vsum siue usurpationem omniscientia RESPECTU HUMANITATIS quasi retraxerit. An non pudet autem vos Bremenses, ex particularibus perpetuò argumentari? Si enim vniuersale pronunciatū substituatis: Quicquid habet respectum quendam ad quippiam aliud, est eiusdem subiectum, vel vicissim inest ei vt subiecto: quis non videat, quantū chaos sitis introducturi in mysteria fidei?

fidei? Sic enim quia Pater in Trinitate est Pater RESPECTV Filij, Filius est Filius respectu gignentis Patris, alter alterius subiectum erit? Sic quia essentia Deitatis Patri, Filio & Spiritui sancto communis, suū quendam habet ad Personas singulas respectū, & hāc vicissim ad illā: protinus subiecta erūt inuehēda hisce diuinorum mysteriōrū arcanis. Innumera essent, quæ hinc cōsequerentur absurda. Facebant ergo Bremenses cū suis putidis sophismatibus à dissolutis scopis particularium deductis.

Similitrudine colligit Grab ex vocabulo (retraxit) Ibidem. non sine falsi crimine. Neg, enim à me dicitur, quod λόγος ipsam omniscientiā ab Humanitate retraxerit in statu exinanitionis: vt neg, sic desipio, vt λόγος à semetipso suam omniscientiam retraxisse credam. Verba mea (quæ hic Grab sine omni candore deprauauit) de vsu omniscientiæ loquuntur, quem inhibere ratione carnis potuit: omniscientiam à carne retrahere non poterat, nisi semetipsum illi subduceret.

Rursum obtendit, sapientiam infinitam Dei esse increatam & æternā, & merū actum, neg, in eam actum primum & secundum, qui sit rerum creatarū, cadere. Nimirum vt obtineat, non potuisse vsum omniscientiæ Christi in Humana natura euacuari, si omniscientiā ipsa realiter illi cōmunicata foret. Respondemus autem, Sapientia esse quidem omnino sapientiam increatam illam Verbi λόγος in perpetuum & inuariabilem actum, qui respectu sui non ita Deitacesser vnquam, nec distinctionem illam in actum primum & secundum recipiat, quatenus intra Deitatis actus.

ἐπί τῇ θεωρίᾳ consideratur. Quod autem in diuersa Natura, nimirum in Humana sua assumpta non potuerit se exercere liberè, ita ut se per illam non exereret, verum minimè est. Sicut neque hoc veritati consonum est, si quis actui simplicissimo & immutabili nullum actum secundum tribuendum autumet.

Nam Deus in se consideratus, nihil aliud est, quàm actus merus & inuariabilis. Quatenus autem consideratur in operibus ad extra, certum est, quòd in actibus secundos sese proferat, idq; liberrimè. Ut quando creat mundum, ipsa creandi ἐνέργεια est actus secundus à primo verè distinctus. Potuisset enim Deus manere Deus, etiamsi nunquam in creandi ἐνέργειᾳ illam sese protulisset. Quæ non est essentie ipsius attributum, sed liberrima Dei operatio, seu actus à Deo ipso verissimè distinctus. Proinde ut ad rem accommodemus, longè aliud est, quòd omniſciētia λόγος, siue λόγος & ipse per se & respectu sui, semper omnia cognoscit: aliud autē, quòd per Humanitatem se exerit. Prius illud est absoluta necessitatis: posterius hoc libere voluntatis. Sicut aliud est, quòd λόγος est immutabilis actus per se, & tamen respectu sue Humanitatis agit liberè, ita ut ante annos 1587. illam sibi associarit, quod ante bis mille annos non fecit.

Inter idiomata Itaq; inter idiomata ipsa & horum ἐνέργειαν tantamata & quam inter actum primum & secundum diligenter est horū ἐνέργειαν distinguendum. Idiomata æterna sunt, ut & λόγος æternus

aternus est. Et idiomatum communicatio (vt & λόγος quomodo
 cum Humanitate per κοινωνία Naturarum facta v. distinguem
 nio) postquam semel in tempore contigit, immutatur dum.
 nunquam. Diuinam autem horum idiomatū ἐνέπσεια
 exerere potuit Filius Dei per Humanitatem libere, libere
 etiam illam, cum ita placuit, tempore humiliationis in
 humana Natura exinanire. Sic omniscientia plenum v-
 sum in humana Natura cobibens tempore humilitatis,
 eundemq; in gloria plenè per illam exerens, mouet qui-
 dem humanam Naturam, & è statu imperfectiore in
 nobiliorem transfert, & nequaquam verò (vt inscitè
 ex nostra sententia colligit Grab) mutatur vel Deus, vel
 idiomata, etiam si talis facta sit OPERATIONVM
 euacuatio respectu solius humanæ Naturæ, non diuinæ.
 Nam actiones istæ (quibus in rebus creatis efficax est
 λόγος, cognoscendo ac disponendo illas) non conside-
 rantur simpliciter intra ὁσίαν Deitatis, vt earum di-
 uersitas possit ipsam Deitatis Naturam variare: sed
 progrediuntur foras. Ideoq; λόγος sine vlla sui ipsius
 variatione libere exerebat illas quandoque per Huma-
 nitatem, quandoque autem ratione carnis euacuabat,
 vt per illam non exereret: nihilominus autem λόγος
 qui est sapientia ipsa, nō sine reali communicatione sui-
 ipsius vnitus assumptæ Naturæ permaneret.

Ideoque leue cauillum est, cum scribit, me distingue. Grab 147.
 re in carne Christi eadem idiomata, quæ in Deo discer-
 nere isto modo non audeam. Non intelligit quid disci-

L S minis

minis interueniat inter idiomata, & idiomatum *ἑρπυρίαις*: quod *ἐν ἑρπυρίαις* idiomatū libera sint, quae nunc pro diuino beneplacito suscipi, nunc intermitteri, nunc in Humanitate exeri, nūc in eadem euacuari possint. Idiomata ipsa per se inuariata manent. Et intra essentiam Deitatus quidem nullam prorsus distinctionem recipiūt, sed sunt quiddam *ἑρπυρίαις*. Ad extra verò si cōsiderentur, nemo sanus inficias ibit, aliquam ea distinctionē admittēre, dum vnus idemq; Deus in diuersis diuersa operatur liberē, manens interim seipso qui fuit semper. Quam actionum libertatem dum non attendit Grab, disputat de tantis rebus, vt cecus de colore, suamq; inscitiam pije ac doctis hominibus ridendam exponit.

Quando ex eo, cum dico: Humanitatem habuisse vnitum *λόγος* omniscium actu primo, querit sophista: An ergo Humanitas sit actu primo Deus? an eadem Humanitas sit actu secundo Deus? nō opus est nobis refutatione noua. De actu primo & secundo iam responsum est. Et demonstratum est suprà, non consequi, si Naturam Christo humana, aut Christus secundum naturam humanam suo modo dicatur omniscius, vt propterea Christi Humanitas statuatur esse Deus: quoniam non est omniscientia ipsa, sicut Deus ipsa sua est omniscientia. Et Deum non dicimus Naturam carnis, tum ne conuersa in Deitatem putetur, tum ne existimetur esse Persona. Siquidem Dei vocabulum Personae nomen est. Humanitas verò Natura propria personalitate destituta.

Señta.

Sectatores illius re & nomine monstrofi Theodori Ibidem.

Mopsuesteni nihil ad nos. Scimus Christum non de-
 mum in temporis plenit. tunc factum esse Deum, sed
 ab aeterno Deum fuisse. Hæc tamen nullus Ortho-
 doxus improbat Lutheri p. 245. Hic Homo ex Maria Luth. libro
 natus, est creator cæli & terra. FACTVS enim est de Conci-
 idipsum in vnitatem Personæ, nempe DEVS, qui cælum ljs.
 & terram condidit. Nam & Paulus scribit, secundum
 hominem esse ipsum Dominum de cælo. Certum autem
 est, tum, quando Verbum caro factum est, factum esse
 hominem illum assumptum Deum. Neque vllum est
 dubium, si propositio Ioannis (Verbum caro factum est)
 non legeretur in Biblijs, tam illam blasphemijs suis impe-
 tituros esse viros Sacramentarios, quàm vllam ex omni-
 nibus, quibus nos in huius mysterij declaratione vtimur.
 Quam autem ipsi fraudem sub propositione illa (Homo
 est Deus) committant, dum nō credunt hominem illum
 (vt Lutheri verba de sophistis hic repetam) esse hominem
 actu primo, sed sustentare humanam Naturam actu se-
 cundo: de eo plura vide in superioribus.

Similitudines de infante & Philosopho ridet, non Grab 148.
 confutat Grab. Querit, num infantis corpusculo data Simile de
 sit facultas intelligendi? Num habitus scientiæ in Philo- infante &
 sopho tribuatur ipsius manibus & pedibus? nimirū pro philosopho
 consueta sibi sophistica, cōsentanea nō dissoluens, & dis-
 sentanea illorum loco supponens & exagitans. Nobis sat
 est, hoc obtinere, quòd actus primus non semper necessa-
 rio sit cum secundo cōiunctus. Quandoquidem & infans
 habet

habet iam inde ab ortu suo animam rationalem, veluti primū intelligendi actum, nec tamen ratiocinatur actu secundo: vt nec Philosophus, licet scientiæ habitu informatus, in somno quicquam differre videtur ab indocto, nec tamē habitum scientiæ deponit, cum dormitum vadit. Hæc secundum quid & non simpliciter ad exinanitionem Christi illustrandam rectè quadrare vident, qui sine cæco iudicio rem æstimant.

De hypothefibus, quas hic recenset, & falsissimas esse proclamat, in precedentibus satis est dictum. De quarta tantum addo, quando diuinam Maiestatem carni in humiliatione quidem ἐκτινῶς competere asseueramus, non autem ἐπερὶ τινῶς ratione plenarij vsus: nequaquam nobis illud ἐκτινῶς significare habitualem inherentiā: sed hac particula tantum indicari, Christi in statu exinanitionis iuxta Carnem HABUISSE, vel vt Cyrillus ait, POSSEDISSE Maiestatem Verbi, non autem plenè exeruisse.

Vocula
ἐκτινῶς
quid de-
notet.

Grab pag.
149.

Quod ex suo patriarcha Aristotele profert, actum primum & secundum creaturis competere, scimus sanè. Confutet autem Grab, si potest, quod Deus, qui est summus actus omniumq; primus, in actus secundos seu ἐπερὶ τινῶς se proferat, creando & sustentando res, & in illis operando liberè: speciatim autem in summo hoc pietatis mysterio, diuinæ suæ Maiestatis vsus (qui vsus in libera operatione consistit) tempore exinanitionis in carne euacuando, nonnunquam verò, vt in miraculis, exerendo.

Pro-

Propterea etiam tempore exinanitionis Christus duplici ratione creuit sapientiâ, nedum vt negem ego, illum sapientiâ creuisse, sicut absque fronte nugatur Grab. *Grabibide*

Primò enim creuit in illo sapientia habitualis illa, cui Christus omninò fieri potuit accessio, non minus quàm statura quomodo illius. Ideoq; dicta Athanasii, quæ citat Grab, nihil nos sapientia ferunt. Deinde creuit sapientiâ Iesus, quod communiter creuerit. catam Maiestatem sapientiæ λόγου attinet. Nam et si sapientia ipsa λόγος non creuit, inuariabilis quippe existens: tamen IN illa sapientiâ creuit puer Iesus. Et sectorum quidē communicat assumptæ Naturæ, omnig; plenitudine Deitatis suæ inhabitauerat in illa: non tamē eo tempore diuinam sapientiam suam plenè, sed pro suo beneplacito liberè, quando voluit, & gloria Patris requirebat, in humanitate exernit, quod duodecimo anno ætatis Iesu & alibi factum suprâ est commonstratum. Quam nunc sapientiam infinitam suam Filius Dei in exaltata Humanitate, plena perfectione sic declarat, vt Christus, etiam quatenus filius Hominis est, vniuersa sciat, ac coram aspiciat, non per vices quasdam, quas aduersarij terrenis cogitationibus excacati tribuunt exaltato Homini Iesu Christo, quasi nunc quidem hæc mente sua cognoscat & intueatur, mox alia, nec simul & semel vniuersa, sed quadam duntaxat, reliquis interim ipsius aspectum & intuitum effugientibus. Quid verè est de diuinis mysterijs sapere carnalia, de cœlestibus terrena somnare, & in regno cœlesti dextraq; Dei, in qua sedet Christus, adeoq; in æternitate, temporum vices fingere,

gere, iuxta quarum differentiam Christus permutatio-
ne quadam & successiue modò hæc, modò illa cognoscat
& contempletur, neque tamen vel simul, vel successiue
omnia nosse queat, sed tantùm ea, quæ scire illam rese-
rat in officio suo. Quodenim Grab supra dixit, CHRIS-
TVM etiam intellectu suo humano quocunque mo-
mento posse scire & cogitare omnia: id partim per re-
strictionem suam, partim per distinctos & successiuos
cogitandi actus, quos CHRISTO affingit, ipsemet
ita subruit, & à fundamento subuerit, ut altero consu-
tatore neutiquam indigeat.

Et hæc responsa sint Grabio ad ea, quibus laudem o-
mniscientia Christo Iesu Maria filio iuxta carnem eri-
pere frustra laborauit.

Quòd denique ab alijs obijcitur, quomodo cum omni-
scientia stare possit scientia CHRISTI finita, quæ
iuxta Humanitatis naturam habitualiter erat prædi-
tus: Responsio facilis est. Nam cum in exinanitione
suspenderetur plenaria omniscientia comunicata vsur-
patio: suas utiq; partes peragere potuit scientia humana
illa finita. Potuit proficere & crescere respectu cognitio-
nis rerum humanarum. Sicut & in omniscientia λόγος
humana profecit natura, respectu rerum non humanarum
(quas ex humane sapientie dono mens Christi dignosce-
re poterat) sed ratione earum rerum, quæ mensuram in-
telligentie humane excedebant. Sicuti videre est in ipso,
quædo puer disputat de rebus grauius cum doctoribus
populi, quando tacitas hominum cogitationes rimatur, &
ea per-

ea perspicit, quæ nemo quisquæ alius perspicere valebat. Quemadmodum autem nostra cognitio, quæ in seculo hoc est ex parte, 1. Corinth. 13. non quidem tollitur per se in altero seculo (quia non desinemus nosse Deum, quem in hac vita cœpimus cognoscere) sed imperfectione sublata perficietur ipsa cognitio, & transibit in perfectissimam Dei notitiam, quanta quidem in absolutam creaturam cadere potest: Sic Christi cognitio habitualis, quia non erat contradictoriè opposita communicata omniscientia, sed eidem subalterna, non sublata quidem est per ipsius exaltationem (neque enim quas humanas res finita sua intelligentiâ in statu exinanitionis sciebat, postea ad dextram maiestatis euectus scire illas desit) sed manet ipsa per se cognitio: verum sublata infirmitate exinanitionis, nunc cognitio prior illa per plenarium usum alterius scientiæ, quæ maiestatis est, inenarrabiliter perficitur.

Contra omnipresenciam Christi hominibus maximè *Argu. contra omnium stylū* stringunt aduersarij, & nullas nō machinātra omni-
nas proferunt, quibus eam, si possint, euertant, & Christi-
presen. solū
sum ab omnipresente dextra Dei deiectum necessitati uuntur.
loci sic mancipent, vt simul & semel vno tantum loco
esse posse impiè contendunt. Placet autem hac vice Bre-
mensenses cum reliquis Sacramentarijs copulare, & illo-
rum ratiunculas indubitato Dei verbo refellere. Reliqua
quæ hic desiderantur, querat Lector in exegesi quartica-
pitæ huius Epistolæ. In sua ita peruersa opinione astruenda
cumulat aduersarij ea acta, quibus vnq̃ ipsam legitur
Christus

Christus in terris visibiliter de loco in locum progressus: quibus item post resurrectionem in cœlos subuectus, & visibiliter ad iudicium in nouissimo die venturus traditur.

Duplex tur. Quæ tamen simul omnia vi facillimè, ita verissimè Christi Ho expediuntur distinctione vna hac, qua ostenditur duplicis præsentie humanitatis Christi mentionem fieri in sententia. scripturus, quarum vna sit localis, altera personalis. Prior quidem proueniebat Christo ex inanitionis tempore ex accidentali hac conditione naturæ humanæ, qua in loco erat: id quod cum cæteris hominibus commune habebat. Præsentia personalis verò non ex naturæ proprietate aliqua, siue essentiali, siue accidentali, quæ cum cæteris hominibus communem obtineat, oritur: Sed ex vnione personali, qua non solum ab hominibus, sed etiam ab angelis cælorum distinguitur. Proinde localem præsentiam quod attinet, verè loca mutabat Christus, nunc quidem versatus in Galilæa, nunc in Iudæa, nunc per mediam Samariam locali progressionem transiens: verè etiam in cœlos subuectus, & corpus ipsius interuentu nubis à conspectu discipulorum subductum est, actor. i. verè redibit ad iudicium orbis, & visibiliter apparebit in nubibus cœli. Personalis verò præsentia altera non est localis, quia non tribuitur Christo homini, quatenus non est localis. erat more reliquorum hominum in loco, sed quatenus singulari priuilegio supra & extra loci considerationem erat iam inde ab vnionis momento intra ipsam Verbi

Id quod pso diuinam hypostasim. Quæ quia omnem localitatem maliter est transcendit incomparabiliter: etiam id quod reali assumptione

sumptione eo per vnionem transfertur & euehitur, loca in hypostasi omnia transcendat necesse est. Nisi forte humanā Chri. Verbi, trās si naturam tantum in loco extra λόγῳ relinquere, scēdit loca, non autem intra aeternam illam, & ab vniuersa prorsus localitate absolutam Verbi hypostasim agnoscere velis.

Certum enim est & manet, quisquis humanam naturam Chriſti tantum in loco relinquit, nec vilo modo eam vltra & supra loca omnia euectam credit, quod is in illocalem hypostasim Filij assumptam & translata humanitatis Naturam aperte neget, atque sic vnionem naturarum in Chriſto soluat ac distrahat. Proinde localis ipsius in terris progressio neutiquam conue- Nec localis lebat diuinissimam humanitatis in λόγῳ existentiam. psonalē su- Sicut nec vicissim praesentia personalis hec, qua in λόγῳ stulit, nec fuit & est, localem & alteram impediēbat. Sed ambe vicissim. ex diuersis ortu & causis consistere simul poterant. Quem- in dū etiam ad personalem praesentiam nulla opus fuisse humanitatis diffusionem vel extensionem, supra manifestissimē est demonstratum.

Verum amplius instant Aduersarij, si in statu exina- Dissolutio-
nitionis potuerit illa sa manere vnio, sine CHRIſTI praecipui ar-
secundum humanitatem omnipraesentia: posse vtiq; et- gumentū,
iam vnionem manere saluam, si maximē Chriſto secun- quod a sta-
dum humanitatis naturam omnipraesentia maiestas tu exinanē
negetur. Quod argumentum quia pars aduersa fluctu- tionis du-
antis suae opinionis sacram anchoram facit, idēo solida citur.
& accurata explicatione id dissoluemus.

Primò autem disertē negamus tempore exinanitionis

M

Chri-

Christum iuxta humanitatē hac omnipresētia maiestate planē fuisse destitutum. Nam etiā in media humilitate habuit hoc ex vnione assumpta natura, vt nullibi locorū omnium ab assumēte λόγῳ abesset aut distaret, neq; extra eam esset vllibi Verbum, postquā incarnatum, seu vt Ioannes loquitur, caro factū est: Quandoquidem

Verbū car- ἀπὸ τοῦ τοῦ seu indistāter λόγῳ & totus tota sua hy-
ni INDI- postasi vnitus est carni, totus tota plenitudine sua Deita-
S T A N- tū in segregabiliter habitauit in carne, iā inde ab incar-
TER vni- nationis momento. Proinde si eo quoque tempore visum
tum.

fuisse Filio Dei totā hanc cæli terræq; machinā presens per presentem carnem gubernare: neutiquam illi fuisset opus per aliquā translationem localem seu visibilem seu inuisibile sistere carnem suam creaturis presentem: sed intra semetipsum ineffabiliter vnitam illā intimeq; si- bi absq; vlla distantia adiunctā habens, per eandem creaturas presenter regere valuisse. Atq; sic verē pronūciare possumus, quod assumēti Verbo etiam in statu exinani-

Caro τῷ tionis non solum presens fuerit Christi humana natura,
λόγῳ o- sed OMNIPRESENS, Verbo inquam: quatenus il-
mipresēs, lud tota sua hypostasi incarnatū nullibi à carne absuit:
etiam tem quin vbi vbi esset, toto genere illā haberet presentiore,
pore humi- quā vllam in vniuerso mundo creaturam aliam. Hac
liationis. fuit ratio omnipresētiæ personalis tempore humilita-
tis, vbi ne tum quidem vel λόγῳ & à carne, vel caro à

Διὰ τοῦ λόγῳ per ἀπὸ τοῦ quandā vsquam absuit. Διὰ
siv natu- τοῦ enim illā secludis vnio, quæ naturas intima per-
fectissim-

fectissimā, ad se inuicem presentia copulat, & in-
num in-segregabile ὁ ὅτις, ὁ δὲ οὐκ ἀποκρίνεται. cludit v-

Quod modō diximus, ex particulari declaratione ma-
iō. iestatis euidēs est. Cuius aliquot exempla ē statu illo hu-
militer proferemus. Vt quōd Christus etiam iuxta hu-
manam naturam virtute edendorum miraculorū per-
sonaliter vnctā curauit homines locali ratione absen-
tes: eas verō miraculosas curationes perfecit Filius Dei præsētiam
per carnē extra omnia locorū spacia vnitisimē sibi pra-
sentē. Sicut enim anima in corpore, inquit Athanasius, I.

sic Deus λόγος & vnitus homini edit prodigia, nō separa-
tus à natura assumpta, sed placuit ei in illa, cum illa, &
per illā potentiam suam exerere. Sic quōd Ioannis i. vi-
det Natanaëlem sub ficu localiter quidem longē remo-
tum, quē tamē ipse vi vnionis præsētissimus aspiciebat.

Sic quōd vidit hominem hydriam fictilem aqua plenam
bailantē, cuius iudicio discipuli edoceri possint de diuer-
sorio, in quō parandum sit pascha, Matth. 26. Marc. 14.

Quōd item vider asinam alligatā & pullum cum ea, ad-
eōq; sermonibus illorū interest, qui potestatem asina ha-
bebant, Matth. 21. Similiter & cœne institutio prima

presupposita huius personalis præsētiae infallibile testi-
moniu est. Iuxta carnem enim suam naturaliter vno in
loco mense asidens, nonnullis discipulis propior, à ceteris
remotior: nihilominus eandem suam carnem inuisibili
quādā ratione omnibus ex æquo discipulis exhibet man-
ducandam. Ad quam corporis sui dispensationem realem
nulla indiguit translatione locali, quasi corpus illud

M 2 inter

inter actionem cœnæ fuerit ab vno Apostolorum ad alterum inuisibiliter motum & translatum. Sed Filius Dei carnem & sanguinem suum extra locum habens in seipso indistincte præsentem, nunc mediante pane & vino dispensat apostolis in cibum & potum, sine vilo prorsus vel visibili, vel inuisibili motu corporis de vno loco in al-

6. terum. Sic Ioannis 3. sermonem conferens cum Nicodemo in terris, discretè ait, filium hominis esse in celo. Quibus verbis hoc manifestè indicat, quod Filius Dei humanitatem suam, à qua Filius hominis denominatur, nequaquam in eo loco, vbi naturaliter tum erat illa in terris, præsentem habeat, quàm in ipso summo celo. Siquidem non vilius loci consideratione vel vnitatem, vel

Λόγος & præsentem illam sibi habuit. Aliàs enim eius loci spacio, vbi humanitas esset naturaliter, terminata foret illa naturarum ad se inuicem præsentia, & prout humana Christi natura locum mutaret, ipsa quoque naturarum vnio, mutuaque præsentia motionem localem illam subiret, & vt D. Lutherus ait, iuxta hanc absurdam opinionem

Λόγος & Humanitatem suam cœu tunicam secundum mutata locorum spacia subinde exueret ac rursum indueret. Infallibile igitur est, quod neque Λόγος & ab humanitate sua, neque humanitas à Λόγος & remotior tum fuerit in supremo celo, quàm eo ipso loco, quo in terris astitabat naturaliter Nicodemo. Proinde hanc personalem suam præsentiam in statu quoque eximantionis polliceri potuit in solatium fidelibus, Matth. 18. vbi duo aut tres sunt in nomine meo congregati, sum in medio illorum.

rum. Sic post resurrectionem, antequam in cœlos ascenderet, adest personali præsentiâ discipulis conferentibus cum Thomâ de resuscitato Iesu. Et quamuis localiter abesset, audit tamen coram, quæ verba incredulitatis plena Thomas proferat, eaque post octiduum sine ulla humano iudicio refert & redarguit. Neque dubium est, quin euenerint exempla talia longè plura, durante adhuc exinanitione. Quorum pleræque haud dubie ab Evangelistis annotata non sunt, sicut nec miracula omnia, sed paucissima (si ingentem illam signorum CHRISTI multitudinem spectes) in literas sunt relata, quod mundus vniuersa non caperet, vt Ioannes ait 21. cap.

Interim tamen hoc quoque de Christi personali præsentiâ tempore humilitatis obseruandum est, quod et si λόγος nullibi à carne sua abesset, nec à λόγῳ caro: tamen (exceptis particularibus modò dictis) Christus, CHRISTUS, quâ homo, propter exinanitionis interuentum non viderit, non audiuerit, non animaduernerit ea, quæ ihs in locis, à quibus localiter aberat, gerebantur aut dicebantur, propter euacuationem scilicet pleni exercitiij vidit omnia, quæ vniuersa diuina maiestatis. Quin vt aliquid amplius dicam: scit quidem anima CHRISTI humana semper, se bique gerebantur. τὸν λόγον personaliter vnitam: id ipsum verò nequaquam pari semper euentia sensit, sed nonnunquam luculentius, nonnunquam verò subobscurè, vt cùm in cruce luctatur cum tentatione de desertione Dei.

rarum respectum & considerationem intra λόγον
 ipsum, qui non eo modo, quo in creaturis est efficax, sed
 quo intra sese vel intra suam hypostasim consideratur,
 Humanitatem habuit sibi iunctam in illa ipsa hypostasi
 sua, intra quam sola est Humanitas, cetera verò creatu-
 ra non intra sed extra eam. Qua ratione non posset Sal-
 uatoris humanitas à rebus creatis distare longius. Tertio
 absentia illa Christi hominis à creaturis, definitur quoque
 negatione dominij, quia tum nondum praesederat omni-
 bus creaturis, quod illarum plenam administrationem
 attinet. Quarto inuoluit absentia illa priuatione aspe-
 ctus & visionis eorum, quae alijs in locis gerebantur (sem-
 per tamen particulari gloria Christi declaratione exce-
 pta) sicut etiam creaturis ceteris se adesse Christus, quā
 homo, nec sensit nec animaduertit, demptis, vt dictum
 est, particularibus. Et sic quidem absuisse rectè dicitur
 iuxta carnem à rebus creatis, vt tum non impleret om-
 nia, sed creatura ipsius praesentia dictis modo respec-
 tibus essent vacuae. Quae tamen absentia sic rursus li-
 mitanda est, vt cum deinde à dextris DEI consi-
 dens regnare incipit, non opus ei sit in illo sessionis & minus à crea-
 turis primo momento, tali quodam subito & inui-
 sibile ad creaturas accessu, per quandam ipsius transla-
 tionem nouam ex vno loco in omnia, quali fuisset ei o-
 pus, si ne τῷ λόγῳ quidem fuisset in statu humilita-
 tis personaliter omnipraesens, sed simpliciter tantum in
 vno aliquo simul & semel extitisset loco. Sed hoc tan-
 tum requirebatur ad creaturarum dominium, vt quam

3.

4.

Absentia
 Christi ho-
 minis à crea-
 turis quo-
 modo limi-
 tanda.

humanitatem Filius Dei prius tantum intra suam habebat hypostasim personaliter, & sine illa res creatas administrabat, uni post exaltationem, in, cum, atq; per illam in dextra maiestatis presentem omnia operetur, omnia gubernet, omniaque impleat, ut Paulus loquitur: humanitate Christi iam presentem esse se nuntiaveris, reuera noscens ac sentiens. Sic ergo presentia illa Christi apud omnes creaturas sub dicto respectibus

Sessio ad sessione in dextra maiestatis accepta fertur: quippe quae dextram re- exinanitionis obstacula illa plane submouet & emouet ex- dio tollit. Nihilominus autem primum suum ortum habet ex ipsa vnione. Nisi enim λόγος & iam inde à fa- obstacula. Et a vnione intra semetipsum carnem suam intima & indistante presentia copulatam sibi habuisset: non potuisset deinde per sessionem à dextris DEI implere omnia, nisi quae natura prius in vno tantum fuisset loco,

Vnio omni & ne Filio Dei quidem omnipraesens villo pacto, ea de in- presentia de per motum subitum non sine locali translatione vni- fundamen- uersis creaturis facta fuisset praesens. Quae translatione- tum PRI- Christo homini haudquaquam fuit opus, propter adic- M V M. *ἐκ τούτων* illam vnionem naturarum, quae presentia Christi apud creaturas, primi fundamenti loco subternitur.

Aliud argu Obijciunt autem nonnulli: Si caro propter vnionem mentum ad- sit extra locum, quia λόγος & extra locum sit: tum uersario propter eandem vnionem fore Deitatem Verbi in loco, rum. quia caro sit in loco. Hu autem primum hoc respon- Grab p. 53. sum velim, quod ipso hoc obiecto suo se manifeste produat, quod non credant naturam assumptam vlla ratione esse

extra

extra & supra locum, sicut apertè alibi scribunt & fa-
rentur. In primis Grab, qui pro piaculo ducit, quod non Grab p. 51.
doceam, localem tantum esse Humanitatem Christi in
vniõne personali. Quomodo igitur illi homines verè cre-
dant Naturam Humanam esse in hypostasi Verbi? Si
tantum in loco esse opinantur, & in loco eam tan-
tum relinquunt, neq; supra localitatem credunt eue-
ctam? Iudicet ergo Ecclesia Dei, an op sit hoc Naturam
à Filio Dei personaliter assumptam per manifestissimum
Nestorianismum extra hypostasin Verbi collocare, &
tantum in locum detrudere? tantum in loco relinque-
re, in loco tantum credere & considerare illam? Quic-
quid hic obtendant, nunquam in aeternum se verè expe-
dient, nisi hanc apertam haresin reuocent, qua Salua- Grab aper-
toris Christi Humanitatem per vniõnem extra & vl- tus haresi-
tra locum euectam pernegant. Si enim tantum in loco cus,
est, sicut pleno ore crocit Grab, quomodo, obsecro, cre-
detur esse in hypostasi Verbi, quæ non est locus, nec in illa
locus cogitatur vllus? Vnde perspicuum euadit, quid per
istos homines mediteretur Diabolus, vide i et vt telam in-
felicem, quam exorsus est, pertexat, & vniõis persona-
lis articulum à fundamento suo subruat, atq; Huma-
nitati Filij Dei tantummodò naturalem illum modum
existendi in loco tribuat: alterum autem, quo in ipsam
vsq; illocalem Filij Dei hypostasin extra & supra loca
vniuersa creditur euecta, blasphemio dogmate euertat.
Verum quod attinet argumentum ipsum, nequaquam
sequitur, si propter vniõnem Caro sit extra locum, vt

M s

propter

propter eandem vnionem λόγος fit in loco circumscriptus. Diuersitatis causam efficit, quod in vnione nō Humana natura λόγον assumit in sese, sed vicissim λόγος Humanam naturam in suam transfert & assumit hypostasin. Et λόγος sine omni translatione sui (que mutabilem illum efficeret) factus est Caro. Nequaquam enim ē suo statu emotus per immigrationem quandam in Humanitatem se demersit: sed potius naturam Humanam ē statu terrene conditionis in suam propriam hypostasin transtulit. Manet ergo Deitas Verbi tantum illocalis, nec fit per vnionem localis: Natura Humana verò per vnionem extra omnes creaturas in ipsius creatoris λόγος hypostasin exaltata, eo ipso ineffabili modo verè transcendit loca omnia.

Hinc apparet etiam, quid respondendum sit futili Grabp. 53. cauillo, quo scriptitāt, esse quatuor terminos, si dicamus: λόγον hypostasin esse extra omnem locum, Humanitatem autem subsistere in illa hypostasi λόγος. Ergo esse illam extra locū omnē. Primò enim Nestorianismi apertè reos se faciunt, dum tant operè pugnāt & digladiantur, Humanam Christi carnem tantum esse localem, neq. vllò reali modo extra locum esse: quo ipso nondum in illocali hypostasi Verbi eam fide aspiciunt aut agnoscunt, sed extra λόγον tantum in loco relinquunt. Quod Christianus Lector accurata diligentia notare velit.

Syllogi- Porro obiectum ipsorum rectissimè diluitur, si sic for-
sinus, quo metur Syllogismus: Quicquid non in aliquem locum as-
probamus, sumitur,

sumitur, sed in ipsam vsq₃ illocalem hypostasim Filij Dei, carnem in
 vbi omnis cogitatio locorum definit: id ea ipsa assum- λόγῳ
 ptione euahitur supra localitatem omnem. Caro Christi E X T R A
 assumitur per vnionem non in aliquem locum, sed in locum exi-
 eam hypostasim, quæ infinito interuallo transscēdit vni-
 uersa loca. Ergo assumpta quoq₃ caro omnia loca super-
 gradiatur necesse est.

Neg₃ verum est, si extra locum consideretur Huma- Grabss.
 nitas, vt consideretur quasi exuta suis idiomatis. Primum
 enim affirmando personalem eius existentiam, non ne-
 gamus aut tollimus naturalem, sed vtramq₃ sic distin-
 guimus, vt carnem Christi non eo terreno, locali aut
 physico modo, quo in loco erat, dicamus subsistere in
 Persona Filij, nisi vnionem lubeat fingere physicam
 & localem. Subalterni igitur fuerunt illi modi, non
 contrarij.

Deinde si maximè (per concessionem ex hypothesi)
 statueremus, Christi naturam Humanam nunc post ex-
 altationē sic omni planè loco exemptam, vt nullo pror-
 sus modo aut ratione crederemus eam in loco esse, nisi
 quando per dispensationem se in loco vult manifestare,
 vt actor. 9. & 22. & in nouissimo die: ne sic quidem
 illam exueremus suis ἰδιώμασι. Quandoquidem vt
 essentialis proprietas est Humana natura, sua essentia
 terminis proprijs esse finitum: sic accidentalis condi- Localitas
 tio, non essentialis proprietas est, quod loci forin- accidentalis
 secus ambientis termino alieno clauderetur Imma- conditio,
 nuelis nostri caro in diebus exinanitionis sua. Negari carnis.
 enim

enim haud debet, posse Deum creaturam finitam potenti suavirtute citra vllum adminiculum loci conservare. Quam enim hic esset impotens Deus, qui corpus finitum conservare non posset, nisi iuaretur à loco? cum tamen cælum vltimum, quo clauditur totum vniuersum, non sit in vlllo loco (quippe quod extra id non sit quippiam aliud, quàm Deus) & facilimum fuerit Deo vel ante rerum creationem, cum nullus adhuc esset locus, condere corpus aliquod, idq; vindicare ab interitu, etiam sine locorum adminiculis, vel etiamnum transcurrentibus locis vniuersis corpus Humanum citra locorum adiumentum prestare saluum. Quod qui negat, in Deum & ipsius aeternam omnipotentiam haud dubie est

Stupenda contumeliosus & blasphemus. Est ergo *stupenda* cæci as
Aduersa- Aduersariorum, & in cœlestibus his arcanis mysteriorum
riorū caci- Dei prodigiosa ignorantia, quod tanta contentione laborant eam Naturam, quæ altissimo Deo personaliter
tas. vnita, & ad omni præsentem dextram Diuinæ Maiestatis reali sessione collocata est, TANTVM in loco detinere: cum ne quidem reliquorum hominum essentialis proprietas sit ambiente loco contineri, quin Deus ab vniuersa localitate quodlibet etiam vulgare corpus possit salua eiusdem essentia penitus absolvere.

Est autem putidum valde, quod nonnulli ad refellendam nostram distinctionem (qua in loco localiter fuisse Christum dicimus, extra locum verò in Persona Filij Dei) exemplum de tempore nobis obiectant & nugantur, quemadmodum sine contradictione affirmari

non possit, quod Christi Humana natura sit in tempora
 naturaliter, in hypostasi Verbi autem extra tempus (sic
 enim etiam Christianam sublatam iri censent, qua an-
 ni ab incarnato Christo haecenus fuere numerati) ita
 paritatem absurdum & cum contradictione coniun-
 ctum esse, si dicatur Christum secundum Carnem na-
 turaliter esse posse in loco, vi vnionis autem extra locum.
 Qua obiectione suam in caelestibus mysterijs ignoran-
 tiam & stupiditatem magis magisq; pijs omnibus ma-
 nifestam faciunt. Nam etsi Humanitas per vnionem
 exaltata sit in Personam λόγος à tempore absolutam, gumēti de
 atq; sic ipsa quoq; huius Maiestatis personaliter consors tempore.
 reddita: tamen quia assumptio ipsa, incarnatio ipsa, vnio
 ipsa, cōceptio & natiuitas ip'a nō ab eterno, sed in tem-
 pore cōrigit: & quia λόγος propter statū exinanitionis
 carnē suā vt reliquis in mundo circūstantijs & conditio-
 nibus huius seculi, sic etiā tempori subiectā voluit (sal-
 ua interim permanente ei Maiestate, qua in λόγος su-
 pra locū & tempus eminebat) manifestum est, posse an-
 nos etiam Christianae numerari à Christi incarnatione &
 temporali illa conuersatione, qua in mundo versabatur,
 vt localiter, ita & temporaliter. Atq; sic in nihilum abit
 illorum hominum transmarina sapientia, quam in nu-
 meratione annorum Christi contra nos superbe vendi-
 tant. Verūm lubet istorum hominum stoliditatem am-
 plius in lucem proferre & confundere. Etenim si pro-
 pterea afferendum, Christi Humanitatē tantū esse in
 tempore, non extra tempus, ne sorte diuersum statuendo

atq;

era Christiana tollatur, qua anni ab incarnatione Christi numerantur: pari ratione, imò multò magis λόγ & ipse tempori subijciatur, ne sit extra tempus. Natiuitas enim & Incarnatio, à qua fit numeratio annorum Christi, non Naturæ est, sed Personæ. Non natura Humana incarnata est: sed λόγ & naturam Humanam assumendo incarnatus est: Et non Humanitas seorsim nata est ex virgine, sed FILIVS Dei secundum illam Carnem ex virgine natus est. Quare ne tollatur era Christiana, iuxta emendationem Calendarij non Gregorianam illam, sed Bremensium nouissimam, ipse quoq, λόγ & nulla ratione erit extra tempus, sed tantum in tempore. Verum contra hanc Bremensium sapientiam subterrestrem (transcœlestem volui dicere) amplius insto, & quero, an non anni à sessione Christi ad dextram Dei æquè sint numerabiles, ac anni ab Incarnatione? Dicimus enim & credimus, præter lapsos hoc tempore annos 1553. ex quo Iesus Christus ad dextram omnipotentis Maiestatisq, Dei consedit. Hoc indubitato posito, quero vterius, num credant aduersarij, exaltatam naturam Immanuelis nostri, eo respectu, quo in dextra Dei sedet, esse adhuc subiectam tempori? Si affirmant, produnt incertam non iam argumentis refellendam, sed (vt Salomon de stultis ait) virgis aut fustibus emendam. Quandoquidem ne nos quidem in vita ÆTERNA illa futuri sumus in tempore: quod rebus naturalibus propter motum accidit, & ad hoc seculum præsens tantum spectat, nequaquam verò in vita
eterna

eterna dominatur: quippe cuius vita conditio sic comparata est, vt oculus non videris, auris non audiuerit, & in cor hominū non descenderit, 1. Corinth. 2. Quā pietate igitur vellemus eam naturam Humanam temporum conditionibus subijcere, quā non tantum est in vita beata, sed (quod incomparabiliter sublimius & maius est) in ipsa dextra virtutis, omnipotentia & Maiestati Dei? Sic enim adhuc diebus, mensibus & annis proficeret Christus in ipsa Dei dextra, atq; indies illi quadam dierum accessio contingeret, non minus quam nobis in hoc mundo: quod vel cogitatu, nedum dictu, absurdum est. Nam quod ipsi tot tribuuntur anni, videlicet 1587. id non tam ipsius sit respectu, quā ratione temporis eius, quo semel in his terris contigit natiuitas illius, à qua ducitur hac numeratio. Et respectu nostri potius, qui viuimus in tempore, sit numeratio annorum Christi, quā ipsius Christi ratione, qui nunc in aternitate viuit & regnat etiam, quā Homo, cuncta loca & tempora ineffabiliter transcendens, quia exaltatus super omne, quod non solum in hoc seculo nominatur (cuiusmodi sunt locus & tempus) verum etiā in futuro. Nec obstat nobis, quod in futuro aliquid faciet Christus Homo, putā quod ad iudicium veniet. Nam & Deus, antequam existeret mundus, creaturus illum erat in tempore. Antequam liberatus esset populus Israël ex Aegypto, liberaturus erat illum in tempore: & innumera facturū in tempore, nec tamen ipse in tempore ipse tamen est, etiamsi multa in tempore operetur. Proinde vt non est in solu- tempore.

CHRISTUS

et si opera-

turus illum erat in tem-

pore. Antequam liberatus

erat illum in tempore:

& innumera

facturū in tempore,

nec tamen ipse in tempore

ipse tamen est,

etiamsi multa in tempore

operetur. Proinde vt non est

in solu-

tempore.

solutionem huius argumenti concludamus, si quod annos numeramus ab ascensione Christi in cœlos, & sessione eius ad dextram, nihil officit iesu Christo, quò minus in dextra Maiestatis ab omni tempore sit absolutus: certè nec tollitur ara Christianæ respectu incarnationis, si maximè ex illa tribuamus Carni Christi quendam existendi modum in λόγῳ, quo vnà cum tempore transcendit vniuersa, quæ in hoc mundo sunt. Respectu cuius PERSONALIS existentia in verbo nunquam erat vel in loco, vel in tempore: licet ASSUMPTIO eius in λόγῳ facta sit in tempore: sicut respectu sessionis ad dextram, nec in loco nec in tempore est, etiam si COLLOCATIO ipsius ad dextram, facta sit aliquando in tempore, ante annos videlicet 1553.

Præter commemorata argumenta aduersariorum placet vnum adhuc sophisma diluere, quod Ecclesiarum nostrarum doctrinæ opponitur. Etenim si queras ex aduersariis, eequè tandem existendi modum Caro Christi ex ipsa vniōe sortiatur, cum illocalē, qui à nobis defenditur, negent? vel apertè respondent, vel certè clanculum murmurant, vt Bremenjes, nullum alium quam localem Humanitati Christi hinc acquiri. Quandoquidem Christi Caro tum quòd sit, tum quòd localis sit, inde habeat, quòd in Persona Verbi subsistat, in qua si non subsisteret, prorsus non posset esse, nedum localis esse. Atq; in hoc differentiam inter Christum & Petrum sitam esse opinantur, vt quòd Petrus habeat in propria sua personalitate, vt sit localis, id Natura Verbi assumpta vniōi acceptum

acceptum ferat, ut sit localis: sustentata nimirum in
 λόγῳ, quod sustentari in λόγῳ nihil aliud sit, quam
 vnitum esse Verbo personaliter. His autem simul omni- *Bremenses*
 bus vesaniam suam in lucem & conspectum hominum de vnione
 magis magisq; proferunt, qua totum mysterium incar- personali
 nationis euacuant, & (demptis donis finitis & creatis) **NIHIL**
 Christi humanitati ex vnione cum λόγῳ non plus tri- credunt.
 luunt, quam quod Petrus habet ex propria sua perso-
 nalitate. Nos e contra sic describendam dicimus vnionem,
 ut vi illius homo sit Deus, & Deus sit homo. At verò si
 vniri τῷ λόγῳ personaliter, nihil est aliud, quam su- *Grab p. 37.*
 stentari in Dei Verbo, & si illud sustentari nihil aliud
 est, quam in λόγῳ habere id, quod Petrus in sua pro-
 pria persona habet: & si isthinc Caro Christi nec mo-
 dus existendi sublimiorem præter localem, nec realem
 Diuina Maiestatis communicationem sortitur, sed
 tantum localem suam existentiam, & dona creata
 illa augustiora, obsecro te, num talis vnio respondere po-
 terit maiestate & celsitudine sua magno illi pietatis
 mysterio, quo Deum in Carne manifestatum cum ad-
 miratione exclamat Paulus? Et num huiusmodi vnio
 altitudinem assequetur istius arcani, gratia cuius idem
 Apostolus omnem plenitudinem Deitatis corporaliter
 in Christo habitare pronunciat? Cum quidem per ad- *Bremenses*
 uersa partis sententiam vniuersa iam è medio sublata *rollunt v-*
 sint, ob qua Deus homo, & homo Deus verè dici possit. *niuersa, ob*
 Si excipiant se Humanitati tribuere, quòd vnita sit qua Deus
 cum verè sit bo-

mo, & vi-
cissum.

cum Persona Verbi, id quod Petro non conveniet: ostensum iam est, quomodo illam unionem cum Persona Verbi explicet, videlicet de eiusmodi in λόγῳ sustentatione, qua Humanitas ratione existentia sua solummodo accipiat tantum, quantum Petrus in propria sua persona obtinet, demptis donis creatis maioribus. Quae ipsa, quia creatitia sunt, nec Deum hominem, nec hominem Deum efficient. Sic nihil omnium relinquitur, propter quod vel Verbum verè credatur factum Caro, vel Iesus Mariae Filius sit vnigenitus Dei Filius. Praesertim posteaquam hoc veluti impietatis cumulus quidam accedit, quòd subtrahendo carni omnipotentiam Verbi, eadem opera Personam Verbi illi subtrahunt. Irresutabile enim hoc est, quòd quisquis omnipotentia Verbi communicationem realem derogat carni, is & Persona λόγῳ communicationem illi deroget, siquidem Persona Verbi à sua omnipotentia realiter nihil differt. Præterea sequetur etiam ex aduersa partis argumento, quòd assumpta Natura aut non sit in Persona λόγῳ; aut physica locatione subsistat in illo, cum præter localem existendi modum non velint vllum alium sublimitatem vel admittere vel agnoscere. Quo pacto rursum adorandus hic articulus ad humanæ rationis sensum torquetur, & cœleste mysterium in humani cerebri commentum transformatur. Denique quòd dicunt, Humanam Christi naturam redigi in nihilum, nisi ita gestetur aut sustentetur in λόγῳ: verè hoc est super are-

nam & dubium fundamentum adificare. Quandoquidem posset λόγος extra suam hypostasin etiam post hypostaticam vnitatis dissolutionem factam (quæ tamen in æternum non fiet) peculiarem subsistentiam tribuere Humanitati, quæ iam tanquam propria Persona subsisteret.

Proinde hæc impia paradoxa, quibus tantum locale ille modus existendi per vñionem Carni λόγος tribuitur, quem Petrus ex sua habet personalitate, suis relinquens autoribus, patronis & sectatoribus, nos ex vñione tribuimus Carni Christi non localem modum (hunc enim velut accidentarium ex humiliationis statu habuit, vt & ceteras infirmitates, quo per οἰκονομία seu dispensationem hodie etiam vti potest, cum vult) sed eiusmodi modum illi adscribimus, quo in Personam Filij verè assumpta & euecta, supra omnes creaturas, locum & tempus eminet, particeps facta realiter huius Personæ Filij, in cuius hypostaticam vnitatem peruenit. Quæ demum assumptio Humanitatis in Deum, vt D. Athanasius appellat, & communicatio Personæ Verbi efficit, vt λόγος verè credatur Caro factus, & homo predicetur Deus, sicut scriptum est: secundus homo est ipse Dominus de cælo, 1. Corin. 15. Hæc sint dicta de Maiesate CHRISTI. Quæ amplius ab Aduersarijs obijciuntur, ea dabimus expedita in enarratione quarti Capituli.